

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN OYUNCAK TERCİHLERİ- OYUN BECERİLERİ
VE SALDIRGANLIK YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ

TEZİ YAZAN
Gizem GÜRSOY YILMAZ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Binnaz KIRAN (Mersin Üniversitesi)
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Nurcan ÇİÇEK (Mersin Üniversitesi)
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN \ OCAK 2020

ONAY**T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE**

201710071 numaralı öğrencimiz olan **Gizem GÜRSOY YILMAZ** tarafından hazırlanan **“60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN OYUNCAK TERCİHLERİ- OYUN BECERİLERİ VE SALDIRGANLIK YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ”** başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından **oy birliği** ile **Psikoloji** Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitüde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.)

Üniv. Dışı Asıl Üye – Tez Danışmanı– Jüri Başkanı: Prof. Dr. Binnaz KIRAN
(Mersin Üniversitesi)

(Enstitüde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi – Jüri Üyesi: Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ

(Enstitüde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Nurcan ÇİÇEK
(Mersin Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitüde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.)

17/01/2020

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

**Mücadelesi ile hayatıma örnek olan meleğime,
Anneme...**

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

17/01 /2020

Gizem GÜRSOY YILMAZ

TEŞEKKÜR

Tez sürecimin bütün aşamalarında bilgi ve deneyimi ile desteğini esirgemeyen değerli tez danışmanım Prof. Dr. Binnaz KIRAN'A,

Değerli katkıları ve önerileri ile tezimi zenginleştiren değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ ve Dr. Öğr. Üyesi Nurcan ÇİÇEK'e

Araştırma için verilerin toplanmasını mümkün kılan, bu çalışma için zaman ayıran, emek veren ve içtenliğine inandığım öğretmenlere, araştırmaya veri sağlayan değerli velilere ve çocuklara,

Yardımlarını esirgemeyen ve ihtiyaç duyduğum her an motivasyon kaynağım olan Merve ASLANTÜRK, Merve ZEREYAK ve Durdane YILMAZ'a

Sabrı, desteği ve bana olan inancı için yol arkadaşım Necati YILMAZ'a

Eğitimim konusunda desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve hep daha fazlası için motive eden en değerli varlıklarım canım babam Veli GÜRSOY ve bu teze başlamak üzereyken kaybettiğim ve kendi mücadelesine olan inancımı görüp pes etmemeye karar verdiğim canım annem Filiz GÜRSOY'a ve bu çalışmaya inanan herkese sonsuz teşekkürler.

17/01/2020

Gizem GÜRSOY YILMAZ

ÖZET

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN OYUNCAK TERCİHLERİ- OYUN BECERİLERİ VE SALDIRGANLIK YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ

Gizem GÜRSOY YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Binnaz KIRAN

Ocak 2020, 108 sayfa

Bu araştırmanın amacı 60-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerilerini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Adana'nın Çukurova ilçesinde bulunan ana okullarına devam etmekte olan 60-72 aylık çocuklar ve ebeveynlerinden oluşan 307 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", çocukların oyuncak tercihlerini öğrenebilmek için araştırmacı tarafından ilgili tezler incelenerek hazırlanmış olan "Oyuncak Tercih Formu", saldırganlık yönelimini ölçmek amacı ile "Saldırganlık Yönelim Ölçeği" (Kaynak, Kan ve Kurtulmuş, 2016) ve oyun becerisini ölçmek için "Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" (Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa, 2013) kullanılmıştır. Yapılan çalışmanın bulgularına göre katılımcıların oyun becerileri puanlarının saldırganlık yönelim ölçeği alt boyutlarının tümünde saldırganlık yönelimi düzeylerine göre farklılaştığı ve aralarında negatif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bunun yanında saldırganlık yönelim ölçeğinin tüm alt boyutlarında saldırganlık yönelimi düzeyi yüksek olan çocuklarda en çok tercih edilen oyuncak savaş oyuncaklarından oluştuğu da görülmektedir. Bulgular ilgili literatür taraması kapsamında tartışılmış olup saldırganlık yönelimlerinin ve oyun becerileri üzerinde etkisi olan değişkenlerin belirlenebilmesi, toplumsal açıdan yıkıcı sonuçları olabilecek saldırganlık konusu ile ilgili daha fazla bilimsel araştırma yapılması ve çocuklarla çalışan uzmanların oyun becerilerini geliştirebilmek adına girişimlerde bulunması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oyuncak tercihi, oyun becerisi, saldırganlık yönelimi

ABSTRACT**EXAMINATION OF THE TOY PREFERENCES – PLAY SKILLS AND
AGGRESSION TENDENCIES OF 60-72 MONTH OLD CHILDREN****Gizem GÜRSOY YILMAZ****Master Thesis, Department of Psychology****Thesis Supervisor: Prof. Dr. Binnaz KIRAN****January 2020, 108 pages**

The purpose of this research is the examination of the toy preferences and play skills of 60-72 month old children according to the aggression tendencies. The study group of this research includes 307 people consisting of 60-72 month old children continuing their kindergarten in Çukurova district of Adana and their parents. In this study, as the data collection tool, “Personal Information Form”, “Toy Preference Form” prepared by the researcher as to learn the toy preferences of the children after reviewing the relevant thesis, “Aggression Tendency Scale” as to measure the aggression tendency (Kaynak, Kan and Kurtulmuş, 2016) and “Play Skill Scale” as to measure the play skill (Fazlıoğlu, Ilgaz and Papatğa, 2013) have been used. In accordance with the studies carried out, it is seen that the play skill points of the participants differ according to the aggression tendency levels in all sub-dimensions of the aggression tendency scale and there is a negative interrelation. In addition to this, it is seen that the most preferred toy among the children with a high aggression tendency level in all sub-dimensions of the aggression tendency scale is the war toys. The findings are discussed within the framework of the relevant literature review and it is suggested to make attempts for the determination of the variables effective on the aggression tendency levels and play skills, realization of more scientific researches regarding the issue of aggression that might have devastating results in social terms and development of the play skills of the experts working with the children.

Key Words: Toy preference, play skill, aggression tendency

ÖNSÖZ

Saldırganlık, yıkıcı sonuçlarından ötürü müdahale girişimlerini gerekli kılan ve birçok toplum için ciddi probleme sebep olan konulardan bir tanesidir. Yaşamın her döneminde görülebileceği gibi çocukluk döneminde de görülebilen saldırganlığın oluşumuna zemin hazırlayan farklı sebepler olabilmektedir.

Oyun birçok açıdan bakıldığında çocuk için büyük öneme sahiptir. Çocuğun oyun oynama becerisinin düzeyi ya da oyun oynarken kullandığı aracın özelliğinin saldırganlık yönelimi ile ilişkisinin incelenmesinin, erken dönemde bilgi toplama noktasında aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir.

Özellikle okul öncesi dönem istendik yönde davranış kazandırma konusunda kritik dönemlerden biri olması sebebi ile bu dönemde çocukların uğraş alanının büyük kısmını oluşturan oyun ve oyuncakların, saldırganlık eğilimi ile bir ilişkisinin olup olmadığını incelemek, saldırganlığın nedenleri anlamak ve müdahale geliştirebilmek için ipucu niteliği taşımaktadır.

Her toplumda ve her dönemde görülen saldırganlık davranışının tanımlanması, nedenlerinin neler olabileceği üzerinde çalışılması ve üzerinde etkisi olabileceği düşünülen değişkenlerin incelenmesi toplumsal bir sorun haline gelen ve yıkıcı sonuçları olan saldırganlık konusunun çalışılmasının akademik dünyaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

17/01/2020

Gizem GÜRSOY YILMAZ

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
EKLER LİSTESİ	xvi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Arka Planı	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Problemi	3
1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Araştırmanın Hipotezleri	5
1.6. Araştırmanın Sayıtları	5
1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	6
1.8. Tanımlar	6

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Oyun Kavramı.....	7
2.2. Oyunun Önemi.....	8
2.3. Oyun Becerisi.....	11
2.4. Oyun Kuramları.....	14
2.5. Oyuncak Kavramı.....	16
2.6. Oyuncakların Sınıflandırılması.....	17
2.7. Çocuklara Oyuncak Seçiminde Dikkat Edilmesi Gerekenler.....	18
2.8. Çocukların Oyuncak Tercihlerini Etkileyen Etmenler.....	18
2.9. Saldırganlık Kavramı.....	19
2.10. Çocuklarda Görülen Saldırganlığın Nedenleri.....	20
2.11. Saldırganlığı Açıklayan Kuramlar.....	21
2.11.1. İç Güdü Kuramı.....	21
2.11.2. Biyolojik Kuram.....	22
2.11.3. Psikoanalitik Kuram.....	22
2.11.4. Etiyoloji Kuramı.....	23
2.11.5. Davranışçı Kuram.....	23
2.11.6. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	23
2.11.7. Engellenme-Saldırganlık Kuramı.....	24
2.11.8. Bilişsel Kuram.....	24
2.11.9. Nörobiyolojik Kuram.....	24
2.11.10. İnsancıl Kuram.....	24
2.12. Oyun Terapisi Kuramlarının Saldırganlığa Yönelik Açıklama ve Uygulamaları.....	25
2.12.1. Analitik Oyun Terapisi.....	25
2.12.2. Adlerian Oyun Terapisi.....	26
2.12.3. Serbest Bırakma Oyun Terapisi.....	27
2.12.4. Çocuk Merkezli Oyun Terapisi.....	27
2.12.5. Fillial Terapi.....	28
2.12.6. Gestalt Oyun Terapisi.....	28
2.12.7. Deneyimsel Oyun Terapisi.....	28

2.12.8. Bilişsel Davranışçı Oyun Terapisi	29
2.13. İlgili Araştırmalar	29
2.13.1. Oyuncak Tercihleri İle İlgili Araştırmalar	29
2.13.2. Oyun ve Oyun Becerileri ile ilgili Araştırmalar	37
2.13.3. Saldırganlık ile İlgili Araştırmalar	40

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı	47
3.2. Araştırmanın Modeli	47
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	48
3.4. Araştırmanın Yapılışı (Prosedür)	50
3.5. Veri Toplama Araçları	50
3.5.1. Kişisel Bilgi Formu	50
3.5.2. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği	51
3.5.3. Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği	51
3.5.4. Oyuncak Tercih Formu ve Resimli Kartlar	52
3.6. Verilerin Analizi	52

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

4.1. Saldırganlık Yönelim Ölçeği ve Oyun Becerileri Ölçeğinden Alınan Puanların Dağılımı	53
4.2. Fiziksel Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	55
4.3. İlişkisel Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	57
4.4. Kendine Yönelik Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	59
4.5. Eşyalara Yönelik Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	61

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

- 5.1. Fiziksel Saldırganlık Yönelimi Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum..... 63
- 5.2. İlişkisel Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum 64
- 5.3. Kendine Yönelik Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum..... 66
- 5.4. Eşyalara Yönelik Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum..... 67

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

- 6.1. Sonuçlar 69
- 6.2. Öneriler 70

7. KAYNAKÇA 71

8. EKLER 79

9. ÖZGEÇMİŞ 92

KISALTMALAR

APA : Amerikan Psikoloji Derneği

TDK : Türk Dil Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Veri Toplanan Okullara İlişkin Frekans ve Yüzdeleri İçeren Betimsel İstatistikler.....	48
Tablo 2.	Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.....	49
Tablo 3.	Katılımcıların Saldırganlık Yönelimi ve Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	53
Tablo 4.	Oyun Becerileri Puanlarının Fiziksel Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları.....	55
Tablo 5.	Oyuncak Tercihlerinin Fiziksel Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin İki Yönlü Kay Kare Testi Bulguları	56
Tablo 6.	Oyun Becerileri Puanlarının İlişkisel Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları.....	57
Tablo 7.	Oyuncak Tercihlerinin İlişkisel Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin İki Yönlü Kay Kare Testi Bulguları	58
Tablo 8.	Oyun Becerileri Puanlarının Kendine Yönelik Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları.....	59
Tablo 9.	Oyuncak Tercihlerinin Kendine Yönelik Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin İki Yönlü Kay Kare Testi Bulguları	60
Tablo 10.	Oyun Becerileri Puanlarının Eşyalara Yönelik Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları.....	61
Tablo 11.	Oyuncak Tercihlerinin Eşyalara Yönelik Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin İki Yönlü Kay Kare Testi Bulguları	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma Modeli	47
--	----

EKLER LİSTESİ

8.1. Etik Kurulu Onay Belgesi.....	79
8.2. Kişisel Bilgi Formu.....	81
8.3. Saldırganlık Yönelim Ölçeği	82
8.4. Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği	84
8.5. Oyuncak Tercih Formu ve Resimli Kartlar	86
8.6. Çağ Üniversitesi İzin Yazısı	88
8.7. İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı.....	89
8.8. Saldırganlık Yönelim Ölçeği Kullanım İzni.....	90
8.9. Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği Kullanım İzni.....	91

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Arka Planı

Çocuklar yetişkinlerden farklı olarak iletişim aracı olan dili kullanmanın yanı sıra oyunu ve oyuncakları da kullanmaktadırlar. Birçok gelişim alanı üzerinde etkisi bulunan oyun ve oyuncak, çocuk için vazgeçilmez bir eğitim ve eğlence aracı olabilmektedir. Oyun, çocuğun bilişsel, duygusal, fiziksel ve sosyal gelişimini kapsayacak şekilde tüm gelişim alanlarında etkisi bulunan, çocuğun katılmaktan hoşlandığı etkinlik olarak tanımlanabilir (Koçyiğit, Tuğluk ve Kök, 2007). Eğitimcilere göre bireyin yaşamının ilk yılları önemli olarak kabul edilmektedir. Kritik dönem olarak adlandırılan bu dönemde çocuk için uyum sağlama ve dış dünyayı tanıma oyun ile başlamaktadır (Kaytez ve Durualp, 2014).

Çocuk için önemli bir iletişim aracı olmanın yanında uyum sağlama, kendini ifade etme, duygularını açığa vurma, ihtiyaçlarını dile getirme, problemlerle başa çıkma becerisi kazanma gibi birçok alanda önemli olan oyun, aynı zamanda çocuğun sosyal ve toplumsal bir birey olmasına da katkı sağlayan önemli bir etkinliktir (Aytekin, 2001; Durualp, 2009). Bu etkinlik bir araçla olabileceği gibi araçsız olarak da gerçekleştirilebilmektedir.

Oyun aktivitesi sırasında kullanılan araç ise oyuncak olarak tanımlanabilir. Oyuncak, çocuğun yaşına ve gelişim dönemine uygun olacak şekilde sunulduğunda eğlenme, öğrenme, vakit geçirme, sosyalleşme gibi birçok amaca hizmet eden, çok farklı formlarda karşımıza çıkabilen oyun oynama nesnesi olarak tanımlanabilir İletişim kurma dışında, duygularını yansıtmada, problemleri ile başa çıkmada ve duygusal olarak rahatlama da oyuncaklardan yararlanmaktadırlar.

Çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olan oyuncakların duyuları uyarmada, kas gelişimini desteklemede, hayal kurma becerisini arttırmada, iletişim kurma kapasitesi ve problem çözme becerisi üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Bolişik, Yılmaz, Yavuz ve Büyük, 2014).

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte çocukların oyun ve oyuncak tercihlerinde de değişiklikler gözlenmektedir. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve bu araçlara ulaşılabilirliğin de kolaylaşması ile birlikte çocuklar da kitle iletişim araçları ve medyadan aktarılan saldırganlık öğelerine daha sık maruz kalmaktadırlar. Çocuklar

burada gördükleri kahramanları/karakterleri içselleştirerek ya da özdeşim kurarak gözlemledikleri davranışları oyunlarına ve günlük yaşamlarına yansıtabilmektedirler. Bu kahramanlar ve maruz kalınan görsel-işitsel öğeler çocuklarda saldırganlık eğilimini gün yüzüne çıkarabilmektedir.

Saldırganlık ile ilgili çok farklı açıklamalar ve tanımlamalar olmakla birlikte konu ile ilgili bu görüşlerin neredeyse tamamı saldırganlık dürtüsünün bireyin yok sayamayacağı, kaçamayacağı bir dürtü olduğunu kabul etmektedir. Bu dürtü doğru bir şekilde açığa çıkarılamaz ya da kontrol edilemez ise bireyin kendisi için de çevresi için de oldukça yıkıcı duygu ve davranışların da beraberinde gelmesine sebep olabilmektedir. Ancak saldırganlık bireyin kendisini koruması, savunması, haksızlıklara ve engellemelere karşı konmaya yardımcı olması açısından da kesinlikle bastırılması ve açığa çıkarılmaması gereken bir dürtü olarak da düşünülmemelidir (Gültekin,2008). İnsanlar içlerinde bulunan bu dürtüyü sağlıklı bir şekilde açığa çıkaramazlarsa saldırgan bir enerji birikir, bu enerji dışarı çıkmak için bir yol arar. Saldırganlığın bir davranışa dönüşmesi ile birey rahatlayabilmekte ve saldırgan enerjinin seviyesinde de azalma gözlenmektedir (Kağıtçıbaşı, 1999).

Saldırgan davranışlar ergenler ve yetişkinler arasında olduğu gibi çocuklar arasında da sıklıkla görülmektedir (Gültekin, 2008). Öğrenmeye ve taklit etmeye çok açık olan çocukluk dönemindeki bilişsel yapılar, saldırgan davranışlarla ilgili ipuçlarının kolaylıkla kaydedilip bu davranışların süreklilik kazanmasında önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda istedik olmayan davranışları ortadan kaldırmada ya da istedik davranışların pekiştirilmesinde de çocukluk dönemi oldukça önemli bir dönemdir. (Gültekin, 2008). Saldırgan davranış olarak nitelendirilen bu davranışlar hırsızlık yapma, küfür etme, alay etme, bir kimseye ya da eşyaya kasıtlı olarak zarar verme, yaralama, evden kaçma gibi birçok farklı şekilde görülebilmektedir.

Günümüzde teknolojinin, bilimin gelişmesi, okul öncesi eğitimin teşviki ile ilgili yapılan çalışmalar ve kadınların iş hayatındaki yerlerinin artması ile birlikte 60-72 ay arası çocukların okul öncesi eğitim kurumlarında sosyalleşmeye katılması daha sık karşılaşılan bir durum olarak gözlenmektedir. Psikolojinin gelişim psikolojisi gibi alt alanlarında yapılan çalışmalarda bulgulara bakıldığında çocuğun okul öncesi dönemde en önemli uğraşısının oyun olduğu görülmektedir (Koçyiğit, Tuğluk ve Kök, 2007).

Toplumun her kesiminde ve her dönemde var olmasına rağmen özellikle son yıllarda etkisi ve yıkıcılığı daha fazla araştırmaya konu olan saldırganlığın toplumlar için büyük bir sorun oluşturması, erken çocukluk dönemindeki saldırganlığın

incelenmesi konusunda güdüleyici olurken saldırganlıkla ilişkisi olduğu düşünölen oyuncak tercihi-oyun becerisi ve saldırganlık yöneliminin incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Alan yazın incelendiğinde oyun becerileri ile oyuncak tercihleri arasında bir ilişki olduğu görölmüş; bu ilişkinin cinsiyet, yaş, anne babanın eğitim düzeyi, annenin depresyon seviyesi gibi birçok farklı değişkenle olan ilişkisine bakılmıştır. Ancak saldırganlık yönelimine göre oyuncak tercihi ve oyun becerisi ilişkisi bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünölen yeni bir değişken olarak incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 60-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerilerini incelemektir.

1.3. Araştırmanın Problemi

60- 72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmakta mıdır?

1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri

1. 60- 72 aylık çocukların başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmakta mıdır?
2. 60- 72 aylık çocukların başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmakta mıdır?
3. 60- 72 aylık çocukların kendine yönelik saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmakta mıdır?
4. 60- 72 aylık çocukların nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Oyun çocuğun gelişim alanlarının tümünü destekleyen, toplumsal hayatı ve yetişkin yaşamı prova etmeye olanak sağlayan, çocuğun iletişim kurmasında, kendini

tanınmasında oldukça önemli bir işlevi bulunan, eğlendirirken öğrenmesine de yardımcı olan faaliyetler olarak tanımlanabilir.

Çocuğun kendi deneyimleri ile öğrenmesini sağlayan oyun; birçok işlevinin yanında duyguları keskinleştiren, yetenekleri geliştiren, becerileri arttıran bir işleve de sahiptir (Yavuzer, 2015). Oyunun bir diğer önemli işlevi de fantezi dengeleme işlevinin olmasıdır ki, bu çocuğu kaos içinde kalmaktan da kurtarıcı bir işlevdir. Yani aslında çocuğun hayatında kendince olumsuz gördüğü durumların telafi edicisidir denebilir. Pasif, güçsüz ve çaresiz bir çocuk oyun sırasında saldırgan ve güçlü olabilir. Kendini yetersiz hisseden bir çocuk oyun aracılığı ile istediği her konuda kendini yetkin hissedebilir. Gerçek hayatta eksikliği hissedilen şeyler oyunda fantezi aracılığı ile deneyimlenerek sağlıklı bir çıkış bulur (Schaefer, 2013).

Oyun, yaşamın her döneminde önemini korumakla birlikte özellikle erken çocukluk yıllarında bireye katkılarında ötürü çok daha önemli görülmektedir. Bu dönemin önemi aslında çocuğun oyun aracılığı ile yaşamı anlaması ve anlamlandırmasında bir araç görevi üstlenmesinden kaynaklanmaktadır (Aksoy ve Çiftçi, 2014).

Oyuncak ise birçok farklı malzeme, şekil ve form ile karşımıza çıkabilen çocuğun yetenek ve becerilerinin gelişimine katkı sağlayan ve gelişimini destekleyen, çocuğun kendini ifade etmesinde yardımcı tüm oyun malzemeleridir. Çocukların oyun becerisi kazanmalarında ve bu becerilerini geliştirmelerinde de önemli rolü olan oyuncak gelişimin her kesimini uyarması yönü ile de oldukça gerekli bir araçtır (Yavuzer, 2015).

Saldırganlık, bir başka bireye ya da nesneye karşı kasıtlı olarak yapılan fiziksel ya da sözel olarak incitmek, malına zarar vermek gibi amaçlarla gerçekleştirilen davranışlar olarak tanımlanabilmektedir. İnsanın yok sayamayacağı bir dürtü olan ve kontrol edilip doğru bir şekilde yansıtılmadığında birey için büyük problemleri beraberinde getirebilecek olan saldırganlık, erken çocukluk döneminde de sık karşılaşılan problem durumları arasında yer almaktadır. Oyunun bu noktadaki en büyük işlevi ise çocukta biriken enerji ya da dürtüyü toplumsal açıdan kabul edilebilir bir şekilde boşaltma olanağı sunmasıdır (Yavuzer, 2015).

Oyunu, oyuncacı dolayısıyla da oyun becerilerini aktif bir şekilde kullanarak toplumsallaşan, gelişen ve bilgi ile donanan okul öncesi dönem çocuğunun bilişsel süreçlerindeki aktiflikten de yararlanarak varsa saldırganlık eğilim ve yöneliminin fark edilmesi, bu dürtüye sebep olabilecek unsurların anlaşılabilmesi ve sağlıklı bir şekilde

dışa aktarılabilmesi için bu dönem kritik bir öneme sahiptir. Oyun ve oyuncak aracılığıyla duygusal boşalım sağlayabilecek ve problemlerle başa çıkma becerisi kazanıp duygularını yönetebilecek olan 60-72 aylık çocuklar ile çalışmak, ilerde görülme riski olan kontrolsüz ya da sağlıklı kanalize olamamış saldırganlık davranışlarından korunmaya yardımcı olacaktır diye düşünülmektedir.

Alan yazın tarandığında saldırganlık ile ilgili çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen okul öncesi dönem grubu üzerindeki araştırmaların sayısı sınırlıdır. Oysa saldırganlığın içsel bir dürtü olarak var olduğunu savunan görüşlere göre de çevre ile şekillendiğini ve öğrenme sonucu gerçekleştiğini savunan görüşlere göre de erken çocukluk dönemi bu konunun çalışılması için kritiktir. Bu bağlamda çocuk için oldukça önemli olan oyuncak ve oyun becerisinin saldırganlık yönelimi ile ilişkisinin incelenmesi toplumsal bir sorun olarak sıklıkla tartışılan saldırganlık konusunun erken çocuklukla bağını anlamak, etkileyen faktörleri saptayabilmek ve çözüm üretebilmek açısından önemli görülmektedir.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

H1. 60- 72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmaktadır.

H2. 60- 72 aylık çocukların başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmaktadır.

H3. 60- 72 aylık çocukların başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmaktadır.

H4. 60- 72 aylık çocukların kendine yönelik saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmaktadır.

H5. 60- 72 aylık çocukların nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri farklılaşmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sayıtları

- Araştırmaya katılan çocukların “Oyuncak Tercih Formu”nu; anne babaların ise “Kişisel Bilgi Formu”, “Saldırganlık Yönelim Ölçeği” ve “Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” formlarını içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

- Araştırma, Kişisel Bilgi Formu, Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve Saldırganlık Yönelim Ölçeği'ne ebeveynlerin; Oyuncak Tercih Formu'na ise çocukların verdiği bilgiler ile sınırlıdır.
- Araştırma bulguları araştırmada kullanılan ölçek ve materyallerin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Oyun: Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence (Türk Dil Kurumu [TDK], 2016).

Beceri: Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet (TDK,2016).

Oyuncak: Oyun aracıdır (TDK,2016).

Saldırganlık: Başkalarına psikolojik ya da fiziksel zarar verecek saldırgan davranışlar göstermektir (Gerrig ve Zimbardo, 2012).

Okul öncesi: Çocuğun okul çağına girmesinden önceki çağı (TDK,2016).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Oyun Kavramı

Oyun, bireysel ya da grup olarak gerçekleştirilebilen, kendiliğinden ortaya çıkan ya da yapılandırılmış, taklit veya hayali unsurlara dayandırılabilen eğlendirici ve eğitici aktiviteler bütünü olarak tanımlanabilir. Özellikle dil gelişimi henüz yeterli seviyede olmayan ve sözcük dağarcığı sınırlı olan okul öncesi dönem çocuğu için önemli bir iletişim ve kendini ifade etme aracı olmanın yanında oyun; istedik davranış geliştirme için de uygun bir öğreti alanı olarak düşünülebilir. Çocuk için oldukça önemli kabul edilen oyunun birçok araştırmaya konu olduğu ve birçok farklı tanımının olduğu bilinmektedir.

Oyun, belli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen çocukların bilişsel, psiko-sosyal, fiziksel gelişim alanı gibi birden fazla gelişim alanını desteklemede etkili olan çocuğun hoş vakit geçirmesini sağlayan, kurallı veya kuralsız olabilen etkinlik olarak tanımlanabilmektedir (Bayhan ve Artan, 2005). Scheafer'a (2013) göre oyun, evrensel olarak çocukların kendisini ifade etme şeklidir ve etnik köken, dil gibi kültürel farklılıkları da aşabilmektedir. Başka bir tanımlamaya göre ise oyun, bir çocuğa birisi tarafından öğretilmeyecek olan konuların, çocuğun kendisi tarafından deneyimleyerek, sonucunu düşünmeden ve keyif alarak yaptığı bir öğrenme yöntemidir (Yavuzer, 2015). International Play Association (IPA) 'ya göre ise oyun, çocuğun doğasının bir parçasıdır. Bir çocuğun gelişim dönemine uygun ve sağlıklı davranış göstermesi ise çocuğa sunulan oyun zamanı ve imkanıyla alakalıdır (aktaran Budak,2016).

Oyunu, çocuğu gelişim alanlarının tümünde destekleyen, sağlıklı bir gelişim göstermesinde sevgi ve beslenme kadar hayati bir öneme sahip araç olarak belirten Cirhinlioğlu'na (2015) katılan araştırmacılar, oyunu birçok amaca hizmet eden bir faaliyet olarak görmektedirler. Oyun, insanın enerjisini dışarı aktarma, rahatlamaya-duyguları yansıtmaya yardımcı olma, zararlı olan faaliyetlerden uzak tutma, kendini kontrol etme becerisini sağlama, hayal gücünü geliştirme gibi birçok farklı amaca hizmet eden aktivitedir (Duran, 2016). Kısaca oyun yetenek ve zeka geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence olarak tanımlanabilir (Türk Dil Kurumu, 2016).

2.2. Oyunun Önemi

Bireyin yaşı ve gelişim düzeyi farklılaşsa da oyunun, birey hayatındaki yeri ve önemi yadsınamaz. Bireyin başka bireyler ile iletişim kurmasında, stresini azaltmasında, eğlenmesinde ve yaratıcılığın desteklenmesinde gelişim dönemlerinin tümünde oyun oldukça etkilidir (Schaefer, 2013). Oyun birçok açıdan bakıldığında çocuk için büyük öneme sahiptir. Duyguların sağlıklı ve güvenli bir ortamda dışarı çıkarılmasına, çocuğun kendisi ve çevresi ile ilgili farkındalık kazanmasına yardımcı olur. Rahatlatıcı ve iyileştirici bir etkisi bulunmaktadır. Ayrıca oyun, çocukların keşfetmesine; keşfettiklerini sınamasına ve yeni deneyimler edinerek öğrenmesine ortam hazırlar (Keleş, 2019).

Hayal kurmaya, taklit etmeye dayalı oyunlar, evcilik oyunları, mesleki rollere bürünerek sergilenen oyunlar çocuğun özellikle sosyal gelişimi üzerinde etkilidir. Bu oyunların çocukta yetişkin yaşantısını prova etme, sosyal kuralları ve ahlaki değerleri deneyimleme, empati geliştirme, hakkını savunma, sırasını bekleme gibi birçok açıdan sosyal gelişimini desteklediği bilinmektedir (Cirhinlioğlu, 2015).

Diğer gelişim alanları üzerinde etkili olduğu gibi bilişsel gelişim alanı üzerinde de etkisi bulunan oyun; eşleştirme yapma, gruplama, ayırıştırma, birleştirme gibi bilişsel süreçlerin işleyişini hızlandırmada destekleyicidir. Ayrıca dikkati belli bir noktada tutma ve yoğunlaştırmada da etkilidir (Cirhinlioğlu, 2015). Çocuğun beyin gelişimi ilk 3 yıl oldukça hızlıdır. Nasıl ki birey için yemek yemek ya da uyumak oldukça önemli bir eylemse oyun da benzer şekilde çocuk için beyin gelişiminde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Oyun oynama esnasında beyinde elektriksel devrelerin oluşması desteklenir ve bunun sonucunda da nöron kaybı engellenmiş olur (Kapıcıoğlu, 2016).

Çocukların gelişiminde oyunun yalnızca merkezi değil aynı zamanda kritik bir öneme de sahip olduğu bilinmektedir (Schaefer, 2013). Çocuk boşanma, yas, doğal afet, göç, travmatik deneyimler gibi çaresizlik hissedeceği olaylar yaşadığında oyun, güçlü ve kontrol sahibi olabilmesi için fırsat sunar. Yani aslında bu gibi yaşam olayları karşısında çocuğun çaresizlik ve yetersizlik duygusu, güç ve kontrol duygusu ile değişerek oyun aracılığı ile incinebilirlik duygusunun üstesinden gelinmeye çalışılır. Oyun, fantezilerin dengelenmesi noktasında oldukça önemlidir. Yani aslında çocuğun hayatında kendince olumsuz gördüğü durumların telafi edicisidir denebilir. Korkak bir çocuk oyun sırasında cesur, başarısız ve yetersiz hisseden bir çocuksa oyunda başarılı biri olabilir. Gerçek hayatta eksikliği hissedilen şeyler oyunda fantezi aracılığı ile

deneyimlenerek bir çıkış bulur (Schaefer, 2013). Çocukta biriken enerjinin boşaltılmasına da yardımcı olan oyun, çocuğun içe dönük, alıngan bir yapıya bürünmesini de böylece engellemiş olur (Yavuzer, 2015).

Oyunun terapötik bir gücü olduğu da bilinen yararları arasındadır. Yani sadece gelişim seyri normal olan çocuklar için değil aynı zamanda bu iyileştirici güce ihtiyaç duyan çocuklar için de büyük öneme sahiptir. Sözel olarak kendini ifade etmekte zorlanan (dil gelişimi sekteye uğramış), bedensel engelinden dolayı toplumsal ilişki kurmakta zorlanan (psiko-motor gelişimi sekteye uğramış) çocuklarda olduğu gibi gelişimi sekteye uğramış ya da normal gelişimden farklılık gösteren çocuklar için de oldukça önemlidir. Bu terapötik güç yukarıda sıralananların yanında ahlaki yargı, stresle başa çıkma, egoyu yükseltme ve ilişki geliştirmeye yardımcı olma gibi işlevlerdeki önemiyle de bilinir (Schaefer, 2013).

Oyunun terapötik gücü ile ilgili gözlemlerini uygulamaya döken ilk kişi olan Sigmund Freud oyunun üç farklı ana işlevinden bahsetmektedir; özellikle tabu olarak değerlendirilen içgüdülerin serbest biçimde ifade edilmesine olanak vermesi, travmatik yaşam olaylarının üstesinden gelmeye yardımcı olması ve arzuların gerçekleştirilmesine olanak sağlaması, oyunun iyileştirici işlevleri olarak değerlendirilmiştir. İhtiyaçlarını ve isteklerini ifade edebilecek kadar kelime bilgisine sahip olmayan çocuk iletişim aracı olarak oyunu kullanmaktadır (Schaefer, 2013).

Psikanalitik bakış açısına göre oyunun terapötik gücü ve oyunun, terapi sırasında kullanılma fikri Melanie Klein tarafından da Anna Freud tarafından da devam ettirilmiştir. Meslek hayatı boyunca döneminin geleneksel psikanalistlerinin gördüğünden çok daha küçük yaşlarda çocuklarla çalışmış olan Klein'e göre çocuğun bilinç dışında var olan ve rahatsızlık verici olan malzemenin açığa çıkmasına yardımcı olduğu ve bu malzemeyi yorumlayabilmesi için terapist fırsat verdiği için oyun oldukça önemli kabul edilmektedir. Benzer şekilde Anna Freud da terapist ile çocuğun iletişim kurmasına olanak sağladığı için oyunun önemli olduğuna inanmıştır. Oyun aracılığı ile bir çocuk sözel olmayan, sembolleri kullanarak ve eyleme dönük şekilde iletişim kurabilmektedir. Daha hümanistik ve birey merkezli bir yaklaşımı savunan Virginia Axline bu konuda çocukların duygu, düşünce ve isteklerini ifade etmede oyunun, kelimeleri kullanmaktan çok daha iyi bir ifade aracı olduğunu belirtmiştir (Schaefer, 2013).

Kendi bedenini kontrol altına alma, duygu kontrolünü sağlayabilme, sorunlarla başa çıkma becerisi kazanmaya yardımcı olma gibi destekleri bulunan oyun, aynı

zamanda çocuğun hayal gücünün beslenmesine katkı sağlamada ve yaratıcılığı geliştirmede oldukça önemlidir. Çocuk oyun ile toplumsal hayatta gözlemediklerini uygular, yetişkin bir birey olma yolunda deneyim kazanır (Keleş, 2019). Piaget'in bilişsel gelişim dönemlerinden 2-7 yaş aralığını ifade eden işlem öncesi dönemde çocuğun yetişkin ilişkilerini taklit ettiği ve bu taklitleri de oyun ortamına taşıyarak deneyimlediği gözlenmektedir (Yeşilyaprak, 2013). Örneğin bir çocuğun oyunu sırasında hayali bir kimseyi yemeğe davet ettiği, beraber gezmeye gittiği gibi yetişkin yaşamının provaları ilk olarak oyun sayesinde deneyimlenir. Benzer şekilde çocuk doktor, öğretmen, polis gibi rollere girerek de meslek yaşamı ile ilgili gözlemlerini ilk kez oyun ortamında sergileyerek deneyimleme ve kendine uygun rolü seçmeye çalışır.

Çocuğun taklit yolu ile öğrenmesini ve öğrendiklerini pekiştirmesini sağlamada en doğal yollardan biri olması sebebiyle de oyun önemlidir (Kılıç, 2013). Çocuk tek başına değil de bir grupta ya da bir bireyle oyun oynamak isterse bunun için iletişimi başlatma, kendini ifade etme, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlama gibi becerileri de oyun aracılığı ile geliştirmiş olur. Oyun sürecinde oyun arkadaşı edinmek de aslında çocuğa kendi dışında da görüşler olduğunu ve tek düşünce biçiminin kendisinininki olmadığını hatırlatır. Duyu gelişimi üzerinde de etkili olan oyun, çocuğun çevresini ve dünyayı anlamlandırmasında yardımcıdır. Sertlik-yumuşaklık, büyüklük, derinlik, tat, koku gibi birçok duyuya aynı anda hitap edebilen oyun, çocuğun algılama becerisini destekleyerek çevresini tanımasına yardımcı olur (Cirhinlioğlu, 2015). Aynı zamanda renk, sayı, şekil, biçim ve boyutlarla ilgili temel kavramları kazanmada da oyun önemlidir. Yani oyunun eğitimsel açıdan da bir önemi olduğundan bahsedilebilir (Yavuzer, 2015).

Okul öncesi dönemde bulunan bir çocuğun gelişim düzeyinden beklenen bazı becerileri sergilemede yaşlılarına göre daha önde olmasında, yani hızlanmış gelişimde oyunun destekleyici etkisi bulunmaktadır (Schaefer, 2013). Çocukların beyin devrelerinin gelişiminde, fiziksel, bilişsel, duyuşsal tüm gelişim alanları üzerinde oyun önemlidir. Birçok karmaşık beceri oyun aracılığı ile edinilmektedir (Murphy, 2009). Kural koyma, kurallara uyma, lider olma, grup aidiyeti, özerk olma, iletişim kurma, sorumluluk alma, paylaşma, hakkını savunma gibi sosyal gelişime ait birçok kavramla ilgili deneyimler de ilk kez oyun ortamında edinilmektedir (Keleş, 2019).

Yukarıda sıralanan birçok özelliğinin yanı sıra oyun, saldırganlık dürtüsünü de sağlıklı ve kabul edilebilir bir şekilde açığa çıkarmaya fırsat vermesi açısından da büyük öneme sahiptir. Oyun, çocuğun en doğal ve oldukça güçlü dürtülerinden olan

saldırganlık dürtüsünü boşaltmasına yardımcı olan bir kanal görevi görür (Yavuzer, 2015). Saldırganlık dürtülerini oyun aracılığı ile boşaltan çocuk gerilimden de kurtulmuş olur. Duygusal tepkilerini oyun içerisinde gözlemleyen çocuk bunları kontrol etmeyi de yine oyun sayesinde öğrenir (Cirhinlioğlu, 2015). Ayrıca hırsız-polis oyunu, kovalama, savaş oyunları gibi oyunlar saldırganlık dürtüsünü kısmen dışa vurma ve sağlıklı bir kanala yönlendirme yoludur. Yani oyun, katarsis sağlama aracıdır aynı zamanda. Yaşama hazırlık teorisinin önde gelen ismi Karl Groos'a göre de oyun, çocukta bulunan ilkel eğilimlerin boşaltım yoludur. Yani saldırganlığın oyun yolu ile boşalabileceği kabul edilmektedir (Yavuzer, 2015).

Tüm bunların yanında çocuğu tanımada çok değerli bir araç olan oyun, hem çocuğun kendisi ile ilgili farkındalık kazanması, kendini tanınması; hem de anne babalar ve çocukla çalışan profesyonel meslek elemanları için bir veri toplama ya da çocuğu tanıma aracı görevini de görür.

Oyunun çocuk için birçok alanda büyük öneme sahip olduğu yukarıda açıklanmıştır. Oyunun ne derece önemli olduğu, Birleşmiş Milletler 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesinin 31.1. maddesinde yer alan ibare ile de desteklenmektedir. Resmi Gazete'de (1995) de yayınlanan; "Taraflar Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar." ibaresi oyunun ne derece önemli görüldüğüne dikkat çekmektedir (T.C. Resmi Gazete,1995).

2.3. Oyun Becerisi

Oyun, bir çocuğun enerjisini boşaltma, kendini ifade etme, eğlenme, öğrenme gibi birçok alanda etkili olmanın yanında tüm gelişim alanlarına da katkı sağlayan önemli bir uğraştır. Roos (1981) *normal çocuklarda, ilk birkaç yılda taklide dayalı oyunlar gözlenirken yaşın ilerlemesiyle oyun davranışlarının birlikte olma, sözel iletişim kurma ve daha karmaşık oyunlar oynama şeklinde arttığını ifade etmektedir* (Schopler, Akt; Pişkin, 1993).

Çocuğun oyun becerisi ile ilgili davranışları yaşına ve gelişimin düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Çocuklarda doğumdan itibaren oyun davranışı incelendiğinde bireysel oyunlardan ortaklık gerektiren oyunlara doğru bir değişim içinde oldukları gözlenmiştir (Cirhinlioğlu, 2015).

Çocuk için oyun kavramı ve becerisi sanılanın aksine hareket kabiliyeti ya da dil gelişimi belli bir noktaya geldiğinde değil ilk haftalar ve aylardan itibaren gelişmeye başlar. Yaşamın ilk üç aylık kısmında oyun olarak nitelendirilen davranışlar sarılma, şarkı söyleme ya da anlamsız seslere tepki verme olarak karşımıza çıkarken hareket kabiliyetinin ve fiziksel gelişimin de etkisi ile tutma, bırakma, atma, kavrama, sıkma, tekrarlama gibi aktivitelerin eklendiği oyunlar gözlenecektir (Murphy, 2009). Bu dönemin başında oyun davranışı daha ziyade etrafında ilgi çekici bulduğu nesnelere seyretme şeklinde ilerleyen aylarda, dikkati çeken bu nesnelere yakalama şeklinde değişiklik gösterecektir (Cirhinlioğlu, 2015).

Piaget'in "döner tepki" ismini verdiği hareket, çocuğun tekrarlar halinde sergilediği davranışlardır ki bu davranışlar 2 -3 aylık bebeklerdeki oyun davranışı olarak isimlendirilebilir. Bu davranışlar daha ziyade yakındaki objelere bakmak, yakalamak, çekmek şeklinde tekrarlı ve kendiliğinden olan davranışlardır (Yavuzer, 2015). Sekizinci aydan itibaren "nesne kalıcılığını" kavramaya başlayan çocuk artık görmese bile nesnelere ya da insanların ortadan kaybolmadığını bildiği için saklambaç benzeri oyunları oynadığı ve bundan da keyif aldığı gözlenecektir (Murphy, 2009).

1,5 yaşından itibaren uzun süreli belleğin de gelişmesi ile parçalara ayrılmış şekilleri birleştirirken her parçayı ayrı ayrı denemek zorunda kalmadan, parçadan bütüne gitme oyunları oynadığı görülür. Taklit etme becerisinin gelişmesiyle de oyuncak bebeğine iyi geceler öpücünü vermesi gibi çevresindeki yetişkinlerinkine benzer davranışları oyunlarına taşıdığı görülür (Murphy, 2009). 2 yaşından itibaren artık çocuklarda dramatik oyunlara rastlanmaktadır. Bu oyun becerileri daha ziyade çevresinde olup bitenleri taklit etme, bir bebeği konuşurma ya da oyuncak tabaktan yemek yeme gibi davranışlarla gözlenir (Yavuzer, 2015). Ayrıca bu dönem özellikle kaba motor becerilerinin oldukça geliştiği ancak buna karşın kendini kontrol etme deneyim ve becerisinin zayıf olduğu bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun vücudunu güçlendirebilme fırsatı sunan oyun ve nesnelere ihtiyacı vardır (Cirhinlioğlu, 2015). Hayal gücünün de gelişmesi ile beraber oyunlarını değişik seslerle canlandırma ve öyküler uydurabilme 2-3 yaş çocuğu için oyunların içeriğinin değiştiğine işaret eder. Üç tekerlekli bisiklete binmek, oyun setleri, bebekler ya da hayvanlar ile hayali oyunlar kurmak, kendi başına daha uzun süre oyunlar oynamak bu dönemde görülen oyun becerilerindedir (Murphy, 2009). Evde bulunan sıradan nesnelere bile bu dönemde, simgesel düşünme becerileri sayesinde olağanüstü oyuncaklara dönüşebilir. 2-3 yaş aralığında çocukların kurduğu oyunlarda işbirliğine pek rastlanmadığı gibi paylaşma

davranışı da ancak dönemin sonuna doğru gözlenecek bir davranış olarak karşımıza çıkacaktır (Cirhinlioğlu, 2015).

3 yaşından sonra ise ustalашmış ince motor becerileri ile makası, kalemi kullanarak yapılan aktivitelerle, denge-güç ve fiziksel yetenek gerektiren, daha karmaşık ve derin hayal ögeleri ve simgesel düşünme becerisi ile kurulu oyunlar ile karşılaşılır (Murphy, 2009). Bu yaşta çocukların oyuncak bebekleri giydirip soyma, küplerle oynama, oyun hamuru, kil gibi maddelerden değişik şekiller ortaya koyabilecek oyun becerileri geliştirdiği de gözlenir (Cirhinlioğlu, 2015).

Hazzı erteleyebilme becerisinin gelişmeye başladığı 4 yaşından itibaren ileri düzeyli oyunlar, bulmacalar, sınıflandırma, sayma, gruplama, mizah ve sanatsal etkinlikler çocuğun oyununa katılır. Bu dönem çocuğun bilişsel ve ince motor gelişimindeki değişim fark edilir düzeydedir (Murphy, 2015). Artık bireysel oyunlardan yavaş yavaş işbirliğine dayalı ya da grup içerisinde fakat yalnız başına sürdürülen oyunlara geçildiğinin gözlendiği 4 yaş döneminde bazı harfleri yazabilecek kadar ince motor becerileri gelişen çocuğun, düğme ilikleme-çözme gibi motor becerilerini de geliştirerek oyunlarda kullanır hale geldiği görülür (Cirhinlioğlu, 2015).

Oyunlarda kuralların farkına varıldığı ve anlamlandırıldığı 5 yaş ise açık alanda fiziksel aktiviteye imkan sunan oyunların daha çok tercih edildiği bir dönemdir. Koordinasyonu artmış olan 5 yaş çocuğu için tırmanabileceği ağaçlar veya demir donanımları ile tırmanma olanağı sunan parklar, bu yaş grubu çocukların oyun becerilerini geliştirmeleri için uygun ortamlardır (Cirhinlioğlu, 2015). Ortak bir oyun kurmak bu oyunu organize etmek bu yaşlarda görülmeye başlanır.

Dönemin sonuna doğru ve 6 yaşından itibaren ilkökul dönemine hazırlanan çocukta oyunların yazma-okuma, sözcüklerden oyun kurma gibi şekillendiği ve daha takım halinde oyunlara yönlendiği görülecektir (Murphy, 2009). Ayrıca oyun sürelerinin daha uzun olduğu ve içeriğinin yapılandırılmış olduğu da görülür.

Bilişsel gelişime paralel olarak bir çocuk ortalama 12 yaşından sonra karmaşık kuralları olan ve dikkati uzun süre odaklama gerektiren oyunları seçer. Bu dönemde çocuk için hayal gücünün etkisi azalırken somut bilginin önemi artar ve çocukların oyun tercihleri artık satranç, sanat, spor gibi etkinliklere doğru bir yönelim gösterir (Cirhinlioğlu, 2015).

Farklı gelişim dönemi ve yaşlarda değişkenlik gösterse de oyun, çocuk için her dönemde önemini korumaya devam etmektedir. Oyun oynamak bir çocuk için belli başlı bazı becerilere sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Çocuk oyun sayesinde sahip

olduğu bu becerileri geliştirmektedir. Oyun, gelişim alanlarının tamamında (fiziksel-sosyal-duygusal-bilişsel) bir şekilde etkili olduğu için oyun becerisinde gözlenen eksiklik ya da yetersizlik durumu diğer gelişim alanlarındaki becerilerin gelişimini de olumsuz etkileyecektir. Tüm bunlar da oyun becerisinin önemini göstermektedir (Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa, 2013).

2.4. Oyun Kuramları

Oyun hakkındaki çalışmalar yüzyıllar öncesinden başlamış olsa da bilinen en eski kurama göre oyun, dinlenme ihtiyacının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır ve yorgunluğu gideren bir aktivite olarak görülmüştür. Daha sonraları birçok kişi tarafından çalışılmış bir konu olmasına rağmen ilk gerçek oyun kuramı olarak kabul edilen kuramı ortaya atan kişi Herbert Spencer olmuştur (Yavuzer, 2015).

Fazla Enerji Tüketimi Teorisi: Herbert Spencer ilk kez gerçek oyun kuramını ortaya atan kişi olarak bilinmektedir ve oyunu, gerginliği azaltan bir aktivite olarak tanımlamıştır. Çünkü çocukta birikmiş olan enerjinin harcanmasına, dışarı atılabilmesine yardımcı olmaktadır (Yavuzer, 2015). Spencer ve Schiller tarafından ortaya konan ve geliştirilen fazla enerji tüketimi oyun kuramına göre çocuk bedenindeki birikmiş, fazla enerjiyi dışarı atabilmek için oyundan yararlanır ve oyun ile rahatlar (Özkara, 2018).

Rekapitülasyon Teorisi/ Biyogenetik Kanunu: Heackel'e göre çocuğun oyunları geçmişinden izler taşır. Birey yaşamı boyunca kendinden önceki insanların geçirdiği gelişme seyrini yaşar ki oyun bunun önemli bir göstergesidir (Yavuzer, 2015). Yani oyun kalıtım yolu ile edinilmiş bir aktivitedir. Önceki nesillerin sahip olduğu oyun becerisi, aktarılarak devam eder. Kullanılan materyallerde, içeriklerde ufak tefek değişiklikler olsa da oyunların temalarına ve şekillerine bakıldığında geçmişten büyük izler taşıdığı görülecektir.

Dinlenme-Rahatlama Teorisi: Lazarus'a ait olan kuram, çocuğun bir gün içerisinde harcadığı enerji ile yorulduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda çocuğun kaybettiği bu enerjiyi tekrar toplaması için oyunu dinlenme aracı olarak da kullandığını savunmaktadır (Özkara, 2018).

Yaşama Hazırlık Teorisi: Groos tarafından öne sürülen kurama göre oyun çocuğun gelecekte ihtiyaç duyacağı becerileri ona kazandırma aracı olarak görülmektedir. Yetişkin yaşamı için gerekli olabilecek beceriler oyun aracılığı ile

kazanılır görüşünü savunmaktadır (Özkara, 2018). Yani aslında oyun gerçek yaşama hazırlanma rehberidir ve çocuğu karşılaştacağı zorluklara karşı da koruma görevini üstlenir (Yavuzer, 2015).

Kişilik Kuramı: Modern kuramcılardan olan Freud'un bir oyun kuramı olmasa da bu konudaki düşünceleri, oyunun çocuğun bastırılmış duygularını ve düşüncelerini açığa çıkarmak için uygun bir ortam, araç olduğunu yönündedir. Yani oyun duyguların dışavurum aracıdır. Freud çocukların oyun oynadıkları sırada role girerek taklit ettikleri kişileri genellikle sevdiği kişilerden seçtiğini, hoşlanmadıkları ve kızgınlık duydukları kişileri taklit ederken de duygularını kontrol altına alma becerisi geliştirdiklerini düşünmektedir (Oktay, 2008). Çocuğun gelişiminin önünün tıkanmasına sebep olan engelleri ortadan kaldırmakla ilgilenen, oyunun malzemesi yani içeriği üzerinde çalışan psikoterapi, oyunu yaratıcı bir deneyim olarak değerlendirir. Bu kurama göre malzeme olgunlaşmadan yapılan yorum, telkin olmaktan öteye gidemez (Winnicott, 2017). Aynı zamanda oyun, arzuların tatmin edilmesine imkan tanıyan, gerçeklik ve süper egonun taleplerinden kaçmak için bir araç olarak da değerlendirilmektedir (Schaefer, 2013). Freud'a göre oyun, günlük hayatta karşılaşılacak başa çıkılmayan problemlerin çözüme kavuşturulup, baskı altındaki duyguların özgürleştiği ve başa çıkma becerisinin kazanıldığı bir alandır (Yavuzer, 2015).

Psiko-sosyal Gelişim Kuramı: Erik Erikson'un kuramına göre her bireyin gelişim dönemlerinden geçerken baş etmesi gereken çelişkiler vardır. Okul öncesi dönemdeki bir çocuğun da gelişim sürecini sağlıklı atlatabilmesi için oyun bir baş etme aracı olarak görülmektedir (Özkara, 2018).

Yapılandırıcılık ve Sosyokültürel Gelişim Kuramı: Piaget'in önderliğini yaptığı Yapılandırıcılık kuramı oyunu bilişsel bir iş olarak görmektedir. Yani oyunu deneme, yanılma, düzenleme, uyum sağlama gibi basamaklarla zihinsel gelişime katkı sağlayan bir araç olarak görmektedir. Piaget ve Vygotsky oyun ile dil arasındaki ilişkiyi önemsemişlerdir. Piaget'in de oyunun bilişsel gelişime katkısı noktasındaki görüşü Vygotsky ile benzerlik gösterir. Piaget de taklidin, bilişsel beceriyi kuvvetlendirdiğini ve oyunun hayal gücünü beslemek için de bir fırsat olduğunu savunur (Yavuzer, 2015).

Sosyokültürel Gelişim Kuramı'na göre Vygotsky oyun aracılığı ile bir çocuğun diğer çocuklar ile iletişime geçme ve bu iletişimi geliştirme fırsatı olduğunu düşünür. Aynı zamanda dil gelişimi, bilişsel gelişim ve sosyal ilişkiler için de oyunun önemli bir araç olduğunu savunur (Aynal, 2011). Vygotsky'e göre oyun bir öğrenme aracıdır. Haz verip eğlendirdiği kadar sınır koyan, öğretici bir tarafı da bulunmaktadır. Vygotsky,

bilişsel unsurlara da duygusal unsurlara da oyun tanımında yer vermiştir. Taklit yolu ile çocuğun bir nesneyi başka bir temsil biçimine dönüştürmesine yardımcı olduğu için oyunun bilişsel açıdan oldukça önemli olduğunu belirtmiştir (Yavuzer, 2015). Çocuğun bir saç fırçasını oyununda mikrofona dönüştürmesi bunun tipik örneklerindedir.

Sosyal Öğrenme Kuramı: Bandura'nın temellerini attığı sosyal öğrenme kuramına göre çocuğun çevresi ile etkileşime girmesi için en uygun yol oyundur. Çocuk çevresindeki insanlarla etkileşime girerek öğrenir, pekiştirir ve deneyimler. Bunu yapabilmesi için en uygun aracı ise oyundur (Özkara, 2018).

2.5. Oyuncak Kavramı

Gelişim alanları üzerinde destekleyici etkisi olan farklı renk, şekil, hacim, boyut gibi geniş seçenekleri bulunan oyun aracı, oyuncak olarak tanımlanabilmektedir. Yavuzer'e (2015) göre oyuncak; çocuğun gelişim alanlarını desteklerken yaratıcılığını da besleyen, keşif yapmasını sağlayan her türlü malzeme olarak tanımlanmaktadır. Su, taş, kum gibi doğal malzemelerden; kutu, makara gibi atık maddelere kadar geniş bir yelpazesi olan ve çocuğun gelişim alanlarına yardımcı, yaratıcılığı destekleyen her türlü malzeme oyuncak olarak tanımlanabilmektedir.

Başka bir tanıma göre; çocukların oyun etkinliğini gerçekleştirebilmek amacıyla kullandıkları; hayal gücünü besleyen, bilişsel gelişim, duyu gelişimi, motor becerilerin gelişimi gibi birçok alanda gelişimi destekleyici olarak kullanılabilen, çocuğun hoşuna giden ve eğlendiren, çevreyi keşfetmesine yardımcı olan her türlü araç-gerece oyuncak denir (Cinel, 2006). Oyunağın günümüzdeki kadar yaygın olarak kullanılmadığı dönemlerde bile doğada bulunan çeşitli malzemelerden yararlanarak oyuncak üretilmeye çalışılmıştır. Anadolu'da yetişkinlerin söğüt dalını kullanarak düdük yapmaları ya da ağaca ip bağlayarak salıncak kurlmaları bunun tipik örneklerindedir (Kılıç, 2013). Geçmiş dönemlerden günümüze önemini yitirmeden gelen fakat farklı formlarda üretimi devam etmekte olan oyuncaklar, çocukların yaşamında oldukça önemlidir. Oyuncak olarak kullanılan ilk materyallerin taş, ağaç, tahta gibi doğada kolaylıkla bulunan maddelerden oluştuğu bilinmektedir. Tahtadan oyulmuş kamyonlar, kılıçlar; bezden yapılmış bebekler, kuklalar; telden yapılmış arabalar, misket gibi oyuncaklar sanayinin gelişmesi ile birlikte plastik-porselen gibi maddelerle üretilmeye başlanmış ve teknolojinin de gelişmesi ile bu oyuncaklara ışık, ses, hareket edebilme gibi fonksiyonlar eklenerek elektronik, mekanik oyuncaklar üretilmiştir. Günümüzde ise

teknolojideki hızlı gelişmelerin bir yansıması olarak bilgisayar oyunları, çizgi film karakterlerinden oluşan oyuncaklar, tabletler, elektronik ve çok fonksiyonlu araçlar oyuncak olarak tercih edilmektedir (Yalçınkaya, 1996). Çocuğun yaşına, içinde bulunduğu gelişim evresi ve düzeyine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre seçilmiş oyuncaklar ve oyun materyalleri çocuğun gelişimini olumlu anlamda destekleyecektir (Cinel, 2006).

2.6. Oyuncakların Sınıflandırılması

Oyuncaklar birçok farklı bakış açısına göre çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Oyunağın yapıldığı malzemeye göre, desteklediği gelişim alanına göre vs... birçok farklı sınıflandırma ile karşılaşmak mümkündür. Örneğin bu sınıflandırma çocukta desteklenen gelişim alanlarına göre; kaba motor becerilerini destekleyen oyuncaklar, ince motor becerilerini destekleyen oyuncaklar, yaratıcılığı destekleyen oyuncaklar ve algısal gelişimi destekleyen oyuncaklar olarak yapılabilmektedir (Aral, 2001).

Gelişim alanlarının dışında çocuğun yaşına göre, kullanılan malzemeye göre, işlevine göre farklı sınıflandırmalar yapmak da mümkündür. Bu sınıflandırmalardan birine göre oyuncaklar 5 ana grupta ele alınabilir;

- **1. Grup oyuncaklar:** Toprak, su, çamur, taş gibi çocuğun etrafında bulunan ve deneyim kazanmasına yardımcı olan oyun malzemeleri,
- **2. Grup oyuncaklar:** Çamur, boya, fırça, sanat malzemeleri gibi çocuğun yaratıcılığını ön plana çıkarabilecek ve geliştirebilecek oyun malzemeleri,
- **3. Grup oyuncaklar:** Bebekler, hayvanlar, insan figürleri, bebek kıyafetleri, oyuncak evler, kuklalar gibi çocuğun hayal gücünü destekleyen oyun malzemeleri,
- **4. Grup oyuncaklar:** Süpürge, tamir çantası, minyatür ev eşyaları, mutfak malzemeleri gibi yetişkin yaşamında sahip olunan becerileri geliştirmeye yönelik oyun malzemeleri ve son olarak,
- **5. Grup oyuncaklar:** İnşa oyuncakları, legolar, küpler, bulmacalar, puzzleler, jimnastik araçları gibi çocuğun hem bilişsel hem de fiziksel yeteneklerini geliştirmeye yardımcı oyun malzemeleri olarak gruplandırılabilir (Yavuzer, 2015).

2.7. Çocuklara Oyuncak Seçiminde Dikkat Edilmesi Gerekenler

Birçok farklı formda karşımıza çıkan oyuncanın tercih edilmesi konusunda dikkat edilmesi gereken bazı noktalar olabilmektedir. Hızla gelişen ve değişen dünyada oyunun da oyuncanın da özellikleri değişkenlik göstermiş olsa da oyun ve oyuncak çocuk için önemini korumaya devam etmektedir (Saygı, 2018). Oyuncak seçimi sırasında dikkat edilmesi gereken bazı özellikler bulunmaktadır. Bunlar:

1. Öncelikle seçilen oyuncanın çocuğun gelişim dönemine uygun olması oldukça önemlidir.
2. Aynı zamanda güvenlik de oyuncak seçimi için önemlidir. Çocuğa zarar verebilecek sivri, keskin, delici oyuncaklar; zehirli boya gibi zararlı maddelerden yapılmış ya da aşırı küçük parçalar içeren oyuncaklar olmamasına dikkat edilmelidir (Cirhinlioğlu, 2015).
3. Oyuncak seçerken çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uygunluğu, hayal gücünü destekleyici nitelikte olması da önemli noktalardan biridir (Budak, 2016). Oyuncak seçerken mümkün olduğunca basit ve hayal gücünü kullanmaya fırsat veren oyuncak seçmenin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Murphy, 2009).

İlk 18 aydaki oyuncak tercihlerinde yumuşak, zarar vermeyecek, güvenli ve de tercihen yıkanabilir olması önemli görülürken 18 aydan itibaren hareket kabiliyeti de gelişen çocuğa oyuncak seçerken itilebilen, çekilebilen, hareketli oyuncaklar tercih edilebilir. Toplumsal yaşamı sembolize etmesi ve hayal gücünü desteklemesi açısından bebekler, yumuşak tüylü hayvanlar ve araçların tercih edilmesi de okul öncesi dönem çocuklarının oyuncak seçiminde önemli görülmektedir (Yavuzer, 2015).

2.8. Çocukların Oyuncak Tercihlerini Etkileyen Etmenler

Çocukların oyuncak tercihlerini etkileyen pek çok özellik bulunmaktadır. Bunlar;

Çocuğun yaşı, gelişim dönemine uygunluğu, çocuğun cinsiyeti, ilgi ve ihtiyaçlarını karşılama derecesi, hayal gücünü desteklemesi, güvenilirliği, üretildiği malzeme, maliyeti gibi birçok faktör anne-babaların oyuncak tercihlerini etkilerken; popülerliği, bazı araçlarla o oyuncanın reklamına maruz kalma sıklığı, oyuncanın hoş

gitme özelliğinin yüksekliği, belli başlı ihtiyaçları gidermeye yönelik olması gibi birçok faktör de çocukların oyuncak tercihleri üzerinde etkili olabilmektedir.

İlk 6 aylık sürede çingıraklar, halkalar, müzik kutuları tercih edilirken 6-9 aylık sürede küçük topların, küplerin, diş halkalarının, dolgu oyuncaklarının tercih edildiği; 9-12 ay aralığında ise bul-tak kutularının, parçalara ayrılan oyuncakların, kitapların tercih edildiği görülmektedir. İki yaşına kadar geçen sürede ise sökülüp takılan oyuncaklar, evcilik oyuncakları, bebekler, arabalar ve hayvanlar tercih edilirken 3-5 yaş aralığında bu tercihlerin minyatür oyuncaklara, uygulamalı oyuncaklara (alet takımı, dikiş seti gibi) doğru değiştiği görülmektedir. 6 yaşından itibaren yoğurma maddeleri, kesme katlama, evcilik gibi oyunların materyali olabilecek oyuncaklar tercih edilmektedir (Cirhinlioğlu, 2015).

Teknolojinin hızla gelişmesi oyuncak tercihlerinde de bazı değişikliklere sebep olmuştur. Teknolojinin gelişmesi ile beraber üretilen oyuncaklar kültürel özelliklerden daha uzak, daha işlevsel ve elektronik olma özelliği kazanmıştır. Daha önceleri ahşaptan veya bezden yapılan oyuncakların artık ışıklı, sesli hareketli ve çok daha renkli olduğu dikkati çekmektedir.

Son zamanlarda görsel medyanın artmış olması, çocukların akranları ile serbest oyun kurma etkinliklerinde azalmaya sebep olmaktadır. Aynı zamanda oyuncaklar, içinde bulunulan kültüre ait özellikler taşımaktadırlar (Budak, 2016).

2.9. Saldırganlık Kavramı

Kültürden kültüre farklılık gösteren saldırgan davranış tanımı, birçok kuramcı tarafından farklı şekillerde yapılmıştır. Bu tanımlamalardan bazıları şöyledir:

Saldırganlık başkalarına karşı fiziksel ya da sözel olarak kasıtlı bir incitme ya da malına zarar verme amacıyla yapılmış olan davranışlardır (Bem vd., 2017). Karakulak'a (2018) göre saldırganlık bir kişinin bir başka kişiye zarar verme amacı güderek gösterdiği her türlü davranış olarak tanımlanabilir. Kağıtçıbaşı 'na (2010) göre saldırganlık; bir kişiye veya bir nesneye acı vermek isteği ile yapılmış olan davranışlar bütünüdür. Bu tanımlamaya göre eğer kişi davranışı gerçekleştirirken acı verme niyeti taşımıyorsa o davranışın saldırganlık içeren bir davranış olduğu söylenemez. Kağıtçıbaşı'nın saldırganlık kavramına benzer bir açıklama getiren Bilgin (2008) ise saldırganlık davranışının çok farklı şekillerde karşımıza çıkabildiğini belirtmektedir. Önceden planlanmış ve bir nedene bağlı olabileceği gibi plansız ve nedensiz olarak da

görülebilmektedir. Ancak bir davranışın saldırganlık olarak değerlendirilebilmesi için kasıtlı olarak zarar verme amacı güdülerek yapılmış olması gerekir. Aksi halde kaza sonucu ortaya çıkan zarar verici davranışlar saldırganlık olarak nitelendirilemez (Bilgin, 2008).

Saldırgan davranışlar korku, endişe, kaygı gibi kişide hoş olmayan hisler yaratan bazı duyguların sonucu olarak karşımıza çıkan eylemler olarak da tanımlanabilir (Ervüz, 2018). Sıklıkla birbirine karıştırılan saldırganlık ve öfke kavramı incelendiğinde öfkenin bir duyguyu saldırganlığın ise bir davranışı ifade ettiği görülmektedir.

Uyuma yönelik saldırganlık ve yer değiştirmiş saldırganlık olmak üzere 2 tür saldırganlıktan söz eden Cüceloğlu'na göre saldırganlık; engellenme durumuna karşı yapılan bir eylemdir (Özkanlı, 2018). Çocukların sergiledikleri iki tür saldırganlıktan söz etmek mümkündür; sözel saldırganlık ve davranışsal saldırganlık. İsim takma, alay etme, tartışma, bağırma gibi davranışlar sözel saldırganlık kapsamında iken; vurma, yumruk atma, itme, ısırma gibi eylemler fiziksel saldırganlık kapsamındaki davranışları ifade etmektedir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2012).

2.10. Çocuklarda Görülen Saldırganlığın Nedenleri

Saldırganlık davranışının çevresel, psikolojik, genetik, sosyal etkileşim ya da maruz kalma gibi birçok farklı sebep ile ortaya çıkabileceği ya da pekişebileceği düşünülmektedir.

1. Saldırganlık dürtüsünün biyolojik temelleri ile ilgili yapılan araştırmalarda hipotalamusun belli bölgelerinin uyarılmasının hayvanlarda saldırganlığa sebep olduğu görülmüştür. Bu çalışmalar saldırganlığın dürtülerden kaynaklandığı savını güçlendirmektedir (Bem vd., 2017).
2. Çocukluk döneminde görülen saldırganlık ile ilgili çalışmalar yapan Bandura, çocukluk dönemi saldırganlığını çevreden model alınarak öğrenilmiş bir davranış olarak değerlendirmektedir. Yani çocuk saldırgan davranışı ebeveynlerinin davranışlarını gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenmekte bunu kardeşi ya da arkadaşına uygulayabilmektedir (Senemoğlu, 2012).
3. Kitle iletişim araçlarına maruz kalmanın saldırganlık türü üzerindeki etkisi ile ilgili iki yıl süren boylamsal bir çalışma verilerine göre kitle iletişim araçlarına

maruz kalma kız çocuklarında ilişkisel saldırganlığa; erkek çocuklarında ise fiziksel saldırganlığa sebep olabilmektedir (Crenshaw, 2017).

4. Erken çocukluk dönemindeki saldırganlık bazı uzmanlar tarafından ise gelişimsel olma ile açıklanmaktadır (Özkanlı, 2018).
5. Beyin fonksiyonlarının farklı işleyişlere sahip olması da saldırganlığa neden olabilir. Bireyin amigdalasında normal seyrin dışında bir aktivasyon görülüyorsa bu kişi saldırgan eylemlere sebep olabilecek nahoş duyguları üzerinde kontrol sağlayamıyor olabilir (Gerrig ve Zimbardo, 2012).
6. Çocuk eğitiminde katı cezalara başvuran anne-babaların çocuktaki öfke duygusunu tetiklediği ve çocukta da katı tutum ve davranışlar gözlemlendiği vurgulanmaktadır. Bu kısır döngüde anne-baba, çocukta görülen saldırgan davranışı bastırmak için ne kadar büyük bir ceza uygularsa çocukta gözlemlenecek olan saldırgan davranış o denli yıkıcı olacaktır (İnanç vd., 2012).
7. Çocukluk döneminde görülen saldırganlığın nedenlerinden biri de bağlanma güvenliğidir. Güvenli bağlanma yaşayan çocuklarla kıyaslandığında düzensiz ya da çelişkili bağlanma yaşayan çocukların daha sık ve şiddetli dışsallaştırılmış problemler gösterdikleri bilinmektedir.
8. Ayrıca ebeveyninde alkol-madde kullanımı, depresyon, aile çatışması gibi unsurların bulunduğu çocukların bu riskleri taşımayan ailelerin çocuklarına kıyasla 18 aylıkken daha yüksek düzeyde saldırganlık sergiledikleri görülmüştür (Crenshaw, 2017).

2.11. Saldırganlığı Açıklayan Kuramlar

Saldırganlık ile ilgili farklı kuramsal yaklaşımlar yer almaktadır. Bunlar;

2.11.1. İç GÜDÜ Kuramı

İç güdü kuramına göre saldırganlık, doğuştan getirilen bir güdüdür ve türün devamlılığının sağlanabilmesi için oldukça gerekli görülmektedir. Hayvanlarda korunma ve türün devamlılığı için ne kadar gerekli ise benzer şekilde insanlarda da türün devamlılığının sağlanabilmesi için gereklidir görüşü savunulmaktadır (Hasta ve Güler, 2013).

2.11.2. Biyolojik Kuram

Saldırganlığın doğuştan gelen bir eğilim olduğunu savunan biyolojik görüşe göre, hormonlardaki düzensizliklerin, beyinde meydana gelen hasarların, gen eşleşmelerinin ve merkezi sinir sistemi anormalliklerinin saldırganlığa sebep olduğu görüşü savunulmaktadır (Çelik ve Kocabıyık, 2014).

Biyolojik bakış açısına sahip olan psikologların saldırganlık davranışları ile ilgili görüşleri genel olarak şu şekildedir; bazı insanlar diğerlerine kıyasla saldırganlığa daha meyillidir ve bunun sebebi kalıtsaldır, doğuştan gelir. Eğer ailenin yetiştirme tarzı da bunu destekler nitelikte olursa doğuştan saldırganlık eğilimi gösteren çocuk, yetişkin yaşamında da saldırgan olacaktır (Burger, 2006).

2.11.3. Psikoanalitik Kuram

Freud'a göre saldırganlık davranışının ortaya çıkmasındaki en önemli etken libidonun etkisi altında bulunan dürtülerin tam olarak doyurulamamasıdır. Ayrıca Freud'a göre saldırganlık her bireyde doğuştan var olan ve oldukça doğal bir dürtüdür (Karakulak, 2018).

Freud başlarda saldırganlığın libidonun engellenmesi sonucu ortaya çıktığı düşüncesini daha sonraları herkesin kendisine zarar vermek için içgüdüsel bir istek barındırdığı ile değiştirmiştir. Yani kendimizi yok etmek için bilinçaltı bir istek duyarız. Ancak kişi sağlıklı bir benliğe sahipse kendisine zarar vermez ve kendi kendini yok etme dürtüsünü bilinçaltından dışarıya, başkalarına saldırganlık olarak yansıtır (Burger, 2006).

Freud'a göre temelde insanın yaşam ve ölüm olarak açıkladığı 2 güdüsü bulunmaktadır. Yaşam içgüdüleri türün devamlılığını sağlamada etkili iken ölüm içgüdüleri yıkıcı özellikleri barındırır ve saldırganlığa sebep olan bu dürtünün sebep olduğu gerilimin boşaltılmamasıdır. İnsanda bulunan ölüm içgüdüleri tamamen kaldırılamayacağı için de birey sahip olduğu bu yıkıcı eğilimleri çevresine saldırganlık olarak yansıtmaktadır (Şenol vd., 2012). Freud'un iddia ettiği şekilde saldırganlığın doğuştan gelen bir dürtü olduğu iddiasına karşı çıkan Adler ise saldırganlığın, kişinin ihtiyaçlarını karşılama güdüsü tarafından ortaya çıktığını ve nevrotik koruyucu olduğunu düşünmektedir (Karakulak, 2018).

2.11.4. Etiyoloji Kuramı

Bireylerde bulunan saldırganlığın kaynağını hayvan davranışları ile açıklamaya çalışan etiyoloji kuramının savunucusu Lorenz'e (2002) göre bireyin saldırgan davranışlar sergilemesi için dışardan harekete geçirici bir güce ya da tetikleyiciye ihtiyaç yoktur. Saldırganlığa sebep olan enerjileri beslediği için birey saldırgan davranışlar sergilemektedir.

Etiyolojik kurama göre saldırganlık kötü algılanması gereken bir davranış değil tam tersine türün devamlılığını sağladığı için olumlu bir davranış olarak değerlendirilmektedir (Özkanlı, 2018).

2.11.5. Davranışçı Kuram

Davranışçı kuramın öncülerinden olan Skinner'a göre eylemlerimizin ortaya çıkmasına sebep olan şey duygu ya da düşünce değildir (Corey, 2005). Davranışlarımızın ortaya çıkmasında ve kontrol edilmesinde etkili olan çevredir. Bireyin saldırgan davranışı sonucu çevresinden almış olduğu tepki, davranışın öğrenilmesi ya da tekrarlanması konusunda belirleyici olacaktır. Davranışçı kuram uyarıcı-tepki bağı çerçevesinde davranışların şekillendiğini savunmaktadır (Atkinson vd., 2002). Saldırgan eylemler cezalandırılmak yerine ödüllendirilirse pekişir ve sonucunda da saldırgan bireyler ortaya çıkar (Burger, 2006).

2.11.6. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramının kurucusu Albert Bandura, saldırganlığın Freud'un savunduğu gibi doğuştan gelen bir dürtü olması fikrini reddederek etkileşim ve koşullanma yolu ile öğrenildiğini savunmaktadır (Tiryaki, 2000).

Taklit, pekiştirme, ödül-ceza, gözlem gibi birçok kavramın öğrenme üzerinde etkili olduğu savunulmaktadır. Sosyal öğrenme kuramına göre bir çocuk öfkesini kontrol edemeyip saldırgan davranışlar ortaya koyan bir bireyin davranışını gözleyerek kolaylıkla öğrenebilir. Bir çocuk ev içerisinde saldırgan davranışlara sıklıkla maruz kalıyorsa bir süre sonra kendi arkadaşlarına ya da nesnelere de zarar verici davranışlar sergileyeceği düşünülmektedir (Köknel, 2000).

2.11.7. Engellenme-Saldırganlık Kuramı

Engellenme-saldırganlık kuramına göre saldırganlığın temelinde engellenme yatmaktadır ve kişi engellenme ile karşılaşırse saldırganlaşacaktır (Acet, 2005). Bu kurama göre ulaşılmak istenen hedefin sonucu ile ilgili kişinin beklentisi ne kadar yüksekse, bu hedefe ulaşmada karşılaştığı engel sonucunda yaşayacağı hayal kırıklığı ve saldırganlığı da o oranda yüksek olacaktır (Şenol vd, 2012).

2.11.8. Bilişsel Kuram

Bilişsel kuram bireyin ortaya koyduğu saldırgan davranışta hissettiği duygu ve bu duyguya sebep olan düşüncenin etkileşim halinde olduğunu savunur. Bilişsel kurama göre bireyin saldırgan davranışının sebebi bilişsel yapılarıdır. Yaşanan olaya yüklenen anlamlar, beklentiler ya da olay ile ilgili yapılan çıkarımlar belli bir duygu ve düşünceye, düşünce ise davranışa sebep olmaktadır (Kongur, 2015).

Bilişsel kurama göre bilgiyi işleme süreci, saldırgan davranışın açıklanmasında kritik bir noktadır. Yani bir olayla ya da durumla ilgili göstereceğimiz tepki o olayı ya da durumu ne şekilde yorumladığımız ile alakalıdır. Var olan durumu tehdit edici, kasti ya da zarar verici algılıyorsak saldırgan davranmamız daha olasıdır (Burger, 2006).

2.11.9. Nörobiyolojik Kuram

Beyin ve sinir sisteminde yer alan elektriksel olaylar davranışın temelini oluşturmaktadır diyen nörobiyolojik kurama göre saldırganlığın belirleyicisi beyin; beyinde ise saldırganlıkla ilgili en aktif bölgeler prefrontal korteks, amigdala ve hipotalamustur (Torun, 2016).

Testestoron seviyesinin yüksek olması ile de saldırgan davranış gösterme eğiliminin fazla olması son zamanlarda yapılan araştırma sonuçları arasında yer almaktadır (Sökmen, 2017).

2.11.10. İnsancıl Kuram

Bu kuram saldırganlığın doğuştan getirildiği ve kimi insanların bu yönelimle doğduğu fikrini reddeder. Eğer uygun koşullarda sağlıklı bir gelişim ve büyüme sağlanırsa her birey saldırganlıktan uzak kalabilme potansiyeli ile yetişebilir ve hayatını bu şekilde sürdürebilir. Koşulların uygun olmaması, destekleyici aile tutumlarının

olmaması, temel gereksinimlerin karşılanmaması veya gelişimin sekteye uğraması gibi etkenler çocukta saldırganlığı ortaya çıkarabilir (Burger, 2006).

2.12. Oyun Terapisi Kuramlarının Saldırganlığa Yönelik Açıklama ve Uygulamaları

Oyun terapisi, oyunun iyileştirici gücünden yararlanma amacı ile profesyonel oyun terapistlerinin belli bir kuram çerçevesinde gerçekleştirdiği genellikle 3-12 yaş arasındaki çocuklara uygulanan, gelişimi destekleyici ve ruhsal problem durumlarında başa çıkmaya yardımcı bir süreç olarak tanımlanabilir (Schaefer, 2013).

Oyun terapisinin uygulama şekli, uygulandığı yaş aralığı ya da uygulandığı mekanla ilgili farklı seçeneklerle karşılaşmak mümkündür. Benzer bir çeşitlilik oyun terapisinin çalışma alanına giren konularda da görülmektedir. Problem çözme becerileri, boşanma, yas, bağlanma problemi, stresle başa çıkma, duygusal düzenleme, iletişim sorunları, travmatik olaylar, fobiler, kaygı, depresyon, uyum sorunları, gelişimsel problemler gibi çok farklı alanlarda etkisi bilinen oyun terapisinin çalışma konularından birisi de saldırganlıktır (Scheafer, 2013).

Aşağıda oyun terapi yaklaşımlarının saldırganlığa bakışı ve terapidaki kullanımı açıklanmıştır.

2.12.1. Analitik Oyun Terapisi

Analitik oyun terapisi sembolik anlamların önemli olduğunun altını çizen bir yaklaşımdır. Yalnızca analiz etme ve yorumlama ile sınırlı olmayan Analitik oyun terapisi, çocuğun bakış açısı ile sembolleri anlamaya çalışır. Yani çocuğun çizimleri, rüyaları, kuklalar ya da kum oyunu gibi teknikleri kullandığı sırada ortaya çıkan semboller için önceden belirlenmiş anlamlar, yorumlar yoktur; terapistin bu sembollere anlam yüklemesi çocuğa bağlıdır. Terapide öfke duygusu kontrol altına alınarak çocuğun saldırganlığını kararlılığa dönüştürme ve daha kabul edilebilir, hoşluk veren duyguları ortaya çıkarma hedeflenir (Green, 2016). Analitik oyun terapisinin hedeflerinden biri de imgelerin baskılanmadan, rahatça üretilebileceği bireyleşme sürecini harekete geçirmektir (Scheafer, 2013).

Analitik oyun terapisine göre öfke duygusu da bireyde var olan diğer duygulardan farksızdır, iyileştirilmesi ya da tedavi edilmesi gerekmez. Kendisini bir bütün olarak, farklı duygularla kabul etmesi gerektiği konusunda çocuk desteklenir

fakat bu çocuğun yıkıcı davranışlar sergilemesine izin verildiği anlamına da gelmez. Burada kastedilen duyguların olduğu gibi kabul edildiği, bastırılmaması gerektiği fakat davranışa dönüştürme aşamasında başkalarına zarar verme söz konusu ise değiştirilmesi gerektiğidir (Green, 2016).

Analitik oyun terapisinde oyun terapistinin rollerinden biri öfkeyi ego ile uyumlu bir şekilde kavramsallaştırmak ve çocukların da bunu sembolleştirmesine destek olmaktır. Aksi halde çözüm bulunamayan öfke çocukta depresyona ve içe kapanmaya dönüşebilir (Scheafer, 2013).

2.12.2. Adlerian Oyun Terapisi

Oldukça yönlendirici bir yaklaşım olan Adlerian oyun terapisti, çocuğun aile süreçleri ile ilgili bilgi toplamayı önemli görürken çocuğu da aile bağlamında gözlemlemeyi uygun bulur. Çünkü aile çocuğun dahil olduğu ilk grup olma özelliğini taşır ve çocuğun diğerleri ile olumlu ilişki kurma becerisinin geliştirilebilmesine yardım için hazırlanacak müdahale aile, okul, arkadaş gruplarında nasıl davrandığının gözlenmesi ile mümkün olacaktır. İşte terapistin de amacı çocukların ilişki kurma kapasitelerini geliştirerek olumlu ilişki kurma yollarını göstermektir. Bunu yaparken terapist oyun içerisinde model olur, gerekirse çocuğun öğretmeni ve ebeveyni ile de iletişime geçer (Schaefer, 2013).

Güç ve kontrol duygusu eksik olan çocuk, ancak istekleri yerine geldiğinde, başkaları üzerinde kontrol sağlayabildiklerinde kendilerini değerli hisseder. Çevresinde bulunanlara da kontrol edilemeyecek kadar güçlü olduğu mesajını vermeye çalışır ve genellikle böyle çocuklar öfke krizine giren, saldırganca davranan, tartışma çıkaran, itaat etmeyen, güç için mücadeleye giren çocuklar olarak dikkati çeker. Bu şekilde davranmalarının altında yatan sebepse Adlerian oyun terapisine göre içinde bulunduğu savunmasızlık ve güçsüzlüğü önlemek için karşı tepki geliştirme arzusudur (Kottman ve Ashby, 2017).

Terapist çocuğun saldırgan tepkilerin altındaki amacın güç olduğunu fark ettiğinde sıra alma ve saygılı davranma gibi konulara vurgu yaparak gücünü paylaşır. Aynı şekilde çocuğun değersiz olmadığı, ilişki kurmada sağlıklı yolların da olduğu gibi konularda destekleyici davranarak davranışları olumlu amaçlar doğrultusunda yönlendirir ve sürece ebeveynleri de dahil eder. (Scheafer, 2013).

2.12.3. Serbest Bırakma Oyun Terapisi

Çocukların oyun aracılığı ile duygularını dışa yansıtabilmek için –miş gibi/hayali oyun oynama tekniğini sıklıkla kullanan serbest bırakma oyun terapisi, çocukların tek başlarına çözemedikleri saldırganlık, korku gibi sıkıntılı duyguları serbest bırakma becerisi kazandırır. Böylece de iyileşmenin başlayacağı varsayılır. Belirli Serbest Bırakma Oyun terapisi ile duyguları açığa çıkaran oyun kullanılır ve engellenen duyguların var olduğu olaylar terapi ortamında yeniden canlandırılarak bu sefer düşmanca duyguların serbest bırakılmasına izin verir (Scheafer, 2013).

2.12.4. Çocuk Merkezli Oyun Terapisi

Diğer birçok yaklaşımdan farklı olarak herhangi bir tanı ya da semptom odaklanmayan çocuk merkezli oyun terapisi, uygun koşullar sağlandığında çocukların büyüyebileceği ve iyileşebileceği inancını savunan, koşulsuz kabul edici ve izin verici bir terapi ortamı sunan, çocuğun oyun aracılığı ile benliğini keşfedeceğini savunan bir yaklaşımdır. Terapi odasında çocuğun ihtiyaçlarına, duygularına, kendini ifade etmesine fırsat veren oyuncakların tercih edilmesi gerektiğini savunan çocuk merkezli oyun terapisi kutu oyunları, mekanik ve karmaşık oyuncaklardan, başarı odaklı ve sonuç beklentisi yaratabilecek oyuncaklardan uzak durur (Scheafer, 2013).

Çocuk merkezli oyun terapisinin bakışına göre çocuklar çevreyi tehdit edici bir unsur olarak algılamaya başladıkları zaman duygu ve davranışları sert bir görünüm yaratmak, bu tehdit edici unsurdan korunmak amacıyla ortaya çıkar. Bu durum da çocuğun ilerlemesine, kendini gerçekleştirme yolunda adım atmasına engel olur. Bu aşamada terapist devreye girerek bu engellerin aşılması noktasında kuramsal çerçeveye ışığında çocuğu destekler (Ray ve Landreth, 2017).

Çocuk doğal bir duygu olarak kabul edilen öfke ve saldırganlık duygusunu terapi ortamında kendi yönlendirdiği oyun aracılığı ile açığa vurma şansı bulur. Yargılanmadığını ve her koşulda kabul edildiğini gören çocuk terapistin de desteği ile saldırganlığın altında yatan ihtiyacı fark eder ve süreçte bununla başa çıkma yollarını deneyimler. Çocuk merkezli oyun terapisi özellikle saldırganlık durumu ile terapiye gelen çocuklar üzerinde oldukça etkili bir yaklaşımdır (Crenshaw, 2017).

2.12.5. Fillial Terapi

Fillial terapi problemlerin çözümünde ve iyileşmede ailenin katılımına büyük önem veren amacı oyun ve oyuncağı kullanarak aileyi daha güçlü hale getirmek olan bir terapi şeklidir. Fillial terapi birçok problem durumunda başarı bir şekilde kullanılmaktadır. Bunlardan biri de öfke-saldırganlık konusudur. Oyun sırasında çocuk o ana kadar gizli kalması gerektiğini düşündüğü duygularını rahatlıkla açığa çıkardığı için zamanla bu duygular ve bu duyguların altında yatan ihtiyaçları fark eder, başa çıkma becerisi geliştirmeye başlar (Scheafer, 2013).

Oyun sayesinde güvenli bir ilişki geliştirmiş olan çocuk için bu tehlikesiz ortamda bastırılmış duyguları ve ihtiyaçları dışa vurmak ve çocuğı tatmin edici yolları oyun sırasında deneyimlemek çözüme ulaşabilmek için önemli bir adımdır. (Bratton, Opiola ve Dafoe, 2017).

2.12.6. Gestalt Oyun Terapisi

Organizmanın tüm yönleri ile hazır bulunma becerisini anlatan temas kavramı geştalt terapi için oldukça önemlidir. Duyguları ifade edebilme becerisi, zihni kullanma becerisi gibi farklı birçok yapıyı içermektedir ve bunlardan herhangi birinde bir baskılanma/engellenme olursa temas zarar görür ve parçalanma ortaya çıkar. İşte saldırgan, öfkeli çocuklar bu durumda kendilerini ketler ve bazı benlik parçalarını kapatırlar. Yani aslında çocuk hayatta kalma arayışında organizmanın belli noktalarını bastırır/ketler. Çocuk, organizmayı ketlediği zaman düşmanca belirtiler ortaya çıkar. Terapistin kabul edici tutumu ile çocuk baskılardan kurtularak içindeki gücü keşfetmeye başlar. Terapist baskılanmış bu duyguları rahatça ifade edebilmesi konusunda yaratıcı drama, hikaye, çizim, metafor kullanımı, kum tepsisi gibi tekniklerden yararlanır (Scheafer, 2013).

2.12.7. Deneyimsel Oyun Terapisi

Oyun, çocukların kendilerini ifade etmede kullandıkları bir araçtır ve bilişsel becerileri ile dil becerileri henüz yeterli düzeyde olmayan çocuk için deneyim oldukça önemlidir. Terapist çocuğı olduğu gibi kabul eder ve duygularını rahatça açığa vurmaları için destekler. Çocukta sapkın olarak ifade edilen şeyin aslında çocuğun içinde bulunduğu acıyı ifade edebilmek için tek yol olduğunu fark eden terapist, deneyimsel

oyun terapisinde güven ilişkisi kurulduktan sonra bu duyguları terapi ortamına rahatlıkla oyun aracılığı ile taşıması konusunda destekleyicidir (Scheafer, 2013).

2.12.8. Bilişsel Davranışçı Oyun Terapisi

Bilişsel gelişim açısından yeterli düzeye ulaşamamış olan çocuklar için rasyonel olan ve olmayan düşünceler üzerinde sözel olarak çalışmak pek mümkün olmadığından bilişsel davranışçı oyun terapisi, çalışma sırasında duygu ve davranışların etkileşimi konusunda çocukta farkındalık oluşturma düşüncelerini sözel olarak ifade etme konusunda destekler. Saldırganlık konusunda da saldırganca nitelendirilen eylemden önce hissedilen duygu ve bu duyguya sebep olan düşünce arasındaki bağlantıyı çocuğa göstermeye çalışır. Bunu yaparken de kişisel çocuk çizelgeleri, duyguları tanıma beceri çalışmaları, kuklalar, kitaplar, gevşeme egzersizleri gibi birçok tekniği kullanarak çocuğun duygusunu ve bu duyguya sebep olan düşünceyi oyunu kullanarak anlamaya çalışır (Cavett, 2017).

2.13. İlgili Araştırmalar

Bu kısımda oyuncak tercihi, oyun becerisi ve saldırganlık yönelimleri ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.13.1. Oyuncak Tercihleri İle İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çocuklarının oyuncak tercihleri ve ile ilgili alanyazın çalışmalarına geçmişten günümüze doğru sıralama yapılarak yer verilmiştir.

Blakemore, Larue ve Olejnik (1979) yaptıkları çalışmada cinsiyete uygun oyuncak tercihi ve oyuncakları cinsiyete göre kavramsallaştırma yeteneği ile ilgili 2-4 ve 6 yaş grubu okul öncesi çocuklarla çalışmışlardır. Çalışmanın sonucuna göre kız çocukları yaş artışı ile beraber daha fazla cinsiyete göre oyuncak tercih etme eğilimi göstermişlerdir. Ancak erkek çocukları cinsiyete göre oyuncak seçme konusunda her yaş grubunda kız çocuklarından daha güçlü bir tercih sonucu göstermişlerdir.

Bathiche (1993) çalışmasında birbirinden farklı iki toplumda yaşayan çocukların oyun/oyuncak tercihlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışma için Birleşik Arap Emirlikleri ve Kanada seçilmiştir. Batılı olmayan bir toplum olan Birleşik Arap Emirlikleri'nde yaşayan 336 (162 kadın, 174 erkek) çocuğun oyun/oyuncak tercihleri incelenmiş ve Kanada'da yaşayan 366 çocuğun tercihleri ile karşılaştırılmıştır. Gelişim

eğilimleri ve cinsiyet farklılıkları kaydedilmiştir. Toplumun değişen norm ve değerleri, ebeveynlik stillerindeki değişiklikler ve teknolojideki gelişmeler ışığında oyun/oyuncak tercihlerinin tartışıldığı çalışmadan çıkan sonuca göre Birleşik Arap Emirlikleri'nde ve Kanada'da yaşayan çocukların benzer oyun/oyuncak tercihlerini paylaştıkları, ancak çağdaş çocukların oyun / oyuncak tercihleri ile 30 yıl önce olanlar arasında farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

Lobel ve Menashri (1993) okul öncesi dönem çocuklarında cinsiyete dayalı oyuncak tercihleri üzerindeki etkisi olabilecek değişkenleri inceledikleri araştırmalarında 87 okul öncesi dönem çocuğu üzerinde çalışmışlardır. Çocukların oyuncak tercihlerini sadece cinsiyetin değil aynı zamanda çekiciliğin de etkilediği sonucuna varmışlardır. Cinsiyete dayalı oyuncak tercihinde etkisi bulunan bir diğer faktörün akıl yürütme düzeyleri olduğu görülmüştür. Ahlaki ve sosyal normları birbirinden ayırabilen daha esnek normlara sahip çocuklar, katı normlara sahip çocuklardan daha az cinsiyet tipi oyuncakları tercih etmişlerdir. Sonuçlar, cinsiyet tiplemesinin bilişsel yönleri ile cinsiyet tipli oyuncak tercihi arasındaki ilişkiyi de göstermektedir.

Yavuzer'in (1995) oyuncak seçimi konusunda ülkemizde yapılan, 270 tanesi çocuk toplamda 562 deneğin katıldığı ve 3 ayrı anketle gerçekleştirilen araştırmanın bulgularından bazıları şöyledir;

- Kız ve erkek çocuklarının oyuncak seçimleri belirgin şekilde farklılaşmakta; cinsiyet, oyuncak seçiminde önemli bir faktör olarak yerini almaktadır. Kız çocuklarının daha çok bebek, model oyuncakları seçtiği, erkek çocuklarınınsa tekerlekli-pilli oyuncakları, top, silah gibi oyuncakları tercih ettiği görülmüştür.
- Çocukların oyuncak tercihlerindeki cinsiyet faktörü ile ilgili bulgu bu doğrultudayken anne babaların kız ve erkek çocuklarına cinsiyet farkı gözetmeden oyuncak satın aldığı da diğer bulgular arasındadır.
- Gelişim dönemlerine göre en çok okulöncesi dönemde oyuncak satın alımının olduğu görülmüştür.
- Televizyonun oyuncak seçiminde etkili olduğu görülmüştür.
- Oyuncak seçiminde çoğunlukla etkili olan çocuğun isteğini yerine getirmektir.
- Maddi imkanlar uygunsa dayanıklı olduğu ve gelişim alanlarını desteklemede daha yeterli olduğu düşünüldüğü için ithal oyuncaklar tercih edilmektedir.

Doğanay (1998) çalışmasında ana sınıfına devam eden çocuklarının ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda alt-orta-üst olmak üzere üç farklı sosyoekonomik düzeye sahip eşit sayılarda toplamda 300 katılımcıya yer verilmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket sonucunda ebeveynlere göre oyun, çocuğun gelişiminde önemli görülmektedir. Çocuklarının oyun oynarken cinsiyet ayrımı yaptığı, annelerinin ilgilenmelerinin babalara göre daha fazla olduğu, çocukların ilk oyuncakları ile yedi-on iki ay arasında karşılaştıkları da anket sonuçları arasındadır. Oyuncak seçiminin genellikle çocukla birlikte ve onun isteğine göre yapıldığı, ebeveynlerin büyük bir kısmının kız çocuklarına tabanca erkek çocuklarına bebek almak istemedikleri ve bunun da sosyoekonomik düzeye bağımlı olarak değiştiği belirtilmiştir.

Ünver (2005) tarafından yapılan çalışmada Kastamonu il merkezinde yaşayan 0-2 yaşları arasında çocuğa sahip ebeveynlerin çocukları için oyuncak satın alma tercihlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. 202 anne ve babaya ayrı ayrı uygulanan ve araştırmacı tarafından geliştirilen anket sonuçlarına göre anne ve babaların 0-2 yaşlarındaki çocuklarına oyuncak satın alma durumları farklılaşmaktadır. Oyuncakların sıklıkla oyuncakçıdan alındığı, oyuncak satın alırken sıklıkla karşılaşılan problemin çeşit azlığı olduğu ve anne babaların cinsiyete göre gruplamaksızın çocuklarına oyuncak satın aldığı bulunmuştur. Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun çocuklarına silah, tüfek gibi oyuncaklar satın almadığı, oyuncak seçerken satış elemanının fikrine başvurdukları ve ebeveynlerin oyuncak seçimi ile ilgili deneyimlerini çevresindekilere aktardıkları araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Jadva (2006) çalışmasında 12, 18 ve 24 aylık bebeklerde cinsiyete göre oyuncak tercihi, renk ve şekil tercihlerindeki farklılıklarını incelemiştir. Çalışmaya 12, 18 ve 24 aylık toplamda 120 bebek katılmıştır. Her yaş grubundaki bebekler 40 ar kişilik kız ve erkek sayısı eşit olacak şekilde gruplara bölünmüş ve her bebeğe aynı anda 2 görsel sunularak bebeklerin bakışları videoya kayıt edilmiştir. Ayrıca çocukların evdeki oyuncak tercihleri ile ilgili bilgi toplamak için ebeveynleri ile de görüşme yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre erkek çocuklarının araba görseli üzerinde kızların baktığı süreden daha uzun süre durduğu; kız çocuklarının ise bebek görselinde erkek çocuklarının baktığı süreden daha uzun durduğu görülmüştür. Bebeklerin pembe veya mavi renk, açısız veya yuvarlatılmış şekiller için görsel tercihlerinde kız ya da erkek olması açısından bir farklılık görülmemiştir. Sonuç olarak şekil ve renk tercihinde

cinsiyet farkı gözlenmezken oyuncak tercihinde kız çocuklarının ve erkek çocuklarının tercihleri belirgin şekilde farklılaşmaktadır.

Cinel (2006) Ankara il merkezinde yapmış olduğu çalışmada farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne-babaların oyuncaklar hakkında görüşlerini belirleyebilmeyi ve bu yaş grubundaki çocukların sahip oldukları oyuncakları incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyden rastgele seçilmiş toplamda 770 ebeveyne ulaşılmıştır. Bu ebeveynlerin 262'si alt sosyo ekonomik; 508'i ise üst sosyo ekonomik düzeyde olan ebeveynlerden oluşmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre alt sosyo ekonomik düzeydeki çocuklar daha çok bahçe, sokak gibi açık alanlarda oynamayı, üst sosyo ekonomik düzeydeki çocuklar ise kendi odalarında oynamayı tercih etmektedirler. Annelerin eğitim seviyesinde artış oldukça çocukların evde oyun oynamayı tercih ettikleri görülmüştür. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında alt sosyo ekonomik düzeydeki erkek çocukları açık alanda oyunu tercih ederken üst sosyo ekonomik düzeydeki erkek çocuklarının bilgisayar ile oynadığı görülmüştür. Satın alma davranışı üzerindeki etkilere bakıldığında alt sosyo ekonomik düzeydeki çocuklar arkadaşlarının etkisinde kalırken üst sosyo ekonomik düzeydeki çocukların satın alma davranışı üzerinde televizyon, gazete, dergilerin etkisi bulunmaktadır. Sahip olunan oyuncak sayısına bakıldığında alt sosyo ekonomik düzeydeki çocukların 40'tan az oyuncuğu varken üst sosyo ekonomik düzeydeki çocuklar 40'tan fazla oyuncuğa sahiptirler. Erkek çocukları oyuncakları özenli kullanma konusunda kız çocuklarından daha dikkatsiz, hırpalayıcı kullanmaktadır. Evde bulunan sıradan eşyalarla alt sosyo ekonomik düzeydeki çocuklara kıyasla üst sosyo ekonomik düzeydeki çocukların daha fazla oynadıkları görülmüştür. Erkek çocukları daha çok elektronik oyuncaklar, artık maddeler ile oynarken kız çocuklarının mutfak eşyaları, süs eşyaları ile oynadığı görülmüştür. Erkek çocuklarının sıklıkla sahip olduğu oyuncaklar arasında güncel kahramanlar, oyuncak silahlar, elektronik oyuncaklar bulunurken kız çocukları daha çok bebek, pelüş oyuncak, hayvan gibi oyuncaklara sahiptir. Eğitici ve manipülatif oyuncakların da daha çok eğitim seviyesi yüksek ailelerde bulunduğu görülmüştür. Erkek çocukları daha çok minyatür nesnelere, müzikli oyuncakları, silahları, elektronik ve hareketli oyuncakları seçerken kız çocukları, bebek, hayvan ve yumuşak dolgu oyuncakları, el işi oyuncaklarını daha çok seçip oynamaktadır. Alt sosyo ekonomik düzeyde bulunan ya da üst sosyo ekonomik düzeyde bulunup eğitim seviyesi düşük olan ebeveynler oyuncuğu; çocuğu eğlendirmek, oyalamak, ödüllendirmek amacıyla alınan

materyal olarak tanımlarken üst ekonomik seviyeden ve özellikle de eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynler oyuncak; çocuğun gelişimini destekleyen, hayal gücünü besleyen materyal olarak tanımlamaktadırlar. Alt sosyo ekonomik düzeydeki ebeveynler çocuklarını oyuncak ile 6 aydan sonra tanıştıırken üst sosyo ekonomik düzeydeki ebeveynler doğumdan önce oyuncak almaya başlamakta ve 1-5 ay aralığında çocuklarını oyuncakla tanıştırmaktadırlar. Alt sosyo ekonomik düzeydeki ebeveynlerin çocuklarına oyuncak alma sıklığı 6 ayda bir ya da daha uzun zaman aralığında iken üst sosyo ekonomik düzeydeki ebeveynler haftada ya da ayda bir oyuncak almaktadırlar. Kız çocuklarına karşı cinse ait olduğu düşünülen oyuncakları alma her iki sosyo ekonomik düzeyde de görülürken erkek çocuklarına karşı cinse ait olduğu düşünülen oyuncakları alma üst sosyo ekonomik düzeyde, eğitim seviyesi yüksek ebeveynler tarafından olmaktadır. Ayrıca alt sosyo ekonomik düzeydeki ebeveynler oyuncak satın alma sırasında oyuncakın fiyatını baz alırken üst sosyo ekonomik düzeydeki ebeveynler çocuğun gelişim düzeyini, ilgilerini göz önüne alırlar.

Bağçeli (2008) köyde ve kentte yaşayan 7-8 yaş arası çocukların cinsiyet kalıp yargıları ve cinsiyetlerine bağlı oynadıkları oyun ve oyuncakları incelediği çalışmasında Bursa ili köy ve kent okullarına devam eden 7-8 yaş aralığında toplam 200 çocuk ile çalışmış ve veri toplama aracı olarak Cinsiyet Kalıp yargıları Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan anketi kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında cinsiyet özelliklerine göre cinsiyet kalıp yargılarının kentte yaşayan çocuklarda daha yüksek olduğu ve annenin eğitim seviyesi ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Köyde yaşayan çocukların daha çok açık alanda oynamayı seçtikleri, kentte yaşayan çocuklarınsa evde oyun oynamayı tercih ettikleri bulunmuştur. Cinsiyet ve çevrenin oyuncak seçimi üzerinde etkili olduğu da çalışmanın bulguları arasındadır.

Kahraman ve Başal (2010) 7-8 yaş çocuklarının oynadıkları oyun ve oyuncaklarla çocukların cinsiyet kalıp yargıları ve anne eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile yapmış oldukları çalışmada veri toplama aracı olarak cinsiyet Kalıp yargıları Ölçeği'ni ve araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formunu kullanılmışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklardaki çocuklarda cinsiyete yönelik kalıp yargılar da artış göstermektedir. Başka bir bulguya göre ise annenin eğitim seviyesi çocukların öncelikli olarak seçtikleri oyuncaklar üzerinde etkili bulunmamıştır. Çocukların cinsiyetinin, oyuncak seçiminde etkili olduğu ve kız çocuklarının daha çok bebek ve mutfak ile ilgili

olan oyuncakları tercih ettiği, erkek çocuklarının ise araba, tabanca gibi oyuncakları tercih ettikleri bulgular arasında yer almaktadır.

Çiftçi (2011) yaptığı araştırmada, anne- babaların ve öğretmenlerin cinsiyet rolleri algıları ile 60-72 aylık okul öncesi çocuklarının akranlarıyla olan etkileşimleri ve oyuncak tercihleri arasındaki ilişki incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Adana il merkezinde ilkokul bünyesinde anasınıflı bulunduran okullardan, sosyo ekonomik düzeye göre alt sosyoekonomik gruptan 34 orta sosyoekonomik gruptan 33 ve üst sosyoekonomik gruptan 50 olmak üzere toplam 117 katılımcı ve 67 çocuk ile gerçekleştirilen çalışmada veri toplama aracı olarak; Demografik Bilgi Formu, Cinsiyet Rollerini Davranış Ölçeği, gözlem ve görüşme formları kullanılmıştır. Sosyo ekonomik düzeye göre cinsiyet algılarının değiştiği; babaların erillik cinsiyet rolü algısının sosyo ekonomik düzeye göre farklılaştığı bulunmuştur. Erkek çocuklarının güç, hız ve dayanıklılık gerektiren oyunları seçtiği; kız çocuklarının ise bakım vermeyi, ebeveyn rolünde olmayı ve grup içi etkileşimleri gerektiren etkinlikleri seçtiği gözlenmiştir.

Güney (2012) yapmış olduğu araştırmasında 5-6 yaş çocuklarının cinsiyet algılarına uygun oyuncak tercihleri ile ebeveynlerinden algıladıkları cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin beklentilerin ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda İstanbul'da bulunan sekiz anaokuluna devam eden cinsiyet açısından eşit dağılım göstermiş toplamda 56 çocuk ve ebeveyni çalışmaya katılmıştır. Katılımcıların sosyoekonomik düzeyleri orta ve üst olacak şekilde seçilmiştir. Çalışmaya katılan çocukların yaş ortalamaları 67,5 aydır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Cinsiyet Kalıp yargıları Ölçeği, Sosyo demografik Bilgi Formu ve araştırmacı tarafından geliştirilen bazı uygulamalar kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında ise oyuncak tercihleri cinsiyet tipine uygun olan çocukların kendi cinsiyeti ile aynı olan ebeveyninden algıladıkları kalıpyargısal beklentilerin kalıpyargısal olmayanlardan daha fazla olduğu görülmüştür. Bir diğer bulguya göre oyuncakların bir cinsiyete ait olduğu düşüncesi noktasında erkek çocuklarının %28,6'sı, kızların %75'i mutfak setinin kız oyuncakları olduğunu; erkeklerin %67,9'u, kızların %25'i mutfak setinin her iki cinsiyet için olduğunu belirtmişlerdir Erkeklerin %60,7'si, kızların %67,9'u alet setinin erkek oyuncakları olduğunu; erkeklerin %35,7'si, kızların %32,1'i alet setinin her iki cinsiyet için olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu, "kadın özellikleri" ne ilişkin kalıpyargısal bilgilerin kız çocuklarında erkeklerden daha fazla olduğu bilgisi ile de örtüşmektedir. Kızların %82,1'i mutfak setini seçerken erkeklerin %96,4'ü alet setini tercih etmiştir. Çocukların oyuncak tercihlerine bakıldığında büyük bir

çoğunluğun cinsiyet tiplerine uygun oyuncaklara yöneldikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra, ebeveynlerin çocuklarının cinsiyet tiplerine uygun oyuncaklarla oynamalarını destekledikleri görülmüştür.

Weisgram, Fulcher ve Dinella (2014) yaptıkları çalışmada okul öncesi çocukların oyuncak tercihlerinde cinsiyet faktörünü ve cinsiyete dayalı renklerin etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada 2 farklı çalışma grubu kullanılmıştır; ilk çalışmada yaş ortalaması 4.01 olan 73 çocuğa eril ve dişil renklerde oyuncaklar gösterilmiş ikinci çalışma grubunda ise yaş ortalaması 3.84 olan 42 çocuğa "erkekler için" ve "kadınlar için" olarak etiketlenmiş oyuncaklar sunulmuştur. Araştırmanın sonuçlarında renklerin de etiketlerin de çocukların oyuncak tercihini etkilediği; kız çocuklarının "kadınlar için" olarak etiketlenmiş ve dişil renklere sahip oyuncakları (özellikle de pembe renkli), erkeklerinse "erkekler için" etiketi ile sunulan ve eril renklere sahip oyuncakları daha fazla tercih ettikleri görülmüştür.

Sönmez (2014) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kurumlarda kalan ilkokul öğrencilerinin oyuncak tercihleri ve renk algılarının resim çizimleri ile incelenmesinin amaçlandığı çalışmada kız ve erkek çocuklarının çizdikleri oyuncak resimlerine bakıldığında kızların %57 si "bebek" çizerken erkeklerin %65,5 i "araba" çizmiştir. Renk kullanımının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında ise kız öğrencilerin %61'i oyuncaklarda altı renk ve üzeri boya kullanırken erkek öğrencilerin ise %46'sı altı ve üzeri renk kullanmışlardır. Öğrencilerinin yaptıkları resimlerdeki kullandıkları renklerin dağılımlarında %78'i yaptıkları resimlerde siyah rengi kullanmıştır. Siyah renkten sonra en çok tercih edilen renklerin kırmızı (%61), sarı (%59), beyaz ve yeşil (%44), mavi (%34), mor (%32), turuncu (%28), gri (%25), lacivert (%21) olduğu da bulgular arasındadır.

Todd, Barry ve Thomessen (2016) makalelerinde 9-32 ay arası erkek ve kız çocuklarında cinsiyete dayalı oyuncak tercihlerini inceledikleri 3 gruba ayrılmış, toplamda 101 çocuktan oluşan bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada gruplar 9-17 ay arasında bulunanlar 18-23 ay arasında bulunanlar ve 24-32 ay arasında bulunanlar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre her üç grupta da oyuncak tercihlerinde cinsiyete dayalı anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkek çocukları erkeğe yönelik kız çocuklarıysa kızlara yönelik olan oyuncaklarla daha fazla oynamışlardır. Çocukların oyuncak tercihlerinde cinsiyete dayalı seçimleri erken dönemlerde ortaya çıkmaktadır. Bulguların teorik sonuçları, biyolojik yatkınlıklar, bilişsel gelişim ve oyuncak tercihi üzerindeki çevresel etkiler bakımından tartışılmaktadır.

Menekşe (2019) çalışmasında ebeveynlerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet algılarının okul öncesi dönemdeki çocuklarının oyuncak tercihlerine ve cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıp yargılarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 50 tanesi özel ana okuluna giden 50 tanesi ise devlet anaokuluna giden öğrenci ve aileleri katılmıştır. Araştırmada “Çocuk Gözlem Formu”, “Kişisel Bilgi Formu”, “Cinsiyet Kalıp Yargı Ölçeği” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre anne-babaların toplumsal cinsiyet algıları çocukların cinsiyet kalıp yargıları üzerinde etkilidir. Fakat çocukların oyuncakları üzerinde anne-babaların toplumsal cinsiyet algıları etkili bulunmamıştır. 3-6 yaş grubu çocuklarının cinsiyet kalıp yargısallık durumunun yaşa ya da özel/devlet okuluna devam etmeye göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Baydar (2019), Ankara ili Pursaklar ilçesinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı bağımsız anaokullarında gerçekleştirdiği çalışmasında 60-72 aylık çocukların temel kavramları edinmesinde, eğitici oyuncaklarla verilen kavram eğitiminin etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubu, tesadüfi olarak seçilen 60-72 aylık 65 çocuktan oluşmaktadır. Bu çocukların 31’i deney grubunu oluştururken 34’ü de kontrol grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “48-72 Aylık Çocuklar İçin Temel Kavram Kazanımını Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Eğitici Oyuncaklarla Verilen Kavram Eğitimi uygulanma sürecinden önce, öğretmenlerin ve ebeveynlerin eğitici oyuncaklara ilişkin görüşlerini değerlendirmek için veriler, “Sınıf İçi Eğitici Oyuncak Ortamını Değerlendirme Formu” ve “Evde Eğitici Oyuncak Ortamını Değerlendirme Formu” ile toplanmış ve içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca süreçte “Öğretmen Gözlem Formu”, “Öğretmen Görüşme Formu” “Ebeveyn Görüşme Formu” da kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre deney ve kontrol grubunun ön test puan karşılaştırmalarında anlamlı düzeyde fark bulunmazken, “Eğitici Oyuncaklarla Verilen Kavram Eğitimi”nin hemen ardından yapılan son test puan ortalamalarında deney grubunun lehinde anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Deney grubu çocuklarına son-testten dört hafta sonra yapılan izleme testi ile ön test puan ortalamaları karşılaştırıldığında anlamlı derecede yüksek ($p<0.05$) bulunmuştur. “Eğitici Oyuncaklarla Verilen Kavram Eğitimi” nin çocukların temel kavram kazanımları üzerinde etkili olduğu araştırma bulguları arasındadır. Ayrıca zamana dayalı yapılan ölçümlerde, dört haftalık zaman diliminde de etkisinin devam ettiği tespit edilmiştir.

2.13.2. Oyun ve Oyun Becerileri ile ilgili Araştırmalar

Rubin, Watson ve Jambor (1978) okul öncesi dönem ve anaokulu dönemindeki çocukların oyun davranışlarını karşılaştırdıkları çalışmalarında çocukların bilişsel ve sosyal oyunlarındaki yaş farklılıkları üzerinde durmuşlardır. Anaokulu çocuklarının okul öncesi çocuklarına göre daha grup halinde ve dramatik oyunları tercih ettikleri görülürken, okul öncesi çocuklarının ise daha çok yalnız ya da paralel oyunlar sergiledikleri görülmüştür.

Saracho (1999) çocukların oyunlarındaki davranışları ve bilişsel tarzları arasında bulunan ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada 3-4 ve 5 yaş grubu çocuklarla çalışılmıştır. Her yaş grubunda kız ve erkekler eşit dağılacak şekilde 800 çocuk; toplamda 2400 çocuk üzerinden veri toplanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların oyun davranışları fiziksel-blok-yönlendirici-dramatik olmak üzere 4 çeşit oyun ile değerlendirilmiştir. Çocukların bilişsel tarzlarını belirleyebilmek içinse Goodenough Harris Çizim Testi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında bilişsel tarzlar iki boyutta ele alınmıştır. Bunlar; alana bağımlı; yani çevresinde bulunan diğer kişilerden ve ortamlardan etkilenen ve alandan bağımsız; yani toplum beklentilerinden etkilenmeyen, özgür tarzları olanlar olacak şekildedir. Alana bağımlı bilişsel tarza sahip çocukların oyunlarında sergiledikleri sosyal davranışların daha fazla olduğu; alandan bağımsız bilişsel tarza sahip çocukların ise blok oyunları-yönlendirici oyunlar gibi sosyal olmayan oyun davranışlarını daha fazla sergiledikleri görülmüştür. Yani çocukların sahip olduğu bilişsel tarzlar ile oyunda gösterdikleri davranışlar birbirine benzer özellikler göstermekte ve ilişkili bulunmaktadır.

Papatğa (2012) çalışmasında otizmlili çocukların oyun becerileri ile davranış ve sosyal beceri özelliklerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Bu araştırma 2011-2012 yılında Edirne, Kırklareli, Tekirdağ il merkez ve ilçelerinde bulunan özel eğitim kurumlarında ve anaokullarında öğrenimine devam eden 6 yaşındaki otizmlili, zihinsel engelli ve normal gelişim gösteren 150 çocuğun anne ya da babasının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre oyun becerileri değerlendirme ölçeği toplam puan ortalamaları sonucuna göre normal gelişim gösteren çocukların puan ortalamalarının otizmlili ve zihinsel engelli çocukların puan ortalamalarına göre daha yüksek çıktığı ve aradaki bu puan farkının istatistiksel açıdan anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zihinsel engelli çocukların puan ortalamalarının ise otizmlili çocukların

puanlarına göre daha yüksek çıktığı fakat bu puan farkının istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Behr, Rodger ve Mickan (2013) okul öncesi dönem çocuklarından 4-6 yaş arasında bulunan toplam 63 çocuk ile yarı deneysel bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmanın amacı gelişimsel koordinasyon bozukluğu gösteren ve göstermeyen bir grup okul öncesi dönem çocuğun oyun becerilerini karşılaştırmaktır. Bu çalışmada gelişimsel koordinasyon bozukluğu olan çocukların normal gelişim gösteren çocuk gruplarına katılarak göstermiş oldukları oyun becerileri gözlenmiş, 30 dakikalık video kaydı yapılmıştır. Ayrıca Knox Okul Öncesi Oyun Ölçeği ve Oyun Gözlem Ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre gelişimsel koordinasyon bozukluğu gösteren çocukların normal gelişim gösteren akranlarına göre oyuna katılma ve oyun oynama becerileri daha düşük seviyede çıkmıştır.

Budak (2016) çalışmasında 4-5 yaş çocuklarının oyuncak tercihleri ile oyun becerilerinin arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan ve 2015-2016 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı sekiz bağımsız anaokuluna devam etmekte olan 4-5 yaş grubu 455 çocuk ve aileleri ile çalışmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", çocukların hangi oyuncuğu seçeceğini belirleyebilmek için "Oyuncak Tercih Formu", oyun beceri düzeylerini ölçmek için Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa (2013) tarafından geliştirilen "Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında çocukların en fazla tercih ettiği üç oyuncak türünün sırası ile minyatür nesnelere, güncel kahramanlar ve hareketli oyuncaklar olduğu görülmektedir. Bebek, pelüş, hayvan, minyatür oyuncak ve el işi oyuncaklarını kız çocuklarının daha çok tercih ettiği; erkeklerinse elektronik oyuncakları, manipülatif oyuncakları, müzikli oyuncakları, maket oyuncakları ve şiddet içeren oyuncakları kız çocuklarından daha fazla tercih ettikleri görülmüştür. Çalışmanın bir diğer bulgusu da çalışmayan ebeveynlerin çocuklarının manipülatif oyuncakları ve maket oyuncakları, çalışan ebeveynin çocuklarının ise müzikli oyuncakları daha fazla tercih ettiği yönündedir. Çocuk ve ebeveynin yaşı ile ilgili bulgulara bakıldığında 5 yaşındaki çocukların 4 yaşındaki çocuklara göre manipülatif oyuncakları daha fazla tercih ettikleri görülürken 41-50 yaş aralığındaki ebeveynlere sahip çocukların müzikli oyuncakları daha az seçtiği bulunmuştur. Çocukların kardeş sayıları ile oyuncak tercihleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca cinsiyet, kardeş sayısı, ebeveynin yaşı, ebeveynin çalışma durumu ile de oyun becerileri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yılmaz (2017) yapmış olduğu çalışmasında Ardahan'da oynanan oyunlar ve oyun sırasında kullanılan oyuncaklar ve bu oyunların çocuğu hayata hazırlamadaki rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Ardahan göç veren bir şehir olması sebebiyle bünyesinde okul bulduran büyük köyler örneklem olarak seçilmiştir. Bu köylerden farklı yaş grubu ve cinsiyetten toplamda 79 kişiden 121 tane farklı oyun ve 27 tane de oyuncak derlenmiştir. İncelemenin sonuçlarına göre oyunların çocuğa yaşamının tümünü şekillendirecek; iletişim, dil, liderlik, problem çözme, kendini denetleyebilme gibi beceriler kazandırdığı tespit edilmiştir.

Kars (2018) otizm spektrum bozukluğu olan 4-6 yaş arasındaki çocukların oyun beceri ve davranışlarının incelenmesinin amaçlandığı çalışma, 36'sı otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 30 u normal gelişim gösteren 4-6 yaş arasında toplam 66 çocukla yapılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre otizm spektrum bozukluğu olan çocukların oyun becerileri tipik gelişim gösteren çocuklara göre 6 ay geride, oyun severlik becerileri kısıtlı ($p<0,05$) bulunmuştur. Oyun davranışları ise oyun olmayan davranışlar şeklindedir.(video kaydı analizi ile ölçülmüştür.) Oyun becerileri ile duyuşal işleme becerileri arasında da ilişki bulunmuştur. ($p<0,05$)

Keleş (2019), 4-6 yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihleri ve oyun becerilerini annenin depresyon düzeyi ile ilişkilendirilerek incelendiği çalışmasının örneklem grubunu İstanbul'da ikamet eden 4-6 yaş arasında bulunan 67 çocuğun anneleri oluşturmaktadır. Araştırmada "Kişisel Bilgi Formu", annenin depresyon düzeyini ölçmek için "Beck Depresyon Ölçeği" ayrıca "Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği" ve "Oyuncak Tercihi Formu" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre annenin depresyon düzeyi arttıkça oyun becerisi düşmektedir. Oyun becerisi yaş değişkenine bağlı olarak farklılaşmakta;20-30 yaş arası annelerin oyun becerilerinin en yüksek olduğu görülmüştür. Oyun becerilerinin annelerin mesleklerine göre de farklılaştığı; öğretmen olan annelerin oyun becerilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Özkılıç Kabul (2019) İstanbul'da ikamet eden, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da bulunan, 71'i kız 82'si erkek olmak üzere yaş aralığı 36-47 ay olan toplamda 153 çocuk üzerinde yapılan çalışmasında, bir okul öncesi eğitim kurumuna gitmeyen veya yeni başlamış çocuklar ile üç aydan uzun süredir bir okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların tablet, akıllı telefon gibi teknolojik alet kullanım sürelerinin sosyal beceri, oyun becerisi ve dil gelişim düzeyleri üzerindeki etkisi incelemeyi amaçlamıştır. Sosyal beceri düzeyinde anne babanın eğitim durumu, çocuğa

birinci dereceden bakım veren kişinin kim olduğu, çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna devam edip etmemesinin etkili olduğu bulunmuştur. Oyun becerilerinin, ebeveynleri yüksek öğrenim düzeyine sahip, tablet ve akıllı telefon ile oynamayan, tableti alınsa bile önemsemeyen, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarda daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dil gelişim düzeyinin, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden, daha az süre televizyon izleyen, ana dili Türkçe olan ve akıllı telefonu annesi ile birlikte oynayan çocuklarda daha yüksek olduğu bulunmuştur.

2.13.3. Saldırganlık ile İlgili Araştırmalar

Saldırganlık ile ilgili literatür taramasının yapıldığı bu bölümde çok sayıda çalışmaya rastlanmış ancak bu çalışmalardan çocuk ve ergen yaş grubu sınırlandırılarak seçim yapılmıştır.

Cooper ve Mackie (1986) yaptıkları çalışmada video oyunları ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Beşinci sınıf öğrencilerinden oluşan 22 çift erkek ve 20 çift kız rastgele seçilmiş ve üç durumdan birine atanmıştır. Bu durumlar; akranları tarafından saldırganca olarak değerlendirilen video oyunu-daha az saldırganca olarak değerlendirilen video oyunu ve video oyunu olmayan bir labirent oyunu şeklindedir. Her çiftteki çocuklardan biri, 8 dakika boyunca akranlar tarafından saldırgan olarak derecelendirilen bir video oyunu, az saldırganlığa sahip bir video oyunu veya labirent çözme oyunu oynarken çiftlerden diğeri ise izledi. Daha sonra her çocuk 8 dakika boyunca ayrı bir odada oyuna katılmak için ayrı ayrı bırakıldı. Sonuçlar hem oyuncular hem de gözlemciler için benzerdi. Kızlar, saldırgan olarak değerlendirilen video oyununu oynadıktan sonra önemli ölçüde saldırgan oyun oynadıklarını kanıtladılar. Düşük saldırganlık içeren oyunu oynadıktan sonra ise aktivite azalmış ve sessiz oynamaları kontrol grubuna göre biraz artmıştır. Her iki video oyunu da erkeklerin oynaması üzerinde önemli bir etkiye sahip bulunmamıştır.

Troy ve Sroufe (1987) erken çocukluk döneminde duygusal olarak yoksunluk yaşadığı düşünülen ya da anne babaları tarafından reddedilen çocukların güvensiz tipte bir bağlılık geliştirdiklerini ve akranlarını potansiyel düşman olarak gördüklerini öne sürmüşlerdir. Mevcut araştırma, anne babasıyla güvensiz bağlanma gerçekleştirmiş çocukların güvenli bağlanma geliştirmiş çocuklara göre daha fazla düşmanlık ve fiziksel saldırganlık davranışları sergilediğini desteklemektedir.

Rys ve Bear (1997) tarafından, ilişkisel saldırganlık-fiziksel saldırganlık ve prososyal davranışlar ile akran reddi ve karşılıklı arkadaşlık ilişkilerinin cinsiyete göre değişiminin incelendiği araştırmada 131 katılımcıdan veri toplanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ilişkisel saldırganlık, fiziksel saldırganlık ve prososyal davranışlar ile cinsiyet arasında belirgin farklılık olduğu bulunmuştur. Kızların özellikle akran reddi söz konusu olduğunda ilişkisel saldırganlığa başvurduğu bulunmuştur. Ayrıca erkeklerin kızlara oranla fiziksel saldırganlığa daha fazla başvurduğu diğer bulgular arasında yer almaktadır.

Österman ve arkadaşları (1998), kadınlara karşı sergilenen dolaylı saldırganlığın kültürlerarası kanıtlarını ortaya koymak amacıyla yaşları 8, 11 ve 15 olmak üzere 3 gruptan toplamda 2094 çocuk ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırma için Finlandiya-İsrail-Polonya ve İtalya'dan etnik kökenlere göre gruplar belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, grupların tümünde kız çocuklarının en çok kullandığı saldırganlık türünün; erkek çocuklarının ise en az kullandığı saldırganlık türünün dolaylı saldırganlık olduğu görülmüştür. Sözel saldırganlığın kızlar tarafından en çok kullanılan ikinci saldırganlık türü olduğu, fiziksel saldırganlığın en az kullanılan saldırganlık olduğu; erkeklerde ise fiziksel saldırganlığın en çok kullanılan saldırganlık türü olduğu bulgularına erişilmiştir.

Ross, Tisak ve Tisak (1998), ergenlerde saldırganlık ve kural ihlallerini inceledikleri araştırmalarında Orta Batı Amerika'nın 6 farklı okulunda öğrenim gören 398 ergen ile çalışmışlardır. Saldırganlığın ve geleneksel kuralların ihlal edilmesini sosyal bilişsel inanç ve değerler ile ön görülüp görülemeyeceğini belirleme amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda; kurallar ve saldırganlık hakkındaki inançların, olumsuz ön yargıların, akran reddinin, bu davranışların ergenin kendisine ve başkalarına olan etkilerinin saldırganlık üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir sonuç ise erkek öğrencilerin kızlara göre daha saldırgan olduğu yönündedir.

Nelson ve Crick (2002) yapmış oldukları çalışmada anne babaların uyguladığı baskıcı tutumun çocukluk döneminde cinsiyet fark etmeksizin fiziksel saldırganlığın da ilişkisel saldırganlığın da düzeyini etkilediğini belirtmektedir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında çocukluk döneminde anne-babaların zorlayıcı ve psikolojik kontrol uygulamaları ilişkisel saldırganlık ile anlamlı bir şekilde ilişkili görülmüştür.

Bilgi (2005) Kartal ilçesinde bulunan 310 ilköğretim öğrencisi ile bilgisayar oyunlarının ilköğretim öğrencileri üzerindeki saldırganlık, depresyon, yalnızlık gibi etkileri anlamak amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonuçlarına

bakıldığında, bilgisayar oyunu oynama süresi fazla olan çocukların diğer çocuklara göre anti-sosyal saldırganlıklarının farklı olduğu ancak yalnızlık ve depresyon boyutunda farklılığın olmadığı, şiddet içerikli oyun oynayan çocukların tüm gruplar içinde saldırganlık düzeylerinin en yüksek grup olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ayan (2007), ailelerinde şiddet öyküsü olan ve şiddete maruz kalmış çocukların saldırganlıklarını ölçmek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırmada çalışma grubu olarak Sivas ilinde bulunan ilköğretim okullarında öğrenim gören 655 çocuk seçilmiştir. Araştırmanın sonucuna bakıldığında anne-babalarından şiddet gören çocukların saldırganlık eğilimlerinin yüksek olduğu; saldırganlık düzeyinin yalnızca hanedeki birey sayısı ve annenin davranış biçimine göre farklılaştığı, diğer sosyo-demografik değişkenlerce etkilenmediği bilgisine ulaşılmıştır.

Amin, Behalik ve Soorety (2011) okul öncesi dönemde görülen saldırganlık davranışının sıklığını ve saldırganlık üzerinde etkisi bulunan faktörleri tespit etmek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada Mısır'ın Ramazan kentinde bulunan okul öncesi dönem çocukları dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucuna bakıldığında saldırganlık üzerinde etkisi bulunan faktörler cinsiyet-yaş ve annenin eğitim durumu olarak belirlenmiştir.

Akçay ve Özcebe (2012), 36-72 aylık okul öncesi çocukları üzerinde televizyonun yarattığı etkileri tespit etmek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu ve Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu kullanılmıştır. Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı kreşe devam eden 105 okul öncesi çocuğundan toplanan veriler sonucunda; anne-babaların televizyon izleme süreleri arttıkça çocuğun izleme süresinin de arttığı, çocukların televizyon izleme süreleri arttıkça sosyal davranışlarının gerileme gösterdiği ve saldırganlıklarının da arttığı görülmüştür.

Uysal ve Dinçer'in (2013) okul öncesi dönem çocuklarında görülen fiziksel ve ilişkisel saldırganlık davranışlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında Ankara'da bulunan 60-72 ay aralığındaki 121 çocuk ve öğretmenlerinden veri toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda cinsiyet, eğitim durumu, annenin çalışıyor olması, öğretmenlerin mesleki kıdemleri gibi değişkenlerin saldırganlıkla ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çankaya (2014) incelemesinde çocukların oynadıkları oyunlara göre empati ve saldırganlık düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya, İstanbul ili Avrupa yakasındaki 12 ilköğretim okuluna devam eden 629 dördüncü sınıf öğrencisi

katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çocuklar İçin Empati Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında empati ile saldırganlık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Çocukların bilgisayarda oynadıkları oyunlar ile saldırganlık puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki; çocukların açık havada oynadıkları oyunlar ile saldırganlık arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çocukların bilgisayarda oynadıkları dövüş ve savaş oyunları ile saldırganlık arasında pozitif yönde; zeka ve mantık oyunları ile saldırganlık arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmada cinsiyet değişkenine göre oyunlar değerlendirildiğinde erkek çocuklarının daha ziyade bilgisayar oyunlarını, kız çocuklarının ise açık hava oyunlarını tercih ettiği görülmektedir.

Özdemir (2014) okul öncesine devam eden 48-72 aylık 600 çocuk ve 36 öğretmenin katılım gösterdiği çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların saldırgan davranışlarını ve öğretmenlerinin bu saldırgan davranışlarla baş etme stratejilerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuklarda fiziksel saldırganlığın daha fazla görüldüğü bulunmuştur. Ayrıca cinsiyete göre bakıldığında kız çocuklarında ilişkisel saldırganlığın; erkek çocuklarında ise fiziksel saldırganlığın daha fazla görüldüğü diğer bulgular arasındadır.

İkiz (2015) çalışmada 36-72 ay arası çocuklardaki fiziksel ve ilişkisel saldırganlık ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre otoriter ebeveyn tutumu ile ilişkisel ve fiziksel saldırganlık arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Anne ve babanın demokratik tutumu, aşırı koruyucu tutumu, babanın izin verici tutumu ile fiziksel saldırganlık arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Şelimen (2016) araştırmasında şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının saldırganlık davranışı üzerindeki etkisini tespit edebilmeyi amaçlamıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak saldırganlığı fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke ve düşmanlık şeklinde sınıflandıran Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca 13-14 yaş grubu toplam 100 çocuktan oluşan katılımcılara anket uygulaması da yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında cinsiyete göre saldırganlık analizinde erkek çocuklarının kız çocuklarından daha fazla fiziksel saldırganlık gösterdiği; ebeveynlerin eğitim düzeyine göre saldırganlık analizinde ebeveynlerinin eğitim seviyesi düşük olan çocukların yüksek eğitilmiş ebeveyn çocuklarına göre fiziksel ve sözel saldırganlık eğilimlerinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, şiddet içerikli bilgisayar

oyununun çocuklarda saldırganlık boyutlarının her birisi için saldırganlık davranışı gösterme eğilimi üzerinde anlamlı derecede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Köksal (2016) çalışmasında 2-6 yaş arasında bulunan çocukların saldırganlık düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmanın örneklemini İstanbul ilinin Ortaköy ilçesinde özel bir anaokuluna devam eden 125 çocuğun ebeveyni oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında erkek çocukların kız çocuklarına oranla saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu; sözel ve fiziksel saldırganlık düzeylerinin de erkek çocuklarında daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca çocukların yaşları arttıkça saldırganlık düzeylerinin ve sözel saldırganlık düzeyinin arttığı bulgular arasındadır. Ebeveynin yaşı, eğitim ya da gelir düzeyi gibi değişkenlere göre de anlamlı sonuçlara ulaşılamamıştır. Başka bir bulguya göre ise ebeveynlerin sergilediği otoriter tutum arttıkça; çocuklardaki saldırganlık düzeyi de artmaktadır.

Ersan (2017) araştırmasında 3-5 yaş arası çocuklarının saldırganlık düzeylerinin duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Denizli'nin Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerinde yer alan resmi bağımsız anaokullarına devam eden 863 çocuk araştırmaya katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak; Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği-Öğretmen Formu, Çocuk Duygu İfade Etme Ölçeği-Anne Formu ve Duygu Düzenleme Ölçeği kullanılmıştır. Saldırganlık düzeyleri ilişkisel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık alt boyutları çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre 3-5 yaş çocuklarının fiziksel saldırganlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür. Erkek çocukları kız çocuklarına kıyasla daha fazla fiziksel saldırganlık göstermektedir. İlişkisel saldırganlık alt boyutunda ise cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Fiziksel saldırganlık düzeylerinin yaşa göre de değişim gösterdiği bulunmuştur: 3-4 yaş çocukları 5 yaş grubu çocuklarından daha fazla fiziksel saldırganlık göstermektedir.

Gonçalves ve arkadaşları (2017), saldırganlığın azaltılması ve akademik başarının yükseltilmesi ile ilgili yapmış oldukları çalışmada Brezilyalı ilkokul öğrencilerinden oluşan 105 kişilik bir grupla çalışmışlardır. Gruplardan birine masaj dersi, birine hikaye anlatımı ve birine de rastgele seçilmiş bir ders anlatımı sağlanmıştır. Bu uygulamalı araştırma sonucunda; masaj ve hikaye anlatımı alan çocukların saldırganlık seviyelerinde azalma görülürken akademik başarılarında da artış görülmüş, rastgele ders alan çocuklarda ise herhangi bir değişiklik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ay (2017) yapmış olduğu çalışmada okul öncesi eğitime devam eden çocukların saldırganlık davranışları ve bu davranışlara yönelik olarak anne ve öğretmenlerin tepkilerini incelemeyi amaçlamıştır. İstanbul Küçükçekmece ilçesinden 151 tane öğrenci ve annelerinin katıldığı çalışmada çocuklarla ilgili bilgi almak için anne görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre fiziksel saldırganlık davranışları erkek çocuklarının lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Çocukların saldırgan davranışları çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşmamaktadır. Aynı şekilde fiziksel, ilişkisel, sözel saldırganlık davranışlarının çocukların doğum sırasına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Çocukların saldırganlık davranışları annenin eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır. Araştırmada toplanan nitel verilerden fiziksel, ilişkisel ve sözel saldırganlık davranışların erkek çocuklarında daha sık görüldüğü diğer bulgular arasında yer almaktadır.

Yurtseven (2017) çocukların bağlanma stillerine göre saldırganlık yönelimlerini karşılaştırmayı amaçladığı çalışmada İstanbul'da bulunan, 61 kız ve 61 erkek olmak üzere toplamda 122 okul öncesi çocuğundan veri toplamıştır. Veri toplama aracı olarak saldırganlık yönelim ölçeği ve oyuncak öykü tamamlama testinden yararlanılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin sonuçlarına göre, saldırganlık yönelim ölçeğinin "başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık" ve "nesnelere/eşyalara yönelik fiziksel saldırganlık" alt boyutu cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Erkek çocuklarının başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık ortalama puanları da nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık ortalama puanları da kız çocuklarıkinden fazla bulunmuştur. Başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık ve kendine yönelik saldırganlık alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmanın diğer bulgularına bakıldığında bağlanma stillerine göre güvensiz bağlanan çocukların başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık ortalama puanları, nesnelere/eşyalara yönelik ve kendine yönelik saldırganlık puanları güvenli bağlanan çocukların ortalama puanlarından anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Okul öncesi çocuklarının yaşları ile başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık-kendine yönelik saldırganlık ve nesnelere yönelik saldırganlık alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Avcı (2017) anne baba tutumları ile ilkökul kademesindeki çocukların empati ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla ilkökul 4.sınıf öğrencilerinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 634 öğrenci ile çalışmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çocuklar İçin Empati Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda

çalışmaya katılan 634 öğrenciden 103'ü saldırgan olarak belirlenmiştir ve öğrencilerin saldırganlık düzeyleri anne babaların yaşına, annenin eğitim durumuna, çocuğun okuduğu okulun türüne, kardeş sayısına, ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Saldırganlık ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin daha yüksek saldırganlığa sahip olduğu bulunmuştur. Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin saldırganlık ortalamaları diğer kademelerden mezun olan babaların çocuklarından daha yüksek bulunmuştur. Anne baba tutumlarından psikolojik özerklik, kabul ve kontrol boyutları arttıkça saldırganlık düzeyleri azalmaktadır. Empati becerisi ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Özcan (2018) araştırmasında beş-altı yaş grubu çocukların sosyal uyum ve saldırganlıklarının çeşitli değişkenlere göre nasıl bir dağılım gösterdiğini ve farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Burdur ilinin Gölhisar ilçesinde bulunan anasınıflarında eğitim gören 187 çocuk ve ebeveynleri katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kişisel bilgi formları, Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği ve Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Fiziksel saldırganlık ve sosyal uyumsuzluğun erkek çocuklar lehine anlamlı şekilde farklılaştığı. İlişkisel saldırganlığın ise cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Çocukların fiziksel saldırganlıkları arttıkça sosyal uyumlarının azaldığı, ebeveynlerin öfke kontrolleri arttıkça çocuklarının sosyal uyumlarının da arttığı bulunmuştur. Ayrıca çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlıklarının sosyal uyumsuzluğun anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna varılmıştır.

Balcı (2019) İstanbul'daki Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler bakanlığına bağlı yetiştirme yurtlarında yaşamakta olan ergenlerin saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 72'si kız 61'i erkek olmak üzere toplam 133 ergen ile çalışılmıştır. Araştırmada kişisel bilgi formu, ergenlerin saldırganlık düzeylerini ölçmek için Saldırganlık Envanteri, öfke düzeylerini belirlemek içinse Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre fiziksel saldırganlık envanterinden alınan sonuçların erkeklere oranla kızlarda daha düşük olduğu bulunmuştur. Ergenlerin kurumlarda ne kadar süredir buldukları, sınıf düzeyleri veya arkadaşlık ilişkilerinin nasıl olduğu ile ilgili demografik bilgilerle saldırganlık ve öfke düzeyleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre öfke dışavurum alt ölçeğinden alınan puanlar arttıkça saldırganlık ölçeğinden alınan puanlar da artmaktadır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

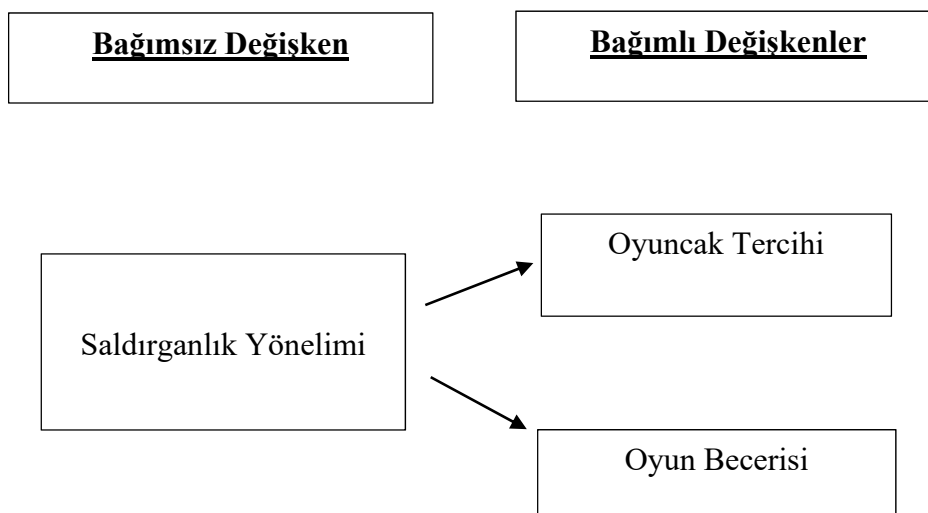
Bu bölümde araştırmanın amacı, modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve bunlarla ilgili geçerlik, güvenilirlik çalışmaları, verilerin toplanması ve analizinde kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

60-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerilerini incelemek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışma, 60-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyun becerisi ve oyuncak tercihi arasındaki ilişkiye yönelik var olan durumu belirlemeyi amaçladığı için “İlişkisel Tarama Modelinde” betimsel bir çalışmadır. İlişkisel tarama modelleri iki veya daha çok değişkenin birbirlerine göre değişimini ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2012, s.82). Araştırmanın bağımlı değişkenleri oyuncak tercihi ve oyun becerisi iken bağımsız değişkeni saldırganlık yönelimidir.

Şekil 1. Araştırma modeli

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Adana ili Çukurova ilçesinde faaliyet gösteren anaokulları oluşturmaktadır. Örneklemi ise, Adana'nın Çukurova ilçesinde bulunan okul öncesi kurumlarına devam etmekte olan 60-72 aylık çocuklar ve ebeveynleridir. Çukurova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü resmi web sitesinde yer alan özel ve devlet anaokulları listelenmiş; 11 devlet anaokulu, 40 tane özel anaokulu bilgisine ulaşılmıştır.

Araştırmaya Adana'nın Çukurova ilçesine bağlı okul öncesi kurumlarından 60-72 aylık arasında 307 çocuk ve onların ebeveyni katılmıştır. Araştırmaya katılan velilerin yaş ortalaması 34 olup çocukların ay ortalaması 67'dir. Araştırmada uygun örnekleme yönteminden faydalanılmış olup araştırmaya katılan çocukların bulunduğu okullar ve bu okullardan katılan katılımcıların sayısı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Veri Toplanan Okullara İlişkin Frekans ve Yüzdeleri İçeren Betimsel İstatistikler

Okul Adı	f	%f
Ataköy Anaokulu	1	,3
Atlıkarınca Anaokulu	7	2,3
Minik Afacanlar Anaokulu	7	2,3
Çukurova Anaokulu	12	3,9
Lütfiye Bağcivan Anaokulu	31	10,1
Emine Nabi Anaokulu	60	19,5
Şehit Yalçın Palıt Anaokulu	20	6,5
Güçlü Anaokulu	6	2,0
Pamukeller Anaokulu	5	1,6
Açelya Anaokulu	7	2,3
Adana Çam Anaokulu	1	,3
Mutlu Umutlar Anaokulu	2	,7
Penguen Anaokulu	5	1,6
Türkan Sultan Anaokulu	3	1,0
Şehir Serhat Sığınak Anaokulu	41	13,4
Ahmet Sabancı Anaokulu	32	10,4
Selcen Hatun Anaokulu	18	5,9
IOEK Anaokulu	10	3,3
Şöfor ve Otomobilciler Anaokulu	36	11,7
Huzur Anaokulu	3	1,0

Tablo 1 incelendiğinde araştırma verilerininin 20 farklı okul öncesi eğitim kurumundan toplandığı görülmektedir. Bu okullar içerisinde en çok katılımcının Emine Nabi Anaokulu (%19.5) en az katılımcının ise Ataköy ve Adana Çam Anaokullarından (%0,3) olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmaya katılan veli ve çocuklara ilişkin demografik bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	f	%f
Velilerin Cinsiyeti			
	Kadın	230	74,9
	Erkek	77	25,1
Velilerin Çalışma Durumu			
	Çalışıyor	178	58,0
	Çalışmıyor	129	42,0
Velilerin Eğitim Durumu			
	Okur Yazar	1	0,3
	Ortaokul	8	2,6
	Lise	112	36,5
	Önlisans	92	30,0
	Lisans	90	29,3
	Lisansüstü	4	1,3
Çocuğun Cinsiyeti			
	Kadın	133	43,3
	Erkek	174	56,7
Çocuğun Kardeş Sayısı			
	Tek Çocuk	27	8,8
	Bir Kardeş	119	38,8
	İki Kardeş	106	34,5
	Üç Kardeş	41	13,4
	Dört ve Üzeri	14	4,6
Çocuğun Kaçını Çocuk Olduğu			
	İlk Çocuk	198	64,5
	İkinci Çocuk	86	28,0
	Üçüncü Çocuk	14	4,6
	Dördüncü Çocuk	7	2,3
	Beşinci Çocuk	2	0,7

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan velilerin cinsiyet çoğunluğunu kadınların (%74,9), çocuklarda ise erkeklerin (%56,7) oluşturduğu görülmektedir. Tablo 2'den hareketle veliler içerisinde lise mezunu olanların (%36,5) ve çalışanların (%58) daha yoğunlukta olduğu söylenebilmektedir. Çocuklar arasında bir ya da iki kardeşi bulunanların yoğunlukta olduğu ve büyük bir çoğunluğunun (%64,5) ilk çocuk olduğu yine Tablo 2'de yer alan bilgiler arasındadır.

3.4. Araştırmanın Yapılışı (Prosedür)

İlgili literatür taraması sonucunda araştırmanın amacına uygun olan ölçeklerin Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması ve ölçeklerin kullanıldığı diğer çalışmalar incelenmiştir. Ölçeklerin geçerlilik güvenirlik çalışmasının yapılmış olması ve ilgili araştırmalarda kullanılması sebebi ile ölçek sahiplerinden gerekli izinler e-posta aracılığı ile alınmıştır. Ayrıca uygulamanın anaokullarında yapılabilmesi için Adana Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden de yazılı izin alınmıştır.

Uygulama 60-72 aylık çocukları ve ebeveynlerini kapsadığı için çocuklara oyuncak tercih formunu uygulayabilmek için ebeveynlerden izin alınmıştır. Veri toplamayı hızlandırmak amacıyla veri toplama araçları elektronik ortamda paylaşımına uygun hale getirilmiş ve ebeveynlere iletilmiştir. Çocuğunun çalışmaya katılmasına izin veren ebeveynlerin yanıtları çocuklarının çalışması ile eşleştirilerek veriler toplanmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Oyuncak Tercih Formu”, saldırganlık yönelimini ölçmek amacı ile “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği” ve oyun becerisini ölçmek için “Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır.

3.5.1. Kişisel Bilgi Formu

Konu ile ilgili literatürün taranması sonucu araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunda çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, anne babanın eğitim durumu ve çalışma durumun gibi sosyo-demografik sorular yer almaktadır.

3.5.2. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği

36-72 aylık çocukların saldırganlıklarını nelere ya da kimlere yönelttiklerini tespit etmek amacıyla Kaynak, Kan ve Kurtulmuş tarafından (2016) geliştirilen 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği, 7'li likert tipi bir ölçme aracıdır. 2014-2015 eğitim öğretim yılının güz yarıyılında Ankara, Antalya, Hatay, Konya, Muş illerinden ortalama yaşı 5.3 olan toplamda 337 çocuk (n=164 kız; n=173 erkek) üzerinde uygulanan ölçek toplamda 27 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

Bu boyutlar “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık”, “Kendine Yönelik Saldırganlık”, “Eşyalara/nesnelere Yönelik Saldırganlık” olarak sıralanabilmektedir. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı.957 olarak tespit edilirken alt boyutlar için sırası ile .946, .945, .853, .920 olarak belirlenmiştir. Tüm bu bulgular geliştirilen ölçeğin 36-72 aylık çocukların saldırganlıklarını neye ya da kimlere yönelttiklerini belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur.

3.5.3. Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği

60-72 Aylık çocukların sahip oldukları oyun becerilerini ölçmek amacıyla Fazlıoğlu, Ilgaz ve Papatğa tarafından (2013) geliştirilen açıklayıcı faktör analizi ile yapı geçerliliği incelenen ve ardından doğrulayıcı faktör analizi ile bağımsızlık modeli ve hipotez modeli arasındaki uyumu test edilen likert tipi bir ölçme aracıdır.

Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeğinde yer alan maddeler için 5'li Likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Kullanılan bu dereceleme, Kesinlikle Katılmıyorum(1), Katılmıyorum(2), Tarafsızım(3), Katılıyorum(4), Kesinlikle Katılmıyorum(5) olacak şekilde puanlandırılmıştır. Ölçeğin açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha katsayısı için SPSS 17.0 ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için AMOS 16.0 programı kullanılmıştır. Hem AFA hem de DFA “maksimum likelihood” yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

2011-2012 eğitim öğretim yılında Edirne ilinde yer alan anaokullarında öğrenim görmekte olan 60-72 ay arasındaki 243 çocuğun anne ve babasına uygulanmıştır. AFA sonucunda toplam varyansın %36.16'sını açıklayan ve tek boyuttan oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Tek boyutlu yapıyı test etmek için CFA yapılmıştır. Sonuçlar model için tatmin edici düzeyde bir uyum göstermiştir. Tek boyutlu oyun becerileri ölçeğinin standardize edilmiş regresyon katsayıları .42 ile .75 arasında değişmekte olup,

istatistiksel olarak anlamlıdır. İç tutarlılık güvenilirlik analizi Cronbach alfa değeri .93 olup yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

3.5.4. Oyuncak Tercih Formu ve Resimli Kartlar

60-72 Aylık çocukların oyuncak seçimlerini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından daha önceki çalışmalar incelenerek hazırlanan oyuncak tercih formu ve resimli kartlar kullanılmıştır. Bu form oluşturulurken Onay Budak'ın ve Merve Keleş'in çalışmalarında kullandıkları formlardan yararlanılarak 11 kategorili bir oyuncak tercih formu oluşturulmuştur. Formda yer alan kategorilerin yer aldığı oyuncak resimleri çocuklara gösterilerek seçtikleri oyuncak kategorileri işaretlenmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizine araştırmada kullanılan her bir ölçeğin dağılımlarına ilişkin istatistikler hesaplanarak başlanmış olup tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmada saldırganlık yönelimi ölçeğinin alt boyutlarının (fiziksel, ilişkisel, kendine yönelik ve eşyalara yönelik) toplam puanları, standart puanlara dönüştürülmüştür. Ardından bağıl bir değerlendirme yoluna gidilmiş olup (Erkuş, 2014) -1/2 üstü standart puanlar düşük, $\pm 1/2$ standart puanlar orta ve +1/2 üstü standart puanlar yüksek düzey olarak belirlenmiştir.

Araştırmada saldırganlık yönelimi alt ölçeklerine göre oyun becerilerinin farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin olarak tek yönlü varyans analizi yapılması öngörülmüş, bu bağlamda da varyans analizinin varsayımlarının (normallik, homojenlik vb.) karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. Normalliğin incelenmesinde basıklık ve çarpıklık katsayılarının kendi standart hatalarına bölümünün ± 2 aralığında yer alması (Tabachnick ve Fidell, 2013) ve normallik testleri sonucu elde edilen manidarlık değerinin evrenin normal dağılımından farklılaşmaması göz önünde bulundurulmuştur. Elde edilen hesaplamalar sonucunda oyun becerileri ölçeği puanlarının dağılımının normal dağılıma uygun olmadığı görüldüğünden tek yönlü varyans analizinin parametrik olmayan karşılığı olan Kruskal Wallis'den faydalanılmıştır.

Araştırmada saldırganlık yönelimi alt ölçeklerine göre çocukların oyuncak tercihlerinin farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla birbirinden bağımsız iki kategorik değişken arasındaki farklılığı incelemeye kullanılan (Büyüköztürk, 2016) testlerden iki yönlü kay kare testinden faydalanılmış olup her bir hücredeki beklenen değerlerin %20'sinin 5'in altında olmaması koşulu göz önünde bulundurulmuştur.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Katılımcıların saldırganlık yönelimi ve oyun becerileri ölçeklerinden almış oldukları puanların dağılımına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3'te sunulmuştur.

4.1. Saldırganlık Yönelim Ölçeği ve Oyun Becerileri Ölçeğinden Alınan Puanların Dağılımı

Tablo 2.

Katılımcıların Saldırganlık Yönelimi ve Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Oyun Becerileri	Fiziksel Saldırganlık	İlişkisel Saldırganlık	Kendine Yönelik Saldırganlık	Eşyalara Yönelik Saldırganlık
N	307	307	307	307	307
Ortalama	109,2313	15,7134	13,0326	8,1401	13,9674
Ortanca	110,0000	14,0000	12,0000	6,0000	13,0000
Mod	120,00	8,00	7,00	5,00	7,00
Standart Sapma	13,01163	6,67567	5,75924	4,24994	5,69361
Varyans	169,303	44,565	33,169	18,062	32,417
Çarpıklık	-,769	1,089	1,513	1,879	1,075
Çarpıklığın Std. Hatası	,139	,139	,139	,139	,139
Basıklık	,963	1,149	3,095	4,220	1,816
Basıklığın Std. Hatası	,277	,277	,277	,277	,277
Değişim Aralığı	78,00	34,00	30,00	24,00	36,00
En Düşük Puan	57,00	8,00	7,00	5,00	7,00
En Yüksek Puan	135,00	42,00	37,00	29,00	43,00
Kolmogorov Smirnov	0,068	0,138	0,147	0,230	0,115
Sd	307	307	307	307	307
p	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000
Cronbach α	0,915	0,888	0,889	0,908	0,860

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların oyun becerilerini değerlendirme ölçeğinden almış oldukları puan ortalamasının 109,23 olduğu ve bu puanın $\pm 13,01$ puan aralığında daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Her ne kadar ortalama ve ortanca değer birbirine yakın olsa da tepe değer (120) ortalama ve ortancadan uzaklaştığı söylenebilmektedir. Oyun becerileri ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılıma uygunluğu incelendiğinde basıklık ve çarpıklığın ± 2 sınırlarından uzak ve normallik testinden elde edilen hesaplamalara göre normal dağılımdan manidar olarak farklı çıkmasından ($KS=,068$, $p<,05$) dolayı oyun becerileri ölçeğinden elde edilen dağılımın normal dağılıma uygun olmadığı söylenebilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların fiziksel saldırganlık alt ölçeğinden almış oldukları puan ortalamasının 15,71 olduğu ve bu puanın $\pm 6,67$ puan aralığında daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Her ne kadar ortalama ve ortanca değer birbirine yakın olsa da tepe değer (8) ortalama ve ortancadan uzaklaştığı söylenebilmektedir. Fiziksel saldırganlık alt ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılıma uygunluğu incelendiğinde basıklık ve çarpıklığın ± 2 sınırlarından uzak ve normallik testinden elde edilen hesaplamalara göre normal dağılımdan manidar olarak farklı çıkmasından ($KS=,013$, $p<,05$) dolayı fiziksel saldırganlık alt ölçeğinden elde edilen dağılımın normal dağılıma uygun olmadığı söylenebilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların ilişkisel saldırganlık alt ölçeğinden almış oldukları puan ortalamasının 13,03 olduğu ve bu puanın $\pm 5,75$ puan aralığında daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Her ne kadar ortalama ve ortanca değer birbirine yakın olsa da tepe değer (7) ortalama ve ortancadan uzaklaştığı söylenebilmektedir. İlişkisel saldırganlık alt ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılıma uygunluğu incelendiğinde basıklık ve çarpıklığın ± 2 sınırlarından uzak ve normallik testinden elde edilen hesaplamalara göre normal dağılımdan manidar olarak farklı çıkmasından ($KS=,014$, $p<,05$) dolayı ilişkisel saldırganlık alt ölçeğinden elde edilen dağılımın normal dağılıma uygun olmadığı söylenebilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların kendine yönelik saldırganlık alt ölçeğinden almış oldukları puan ortalamasının 8,14 olduğu ve bu puanın $\pm 4,24$ puan aralığında daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Kendine yönelik saldırganlık alt ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılıma uygunluğu incelendiğinde basıklık ve çarpıklığın ± 2 sınırlarından uzak ve normallik testinden elde edilen hesaplamalara göre normal dağılımdan manidar olarak farklı çıkmasından ($KS=,023$, $p<,05$) dolayı kendine yönelik

saldırganlık alt ölçeğinden elde edilen dağılımın normal dağılıma uygun olmadığı söylenebilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların eşyalara yönelik saldırganlık alt ölçeğinden almış oldukları puan ortalamasının 13,96 olduğu ve bu puanın $\pm 5,59$ puan aralığında daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Her ne kadar ortalama ve ortanca değer birbirine yakın olsa da tepe değer (7) ortalama ve ortancadan uzaklaştığı söylenebilmektedir. Eşyalara yönelik saldırganlık alt ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılıma uygunluğu incelendiğinde basıklık ve çarpıklığın ± 2 sınırlarından uzak ve normallik testinden elde edilen hesaplamalara göre normal dağılımdan manidar olarak farklı çıkmasından (KS=,011, $p<,05$) dolayı eşyalara yönelik saldırganlık alt ölçeğinden elde edilen dağılımın normal dağılıma uygun olmadığı söylenebilmektedir.

4.2.Fiziksel Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Katılımcıların fiziksel saldırganlık düzeylerine göre oyun becerileri puanları arasındaki farklılıklara ilişkin hesaplanan Kruskal Wallis testine ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Oyun Becerileri Puanlarının Fiziksel Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

Değişken	Düzeyi	$\bar{x}$	Ortanc a	Sıra Ortalaması	X^2	p	Fark
Fiziksel Saldırganlık yönelimi	Düşük	114,6	114	187,1	39,35 2	0,00 0	Düşük>Orta
	Orta	109,42	112	153,81			Orta>Yüksek
	Yüksek	101,03	103,5	105,46			Düşük>Yüksek

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların oyun becerileri puanlarının fiziksel saldırganlık yönelimi düzeylerine göre farklılaştığı ($X^2=39,352$, $p<,001$) görülmektedir. Elde edilen bu farklılıkların hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu hesaplamak amacıyla Mann Whitney U testinden faydalanılmış olup 3 adet karşılaştırma olduğundan I. tip (Armstrong, 2014) hatayı önlemek adına Bonfferoni düzeltmesi uygulanmış ve manidarlık düzeyi olarak 0,016 belirlenmiştir ($0,05/3=0,016$). Elde

edilen bulgular göstermektedir ki fiziksel saldırganlık yönelimi düzeyi düşük olan katılımcıların orta ve yüksek düzey olan katılımcılardan, orta düzey olan katılımcıların ise yüksek düzey katılımcılardan manidar düzeyde daha yüksek oyun becerisi puanlarına sahiptirler ($p<,016$).

Katılımcıların fiziksel saldırganlık düzeylerine göre oyuncak tercihleri arasındaki farklılıklara ilişkin hesaplanan iki yönlü kay kare testine ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Oyuncak Tercihlerinin Fiziksel Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin İki Yönlü Kay Kare Testi Bulguları

Saldırganlık yönelimi		Bebek	Minyatür	Kahraman	Savaş	Sanatsal/ Sportif	Eğitsel/ Manipülatif	Elektronik	El işi	Toplam	
Fiziksel Saldırganlık yönelimi	Düşük	N	17	12	39	10	6	5	6	20	115
		%	14,8%	10,4%	33,9%	8,7%	5,2%	4,3%	5,2%	17,4%	100,0%
	Orta	N	6	8	22	21	8	7	27	15	114
		%	5,3%	7,0%	19,3%	18,4%	7,0%	6,1%	23,7%	13,2%	100,0%
	Yüksek	N	3	1	7	39	1	5	14	8	78
		%	3,8%	1,3%	9,0%	50,0%	1,3%	6,4%	17,9%	10,3%	100,0%
Toplam		N	26	21	68	70	15	17	47	43	307
		%	8,5%	6,8%	22,1%	22,8%	4,9%	5,5%	15,3%	14,0%	100,0%

$X^2(14)=83,127, P<,001$

Fiziksel saldırganlık yönelimi düzeylerine göre oyuncak tercihlerinin incelenmesinde her bir hücredeki beklenen değerlerin %8,3'ünün 5'in altında olduğu görülmüş olup işlemlere devam edilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde fiziksel saldırganlık yönelimi düşük düzey olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncağın kahramanlıklarla (%33,9) ilgili oyuncaklar, en az tercih ettikleri oyuncakların ise eğitsel/manipülatif (%4,2) oyuncaklar olduğu görülmektedir. Orta düzey olanların ise elektronik oyuncaklara daha çok yöneldiği (23,7), bebek oyuncaklarından ise daha uzak durduğu (%5,3) söylenebilmektedir. Fiziksel saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncaklarından (%50) oluştuğu, en az tercih edilenlerin ise minyatür oyuncaklar ve sanatsal/sportif oyuncaklar (%1,3)

olduğu tabloda yer alan bilgiler arasındadır. Farklı fiziksel saldırganlık düzeylerine sahip çocukların farklı oyuncak tercihlerine yönelik gözlenen bu farkların manidar olduğu ($X^2_{(14)}=83,127, p<,001$) bulunmuştur.

4.3. İlişkisel Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Katılımcıların ilişkisel saldırganlık düzeylerine göre oyun becerileri puanları arasındaki farklılıklara ilişkin hesaplanan Kruskal Wallis testine ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.

Oyun Becerileri Puanlarının İlişkisel Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

Değişken	Düze yi	$\bar{x}$	Ortanca	Sıra Ortalaması	X^2	p	Fark
İlişkisel Saldırganlık	Düşük	114,82	114	188,8	45,107	0,000	Düşük>Orta
	Orta	109,8	111	153,72			Orta>Yüksek
	Yüksek	100,3	102	103,42			Düşük>Yüksek

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların oyun becerileri puanlarının ilişkisel saldırganlık yönelimi düzeylerine göre farklılaştığı ($X^2=45,107, p<,001$) görülmektedir. Elde edilen bu farklılıkların hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu hesaplamak amacıyla Mann Whitney U testinden faydalanılmış olup 3 adet karşılaştırma olduğundan I. tip (Armstrong, 2014) hatayı önlemek adına Bonfferoni düzeltmesi uygulanmış ve manidarlık düzeyi olarak 0,016 belirlenmiştir ($0,05/3=0,016$). Elde edilen bulgular göstermektedir ki ilişkisel saldırganlık yönelimi düzeyi düşük olan katılımcıların orta ve yüksek düzey olan katılımcılardan, orta düzey olan katılımcıların ise yüksek düzey katılımcılardan manidar düzeyde daha yüksek oyun becerisi puanlarına sahiptirler ($p<,016$).

Katılımcıların ilişkisel saldırganlık düzeylerine göre oyuncak tercihleri arasındaki farklılıklara ilişkin hesaplanan iki yönlü kay kare testine ilişkin bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7.

Oyuncak Tercihlerinin İlişkisel Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin İki Yönlü Kay Kare Testi Bulguları

Saldırganlık yönelimi		Bebek	Minyatür	Kahraman	Savaş	Sanatsal/ Sportif	Eğitsel/ Manipülatif	Elektronik	El işi	Toplam	
İlişkisel Saldırganlık	Düşük	N	15	12	36	13	6	6	11	21	115
		%	12,5%	10,0%	30,0%	10,8%	5,0%	5,0%	9,2%	17,5%	100,0%
	Orta	N	9	7	23	21	8	5	18	14	114
		%	8,6%	6,7%	21,9%	20,0%	7,6%	4,8%	17,1%	13,3%	100,0%
	Yüksek	N	2	2	9	36	1	6	18	8	78
		%	2,4%	2,4%	11,0%	43,9%	1,2%	7,3%	22,0%	9,8%	100,0%
Toplam		N	26	26	21	68	70	15	17	47	43
		%	8,5%	8,5%	6,8%	22,1%	22,8%	4,9%	5,5%	15,3%	14,0%

$X^2(14)=53,977, P<,001$

İlişkisel saldırganlık yönelimi düzeylerine göre oyuncak tercihlerinin incelenmesinde her bir hücredeki beklenen değerlerin %4,01'inin 5'in altında olduğu görülmüş olup işlemlere devam edilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde ilişkisel saldırganlık yönelimi düşük düzey olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncağın kahramanlıklarla (%30) ilgili oyuncaklar, en az tercih ettikleri oyuncakların ise eğitsel/manipülatif ve sanatsal/sportif (%5) oyuncaklar olduğu görülmektedir. Orta düzey olanların da yine kahramanlıkla ilgili oyuncağın daha çok yöneldiği (%21,9), eğitsel/manipülatif oyuncağın ise daha uzak durduğu (%4,8) söylenebilmektedir. İlişkisel saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncağın (%43,9) olduğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif oyuncaklar (%1,2) olduğu tabloda yer alan bilgiler arasındadır. Farklı ilişkisel saldırganlık yönelimi düzeylerine sahip çocukların farklı oyuncak tercihlerine yönelik gözlenen bu farkların manidar olduğu ($X^2_{(14)}=53,977, p<,001$) bulunmuştur.

4.4. Kendine Yönelik Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Katılımcıların kendine yönelik saldırganlık düzeylerine göre oyun becerileri puanları arasındaki farklılıklara ilişkin hesaplanan Kruskal Wallis testine ilişkin bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Oyun Becerileri Puanlarının Kendine Yönelik Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

Değişken	Düzeyi	$\bar{x}$	Ortanc		Sıra Ortalaması	X ²	p	Fark
			a					
Kendine Yönelik Saldırganlık	Düşük	111,74	111		165,87	6,65	0,03	Düşük>Yüksek
	Orta	109,27	111		154,31			
	Yüksek	104,53	109		131,63			

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların oyun becerileri puanlarının kendine yönelik saldırganlık yönelimi düzeylerine göre farklılaştığı ($X^2=6,656$, $p<,05$) görülmektedir. Elde edilen bu farklılıkların hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu hesaplamak amacıyla Mann Whitney U testinden faydalanılmış olup 3 adet karşılaştırma olduğundan I. tip (Armstrong, 2014) hatayı önlemek adına Bonfferoni düzeltmesi uygulanmış ve manidarlık düzeyi olarak 0,016 belirlenmiştir ($0,05/3=0,016$). Elde edilen bulgular göstermektedir ki kendine yönelik saldırganlık yönelimi düzeyi düşük olan katılımcıların yüksek düzey olan katılımcılardan manidar düzeyde daha yüksek oyun becerisi puanlarına sahiptirler ($p<,016$).

Katılımcıların kendine yönelik saldırganlık düzeylerine göre oyuncak tercihleri arasındaki farklılıklara ilişkin hesaplanan iki yönlü kay kare testine ilişkin bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

Oyuncak Tercihlerinin Kendine Yönelik Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin İki Yönlü Kay Kare Testi Bulguları

Saldırganlık yönelimi	Bebek	Minyatür	Kahraman	Savaş	Sanatsal/ Sportif	Eğitsel/ Manipülatif	Elektronik	El işi	Toplam		
Kendine Yönelik Saldırganlık	Düşük	N	14	11	32	16	10	9	14	21	127
		%	11,0%	8,7%	25,2%	12,6%	7,9%	7,1%	11,0%	16,5%	100,0%
	Orta	N	9	8	27	28	5	4	20	10	111
		%	8,1%	7,2%	24,3%	25,2%	4,5%	3,6%	18,0%	9,0%	100,0%
	Yüksek	N	3	2	9	26	0	4	13	12	69
		%	4,3%	2,9%	13,0%	37,7%	0,0%	5,8%	18,8%	17,4%	100,0%
Toplam	N	26	26	21	68	70	15	17	47	43	
	%	8,5%	8,5%	6,8%	22,1%	22,8%	4,9%	5,5%	15,3%	14,0%	

$X^2(14)=33,495, P<,001$

Kendine yönelik saldırganlık yönelimi düzeylerine göre oyuncak tercihlerinin incelenmesinde her bir hücredeki beklenen değerlerin %3'37'sinin 5'in altında olduğu görülmüş olup işlemlere devam edilmiştir. Tablo 9 incelendiğinde kendine yönelik saldırganlık yönelimi düşük düzey olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncağın kahramanlıklarla (%25,2) ilgili oyuncaklar, en az tercih ettikleri oyuncakların ise eğitsel (%7,1) oyuncaklar olduğu görülmektedir. Orta düzey olanların savaşlarla ilgili oyuncağlara daha çok yöneldiği (%25,2), eğitsel/manipülatif oyuncağlardan ise daha uzak durduğu (%3,6) söylenebilmektedir. Kendine yönelik saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise benzer şekilde en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncaklarından (%37,7) olduğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif oyuncaklar (%0) olduğu tabloda yer alan bilgiler arasındadır. Farklı kendine yönelik saldırganlık yönelimi düzeylerine sahip çocukların farklı oyuncak tercihlerine yönelik gözlenen bu farkların manidar olduğu ($X^2_{(14)}=33,495, p<,001$) bulunmuştur.

4.5. Eşyalara Yönelik Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Katılımcıların eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düzeylerine göre oyun becerileri puanları arasındaki farklılıklara ilişkin hesaplanan Kruskal Wallis testine ilişkin bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10.

Oyun Becerileri Puanlarının Eşyalara Yönelik Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

Değişken	Düzeıı	$\bar{x}$	Ortanca	Sıra Ortalaması	X^2	p	Fark
Eşyalara Yönelik Saldırganlık	Düşük	114,52	114	186,59	41,233	0,000	Düşük>Orta
	Orta	109,61	113	155,65			Orta>Yüksek
	Yüksek	101,75	105	108,6			Düşük>Yüksek

Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların oyun becerileri puanlarının eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düzeylerine göre farklılaştığı ($X^2=41,233$, $p<,001$) görülmektedir. Elde edilen bu farklılıkların hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu hesaplamak amacıyla Mann Whitney U testinden faydalanılmış olup 3 adet karşılaştırma olduğundan I. tip (Armstrong, 2014) hatayı önlemek adına Bonfferoni düzeltmesi uygulanmış ve manidarlık düzeyi olarak 0,016 belirlenmiştir ($0,05/3=0,016$). Elde edilen bulgular göstermektedir ki eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düzeyi düşük olan katılımcıların orta ve yüksek düzey olan katılımcılardan, orta düzey olan katılımcıların ise yüksek düzey katılımcılardan manidar düzeyde daha yüksek oyun becerisi puanlarına sahiptirler ($p<,016$).

Katılımcıların eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düzeylerine göre oyuncak tercihleri arasındaki farklılıklara ilişkin hesaplanan iki yönlü kay kare testine ilişkin bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.

Oyuncak Tercihlerinin Eşyalara Yönelik Saldırganlık Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin İki Yönlü Kay Kare Testi Bulguları

Saldırganlık yönelimi	Bebek	Minyatür	Kahraman	Savaş	Sanatsal/ Sportif	Eğitsel/ Manipülatif	Elektronik	El işi	Toplam		
Eşyalara Yönelik Saldırganlık	Düşük	N	13	12	42	14	2	8	9	25	125
		%	10,4%	9,6%	33,6%	11,2%	1,6%	6,4%	7,2%	20,0%	100,0%
	Orta	N	9	7	16	13	11	5	20	8	89
		%	10,1%	7,9%	18,0%	14,6%	12,4%	5,6%	22,5%	9,0%	100,0%
	Yüksek	N	4	2	10	43	2	4	18	10	93
		%	4,3%	2,2%	10,8%	46,2%	2,2%	4,3%	19,4%	10,8%	100,0%
Toplam	N	26	26	21	68	70	15	17	47	43	
	%	8,5%	8,5%	6,8%	22,1%	22,8%	4,9%	5,5%	15,3%	14,0%	

$X^2(14)=82,853, P<,001$

Eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düzeylerine göre oyuncak tercihlerinin incelenmesinde her bir hücredeki beklenen değerlerin %4,35'inin 5'in altında olduğu görülmüş olup işlemlere devam edilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düşük düzey olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncağın kahramanlıklarla (%33,6) ilgili oyuncaklar, en az tercih ettikleri oyuncakların ise sanatsal/sportif (%1,6) oyuncaklar olduğu görülmektedir. Orta düzey olanların elektronik ile ilgili oyuncağlara daha çok yöneldiği (%22,5), eğitsel/manipülatif oyuncağlardan ise daha uzak durduğu (%5,6) söylenebilmektedir. Eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncağlarından (%46,2) olduğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif ve minyatür oyuncaklar (%2,2) olduğu tabloda yer alan bilgiler arasındadır. Farklı eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düzeylerine sahip çocukların farklı oyuncak tercihlerine yönelik gözlenen bu farkların manidar olduğu ($X^2_{(14)}=33,495, p<,001$) bulunmuştur.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

Başkalarına karşı fiziksel ya da sözel olarak kasıtlı bir zarar verme amacıyla yapılan davranışlar olarak tanımlanabilen saldırganlık birçok farklı şekilde karşımıza çıkabilmektedir.

Gelişimin her döneminde karşılaşılabileceğimiz gibi, okul öncesi dönemde de sık görülen problem durumlarından biridir. Saldırganlığın yaygınlığı, 3-6 yaşındaki çocuklarda % 8-20' olarak bilinmektedir. (Alipour ve ark., 2016). Bu bağlamda bakıldığında saldırganlığın oluşumunda etkisi olabilecek ya da azaltılmasında çözüm olabilecek değişkenlerin önemi de farklı araştırmalarda vurgulanmaktadır.

Bu çalışmada okul öncesi dönem 60-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerileri incelenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen bulgulara ilişkin tartışma ve yorum bu bölümde yer almaktadır.

5.1. Fiziksel Saldırganlık Yönelimi Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Yapılan çalışmanın bulgularına göre katılımcıların fiziksel saldırganlık yönelimi düzeyi ile oyun becerisi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. ($p<,016$). Fiziksel saldırganlık yönelimi düzeylerine göre oyuncak tercihlerinin incelenmesinde; fiziksel saldırganlık yönelimi düzeyi yüksek olan çocuklarda en çok tercih edilen oyuncuğun savaş oyuncaklarından (%50) oluştuğu, en az tercih edilenlerin ise minyatür oyuncaklar ve sanatsal/sportif oyuncaklar (%1,3) olduğu bulgular arasındadır. Fiziksel saldırganlık yönelimi düşük düzey olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncuğun kahramanlıklarla ilgili oyuncaklar (%33,9), en az tercih ettikleri oyuncakların ise eğitsel/manipülatif oyuncaklar (%4,2) olduğu görülmektedir.

Saldırganlık yönelimine göre oyun becerisi ve oyuncak tercihi konu alan bir araştırma bulgusuna rastlanmasa da alanla ilgili çalışmalardan ortak sonuçlara ulaşılabilmektedir;

Özcan (2018) beş-altı yaş grubu çocukları ile gerçekleştirdiği çalışmasında çocukların fiziksel saldırganlıkları arttıkça sosyal uyumlarının azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Oyunun ve oyun becerisinin sosyal uyumu desteklediği yönünde Cirhinlioğlu ise (2015) çocukta yetişkin yaşantısını prova etme, sosyal kuralları ve

ahlaki değerleri deneyimleme, empati geliştirme, hakkını savunma, sırasını bekleme gibi birçok noktada oyunun sosyal uyumun destekleyicisi olduğuna değinmektedir. Bu durum, oyun becerisi yüksek olan çocukların sosyal uyumlarının yüksek olacağı, fiziksel saldırganlığının ise düşük olacağı yönündeki çıkarsama ile elde edilen bulguları desteklemektedir.

ankaya'nın (2014) ocukların oynadıkları oyunlara göre empati ve saldırganlık düzeylerini incelemeyi amaçladığı araştırmanın sonuçlarına bakıldığında empati ile saldırganlık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Benzer Şekilde oyunun empatiyi geliştirmedeki katkısı gz önüne alınarak yorumlandığında oyun becerisi yüksek çocukların daha empatik davranmaları ve fiziksel saldırganlık düzeylerinin de düşük olması sonuçlar ile tutarlıdır.

ankaya'nın çalışmasının sonuçlarından bir diğerine çocukların bilgisayarda oynadıkları dövüş ve savaş oyunları ile saldırganlık arasında pozitif yönde; zeka ve mantık oyunları ile saldırganlık arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışmamızın bulgularına bakıldığında fiziksel saldırganlık yönelimi yüksek bulunan çocukların oyuncak tercihlerinin en çok savaş oyuncakları olması bu çalışma bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Saldırganlığı açıklayan birçok kuramdan biri olan psikanalizin savunucularından Adler, kuramında saldırganlığın, kişinin ihtiyaçlarını karşılama güdüsü tarafından ortaya çıktığını ve nevrotik koruyucu olduğunu savunmaktadır (Karakulak, 2018). Fiziksel saldırganlık yönelimi düzeyi yüksek olan çocukların tercih ettiği oyuncakların başında savaş oyunlarının gelmesi Adler'in kuramına göre g ya da savunma ihtiyacı içinde olan çocuğun bu ihtiyacını karşılama güdüsü olarak yorumlanabilirken Freud'a göre böyle oyuncakların seçilmesi doğuştan gelen saldırgan dürtüsünün bir sonucu olarak yorumlanabilir. (Karakulak, 2018, s.25).

5.2. İlişkisel Saldırganlık Düzeylerine Göre ocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Çalışmada ilişkisel saldırganlık yönelimi düzeyi düşük olan çocuklar ilişkisel saldırganlık düzeyi yüksek düzey katılımcılardan manidar düzeyde daha yüksek oyun becerisi puanlarına sahip oldukları görülmüştür. İlişkisel saldırganlık yönelimi düşük düzey olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncağın kahramanlıklarla (%30) ilgili oyuncaklar, en az tercih ettikleri oyuncakların ise eğitsel/manipülatif ve sanatsal/sportif (%5) oyuncaklar olduğu görülmektedir. İlişkisel saldırganlık yönelimi yüksek olan

çocuklarda ise en çok tercih edilen oyuncuğun savaş oyuncaklarından (%43,9) oluştuğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif oyuncaklar (%1,2) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Schaefer (2013) oyunun terapötik gücünün yanında stresle başa çıkma, egoyu yükseltme ve ilişki geliştirmeye yardımcı olma gibi oyun becerisi üzerinde de etkili olan işlevlerdeki önemine değinmektedir. Bu bilgi oyun becerisi düşük olan çocukların ilişki geliştirme ve kendini ifade etme noktasındaki yetersizliği ilişkisel saldırganlığın yüksek olması ile ilintili görülmektedir.

İlk kez gerçek oyun kuramını ortaya atan kişi olarak bilinen ve oyunu gerginliği azaltan bir aktivite olarak tanımlayan Herbert Spencer'a göre de Yaşama hazırlık teorisinin önde gelen ismi Karl Groos'a göre de oyun, gerginliği azaltan bir aktivite ve çocukta bulunan ilkel eğilimlerin boşaltım yoludur. Yani saldırganlığın oyun yolu ile boşalabileceği kabul edilmektedir (Yavuzer, 2015). Oyun becerisi düşük olan çocukların saldırganlık yöneliminin yüksek bulunması, bu teorisin öne sürdükleri ile desteklenmektedir.

Benzer şekilde Spencer ve Schiller tarafından ortaya konan ve geliştirilen fazla enerji tüketimi oyun kuramına göre de çocuk bedenindeki birikmiş, fazla enerjiyi dışarı atabilmek için oyundan yararlanır, oyun becerisi yüksek olan çocuk oyun ile rahatlar (Özkara, 2018). İlişkisel saldırganlık yönelimi düşük çocukların, yüksek oyun becerisine sahip olması tutarlı görünmektedir.

Özcan (2018) çalışmasında çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlıklarının sosyal uyumsuzluğun anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna varmıştır. Oyunun ve oyun becerisinin sosyal uyumu desteklediği yönünde Cirhinlioğlu'nun (2015) açıklamaları, oyun becerisi yüksek olan çocukların sosyal uyumlarının yüksek olacağı, fiziksel ve ilişkisel saldırganlığının ise düşük olacağı yönündeki çıkarsama ile elde edilen bulguları desteklemektedir.

Araştırmanın oyuncak tercihi ile ilgili sonuçları göz önünde bulundurulduğunda ilişkisel saldırganlık yönelimi yüksek çocuklarda en az tercih edilen oyuncakların sanatsal-sportif ve eğitsel oyuncaklar olduğu görülmektedir. Geştalt oyun terapisinde terapist çocuğun baskılanmış duygusunu sağlıklı bir şekilde ifade edebilmesi konusunda yaratıcı drama, hikaye, çizim, metafor kullanımı, kum tepsi gibi sanatın da etkili olduğu bazı tekniklerden yararlanır (Scheafer, 2013). İlişkisel saldırganlık yönelimi yüksek olan çocukların en az tercih ettikleri oyuncakların sanatsal/sportif oyuncaklar

olması öfkesini sağlıklı eyleme dönüştürmeyen çocuğun saldırgan davranabileceği görüşü ile paralellik göstermektedir.

5.3. Kendine Yönelik Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Bu çalışmada kendine yönelik saldırganlık yönelimi düzeyi düşük olan katılımcıların yüksek düzey olan katılımcılardan manidar düzeyde daha yüksek oyun becerisi puanlarına sahip olduğu görülmektedir. Kendine yönelik saldırganlık yönelimi düşük düzey olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncağın kahramanlıklarla (%25,2) ilgili oyuncaklar, en az tercih ettikleri oyuncakların ise eğitsel (%7,1) oyuncaklar olduğu görülmektedir. Orta düzey olanların savaşlarla ilgili oyuncaklara daha çok yöneldiği (%25,2), eğitsel/manipülatif oyuncaklardan ise daha uzak durduğu (%3,6) söylenebilmektedir. Kendine yönelik saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise benzer şekilde en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncaklarından (%37,7) oluştuğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif oyuncaklar (%0) olduğu tabloda yer alan bilgiler arasındadır.

Alanyazın incelendiğinde kendine yönelik saldırganlık düzeyine göre oyun becerisi ve oyuncak tercihi ile ilgili bir bulguya rastlanmasa da bu konuda psikanalitik kuramdan Jung çocuklarla yaptığı terapinin sonlarında çizim geçişleri yapmakta yani çocuğun saldırganlığını sağlıklı bir şekilde eyleme dönüştürmesinde destekleyici olmaktadır. Bu bakış açısı sanatsal oyuncaklar ya da eylemlerin çocukta saldırganlık dürtüsünü azaltacağı yönündeki görüşü desteklemektedir (Green, 2016, s.8). Kendine yönelik saldırganlık yönelimi yüksek olan çocukların en az tercih ettikleri oyuncakların sanatsal/sportif oyuncaklar olması öfkesini sağlıklı eyleme dönüştürmeyen çocuğun saldırgan davranabileceği görüşü ile paralellik göstermektedir.

Şelimen (2016) araştırmasının sonucunda şiddet içerikli bilgisayar oyununun çocuklarda saldırganlık boyutlarının her birisi için saldırganlık davranışı gösterme eğilimi üzerinde anlamlı derecede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu çalışmamızın sonuçlarından olan kendine yönelik saldırganlık yönelimi yüksek olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncakların savaş oyuncakları olması ilişkisi ile tutarlıdır.

Gonçalves ve arkadaşları (2017), saldırganlığın azaltılması ve akademik başarının yükseltilmesi ile ilgili yapmış oldukları uygulamalı araştırma sonucunda; masaj ve hikaye anlatımı alan çocukların saldırganlık seviyelerinde azalma görülürken

rastgele ders alan çocuklarda ise herhangi bir değişiklik olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Gestalt terapide oldukça önemli kavramlardan biri olan temas organizmanın tüm yönleri ile hazır bulunma yeteneği anlamına gelmektedir ve birçok yapıyı içermektedir. Bu yapılardan birinde engellenme ya da baskı ile karşılaşan organizma kendini ketler ve düşmanca belirtiler ortaya çıkar. Bu belirtiler farklı şekillerde olabileceği gibi bazı çocuklarda içe atılarak başkalarına yapmak istediği şeyleri kendine yapar ki bu kendine zarar verme, mide-baş ağrıları gibi durumlarla gözlemlenebilir. Gestalt terapiye göre biriken bu saldırgan enerjiyi azaltma yaratıcı drama, hikaye, çizim, metafor kullanımı, kum tepsisi gibi tekniklerden yararlanma ile mümkün olabilir. (Scheafer, 2013). Kendine yönelik saldırganlık yönelimi yüksek çocukların bu gibi sanatsal etkinlikleri tercih etmemesi araştırmada elde edilen bulgu ile paralellik göstermektedir.

5.4. Eşyalara Yönelik Saldırganlık Düzeylerine Göre Çocukların Oyun Becerileri ve Oyuncak Tercihleri Arasındaki Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Çalışmada eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düzeyi düşük olan katılımcıların orta ve yüksek düzey olan katılımcılardan, orta düzey olan katılımcıların ise yüksek düzey katılımcılardan manidar düzeyde daha yüksek oyun becerisi puanlarına sahip olduğu görülmektedir. Eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi düşük düzey olan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncağın kahramanlıklarla (%33,6) ilgili oyuncaklar, en az tercih ettikleri oyuncakların ise sanatsal/sportif (%1,6) oyuncaklar olduğu görülmektedir. Eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncaklarından (%46,2) oluştuğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif ve minyatür oyuncaklar (%2,2) olduğu tabloda yer alan bilgiler arasındadır.

Sosyal öğrenme kuramı savunucusu Albert Bandura tarafından yapılmış olan Bobo deneyi eşyalara yönelik saldırganlığın öğrenilerek/model alınarak gerçekleştirildiği yönünde önemli bir çalışmadır. Sosyal öğrenme kuramına göre saldırganlık öğrenilmiş bir davranıştır (Collin vd., 2012, s.290). Sosyal öğrenme kuramına göre eşyalara yönelik saldırganlık düzeyi yüksek olan çocukların tercih ettiği oyuncakların başında da savaş aletlerinin gelmesi çocuğun pekiştirme, model alma ya da gözlem yoluyla bunu öğrenmiş olabileceği yönünde yorumlanabilir.

Saldırganlık yönelimi alt ölçeklerinin tümünde saldırganlık yönelimi yüksek olan çocukların daha çok savaş aletleri ile oynamayı seçerken sanatsal/sportif oyuncaklardan uzak durduğu görülmektedir. Oyun terapisi kuramlarının saldırganlıkla

ilgili yaklaşımlarına bakıldığında Analitik oyun terapisinin saldırganlığı azaltma için çizim, kum tepsisi gibi teknikleri (Green 2016); Adlerian oyun terapisinin kuklalar, sanat malzemelerini, (Schaefer 2013); Gestalt terapinin hikaye, çizim, metafor kullanımı, kum tepsisi gibi teknikleri (Schaefer, 2013); Bilişsel oyun terapisinin duygu ve düşünceleri yansıtmının bir yolu da sanat olduğu için kağıt, boya, fırça... gibi sanat materyallerini kullandığı bilinmektedir (Cavett, 2017). Farklı kuramsal yaklaşımların saldırganlığı azaltmak için sanatsal tekniklerden yararlanması ile bizim araştırma bulgularımızda saldırganlık yönelimi yüksek çıkan çocukların sanatsal oyuncakları tercih etmemesi birbirleriyle örtüşen bilgilerdendir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

60-72 Aylık çocukların saldırganlık yönelimi-oyuncak tercihi ve oyun becerisinin incelendiği çalışmamızın bulgularını değerlendirdiğimizde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

- Saldırganlık yöneliminin tüm alt boyutlarında (fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık, eşyalara yönelik saldırganlık ve kendine yönelik saldırganlık) saldırganlık yönelimi düzeyi ile oyun becerisi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.
- Fiziksel saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncaklarından (%50) olduğu, en az tercih edilenlerin ise minyatür oyuncaklar ve sanatsal/sportif oyuncaklar (%1,3) olduğu bulgular arasındadır.
- İlişkisel saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncaklarından (%43,9) olduğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif oyuncaklar (%1,2) olduğu bulgular arasındadır.
- Kendine yönelik saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise benzer şekilde en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncaklarından (%37,7) olduğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif oyuncaklar (%0) olduğu bulgular arasındadır.
- Eşyalara yönelik saldırganlık yönelimi yüksek olan çocuklarda ise en çok tercih edilen oyuncağın savaş oyuncaklarından (%46,2) olduğu, en az tercih edilenlerin ise sanatsal/sportif ve minyatür oyuncaklar (%2,2) olduğu bulgular arasındadır.

6.2. Öneriler

Çalışmadan elde edilen bulgulara dayanarak saldırganlık yönelim düzeyi ile oyun becerisi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre çocuklarla çalışan uzmanların (psikolojik danışmanlar, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları...) çocuk ruh sağlığı ve gelişimi için oyunun önemi konusunda gerekli çalışmalar düzenlemesi önerilmektedir. Bu konuda hem okul öncesi öğretmenlerine hem de anne-babalara oyunun önemi, oyun becerisinin nasıl artırılacağı, ortak oyunlar kurmanın nasıl gerçekleştirilebileceğini anlatan seminerler düzenlenmesi önemli görülmektedir. Oyun becerisini geliştirici çalışmaların hem evde hem de okul ortamında artırılması için okul ve aileyi işbirliğine yönelten girişimler yapılması önem taşımaktadır.

Ayrıca çalışmadan elde edilen bulgulara dayanarak çocukların oyuncak tercihlerinin oyun becerilerinin ve saldırganlık yönelim düzeylerinin okul öncesi eğitim kurumlarına devam edip etmeme ile ilişkisi olup olmadığına, sosyo-ekonomik durumla ilişkisine, bağlanma stillerine yönelik yapılacak olan çalışmaların akademik dünyaya katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

Her toplumda ve her dönemde görülen saldırganlık davranışının tanımlanması, nedenlerinin neler olabileceği üzerinde çalışılması ve üzerinde etkisi olabileceği düşünülen değişkenlerin incelenmesi toplumsal bir sorun haline gelen ve yıkıcı sonuçları olan saldırganlık konusunun çalışılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

60-72 Aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerilerinin incelendiği bu çalışmanın bulgularına bakıldığında oyun becerisinin ve oyuncak tercihlerinin saldırganlık yönelimi ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır ki bu anne babaları, okul öncesi öğretmenleri, uzmanları ve konu ile çalışma yapan araştırmacıları ilgilendirmesi bakımından önemlidir.

7. KAYNAKÇA

- Acet, M. (2005). *Sporda saldırganlık ve şiddet*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Akçay, D. ve Özcebe, H. (2012). Televizyonun okul öncesi dönemdeki çocukların saldırganlık davranışına etkisi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55(2), 82-87.
- Aksoy, B.A ve Çiftçi, D.H. (2014). *Erken çocukluk döneminde oyun*. Ankara: Pegem Akademi
- Alisinanoglu, F. ve Kesicioğlu, O. S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Giresun ili örneği). *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 (1), 93-110.
- Amin, F. M., Behalik, S. G. ve El-Soreety, W. H. (2011). Prevalence and factors associated with aggression among preschool age children at Baraem Bader Nursery School in Al-Asher 10th of Ramadan city, Egypt. *Life Science Journal*, 8(4), 929-938.
- Aral, N. (2001). Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncak. *Ankara üniversitesi ev ekonomisi yüksek okulu anaokulu\anasınıfı öğretmen el kitabı*. İstanbul:YA-PA Yayınları, 11-33.
- Arıkan, D ve Karaca, E.(2004). Annelerin oyuncak seçimi ile ilgili bilgi ve uygulamaları, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*,1,1-9.
- Atkinson, R., Richard, C. A., Smith, E., Bem, D.J., ve Hoeksema, S.N. (2002). *Psikolojiye giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Avcı, E. (2017). *Anne babaların tutumları ile ilkökul kademesindeki çocukların empati ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van
- Ay, H. (2017). *Okul öncesi dönemi çocuklarının saldırganlık davranışlarının anne ve öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.
- Aynal, Ş. (2011). Erken Çocukluk döneminde gelişim. E. Deniz (Ed.), *Çocukta oyun gelişimi ve yaratıcılık*. içinde (s.353-390). Ankara: Ertem Basım.
- Aytekin, H. (2001). *Okul öncesi eğitim programları içinde oyunun çocuğun gelişimine olan etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Bağçeli, P. (2008). *Köyde ve kentte yaşayan 7-8 yaş arası çocukların cinsiyet kalıpyargıları ve cinsiyetlerine bağlı oynadıkları oyun ve oyuncaklar*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa
- Balcı, E. (2019). *Yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul

- Bathiche, M. E. (1993). *Children's game and toy preferences: A contemporary analysis: Master's thesis*. http://digitool.library.mcgill.ca/R/?func=dbin-jump-full&object_id=68071 adresinden erişildi. Erişim Tarihi:13.12.2019
- Baydar, Y. I.(2019). *Eğitici oyuncaklarla verilen kavram eğitiminin çocukların temel kavram kazanımına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Bayhan, P. ve Artan, İ.(2005). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Ankara: Morpa.
- Behr A.K., Rodger, S.ve Mickan, S. (2013). A comparison of the play skills of preschool children with and without developmental coordination disorder. *OTJR: Occupation, Participation, and Health journal*, <https://doi.org/10.3928/15394492-20130912-03>
- Bem, D. J., Fredrickson, B.L., Hoeksema, S., Loftus, G.R., Maren, S. ve Smith, E.E. (2017). *Psikolojiye giriş* (5. Baskı). Ankara: Arkadaş.
- Benson, N., Collin, C., Ginsburg, J., Grand, V., Lazyan, M. ve Weeks, M.(2012). *Psikoloji kitabı*. İstanbul: Alfa.
- Bigras, M. ve Dessen M. A. (2002). Social competence and behavior evaluation in Brazilian preschoolers. *Early Education and Development*, 13, 140-151.
- Bilgi, A. (2005). *Bilgisayar oyunu oynayan ve oynamayan ilköğretim öğrencilerinin saldırganlık, depresyon ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bilgin, A. (2008). *Okullarda şiddeti önlemede bir yöntem: Çatışma çözme*. Bursa: Ezgi Kitabevi
- Blakemore, J. E., LaRue, A. A., ve Olejnik, A. B. (1979). Sex-appropriate toy preference and the ability to conceptualize toys as sex-role related. *Developmental Psychology*, 15(3), 339–340. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.15.3.339>
- Bolışık, B., Yılmaz, B.H., Yavuz, B. ve Büyük, T.E., (2014). Yetişkinlerin çocuklar için oyuncak seçimine yönelik davranışlarının incelenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(4), 976-990
- Budak, O. (2016). *4-5 Yaş çocuklarının oyuncak tercihleri ile oyun becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs
- Butovskaya, M. L. ve Demianovitsch, A. N. (2002). Social competence and behavior evaluation (SCBE-30) and socialization values (SVQ): Russian children ages 3 to 6 years. *Early Education and Development*, 13,153-170.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem.
- Chen, Q. ve Jiang, Y. (2002). Social competence and behavior problems in Chinese preschoolers. *Early Education and Development*, 13, 171-186.

- Cinel, N.Ö. (2006). *Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne babaların oyuncak ve oyun materyalleri hakkında görüşlerinin ve bu yaş grubu çocuklarının sahip olduğu oyuncak ve oyun materyallerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cirhinlioğlu, F.G. (2015). *Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı* (3.Baskı). Ankara: Nobel.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Crenshaw, D.A. ve Stewart, A.L.(Ed.) (2017). *Oyun terapisi kapsamlı teori ve uygulama rehberi*. İstanbul: Apamer.
- Crick, N. R. ve Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment child development, 66, 710-722.
- Çankaya, G. (2014). *Çocukların oynadıkları oyunlara göre empati ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- Çelik, H. ve Kocabıyık, O. (2014). Genç yetişkinlerin saldırganlık ifade biçimlerinin cinsiyet ve bilişsel duygu düzenleme tarzları bağlamında incelenmesi, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 139-155.
- Çitfti, M.A. (2011). *Öğretmenlerin ve farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip anne-babaların cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana
- Çorapçı, F. , Aksan, N. , Arslan-Yalçın, D. ve Yağmurlu, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17 (2), 63-74.
- Deneault, J. ve Ricard, M. (2013). Are emotion and mind understanding differently linked to young children's social adjustment? Relationships between behavioral consequences of emotions, false belief, and SCBE. *The Journal of Genetic Psychology*, 174 (1), 88-116.
- Dinella, L.M, Weisgram, E.S ve Fulcher, M. (2016). Children's gender-typed toy interests: does propulsion matter?, *Arch Sex Behav*, Published Online: Nov 28, 2016, (Doi: 10.1007/s10508-016-0901).
- Doğanay, J. (1998). *Anasınınfa devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Duran, C. S. (2016). *Güncel sanatta oyun kuramı ve oyun kavramı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Durualp, E. (2009). *Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Erden, Ş. (2001). *Anaokullarına devam eden çocukların ebeveyn ve öğretmenlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin
- Erol, N. ve Şimşek, Z. (1998). Çocuk ve gençlerde ruh sağlığı: Yeterlik alanları, davranış ve duygusal sorunların dağılımı. N. Erol, C. Kılıç, M. Ulusoy, M. Keçeci ve Z. Şimşek (Haz.), *Türkiye ruh sağlığı profili raporu* içinde (s.25-75). TC Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü. Ankara: Eksen Tanıtım Ltd. Şti.
- Ersan, C. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerinin duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli
- Ervüz, C. (2018). *Çocuk evleri sitesinde kalan ergenlerin psiko-sosyal sorunları ile saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Fazlıoğlu, Y., Ilgaz, G. ve Papatğa, E. (2013). Oyun becerileri değerlendirme ölçeği geçerlik güvenirlik çalışması, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1) 239-250
- Gerrig, R. J. ve Zimbardo, P. G.(2012). *Psikoloji ve yaşam* (19. Baskı). Gamze Sart (Çev.). Ankara: Nobel.
- Gonçalves, L. L., vd. (2017). Massage and storytelling reduce aggression and improve academic performance in children attending elementary school. *Occupational Therapy International*, 1-7.
- Green, E. J. (2016). *Çocuk ve ergenlerle Jungcu oyun terapisi el kitabı*. İstanbul: Nobel Yaşam.
- Güder, S.Y. ve Alabay, E. (2016). 3-6 Yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), 91-111.
- Gültekin, F. (2008). *Saldırganlık ve öfkeyi azaltma programının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve öfke düzeyleri üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Güney, O. (2012). *5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak tercihleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul
- Hasta, D. ve Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 4(1), 64-104. doi:10.1501/sbeder_0000000051.
- İkiz, S. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Jadva, V. (2006). *Sex differences in 12,18 and 24-old-month infants' preference for colour toys and shape*. Unpublished doctoral thesis, City University, London.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahraman, B. P.ve Başal, H. A. (2010). Anne eğitim düzeyine göre çocukların cinsiyet kalıpyargıları ile oyun ve oyuncak tercihleri. *Journal of New World Sciences*.
- Kapıcıoğlu, B. (2016). Çocuklarda beyin gelişimi ve bunu destekleyen öneriler. <https://www.mentalup.net> adresinden alındı. Erişim Tarihi:13.12.2019
- Karakulak, F. (2018). *Çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğilimi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul
- Karasar, N. (2012).*Bilimsel araştırma yöntemi*. (24. Baskı). Ankara: Nobel
- Kars, S. (2018). *4-6 yaş arası otizm spektrum bozukluğu olan çocukların oyun beceri ve davranışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul
- Kaya, D.(2007). *36-72 Aylık çocuklar için tasarlanmış oyuncakların çocukların gelişim alanlarına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Ankara
- Kaynak, B., Kan, A. ve Kurtulmuş, Z. (2016). 36-72 Aylık çocuklara yönelik “Saldırganlık Yönelim Ölçeği” geliştirme çalışması.*Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic.*, 11(3), 1457-1474, DOI Number:10.7827/TurkishStudies.9385
- Kaytez, N. ve Durualp, E.(2014). Türkiye’de okul öncesinde oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2014) s.111
- Keleş, M. (2019). *4-6 Yaş arası çocukların oyuncak tercihleri ve oyun becerilerinin annenin depresyon düzeyi ile ilişkilendirilerek incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul
- Kılıç, M. (2013). *Gerçek yaşam tadında: Gelişim dönemleri I*. Ankara: Pegem Akademi
- Koçyiğit, S., Tuğluk M., ve Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 16, 324-342
- Kongur, D. (2015), *İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Köknel, Ö.(2000). *Bireysel toplum ve şiddet*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köksal, B.(2016). *Özel bir okulda okuyan 2-6 yaş arasındaki çocukların saldırganlık düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul
- LaFreniere, P. J. ve Dumas, J. E. (1996). Social competence and behavior evaluation in children ages 3 to 6 years: the short form (SCBE-30). *Psychological Assessment*, 8 (4), 369-377.
- Lobel, T. E., ve Menashri, J. (1993). Relations of conceptions of gender-role transgressions and gender constancy to gender-typed toy preferences. *Developmental Psychology*, 29(1), 150–155. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.29.1.150>

- Lorenz, K. (2002). *On aggression*. Psychology Press.
- Masataka, N. (2002). Low anger-aggression and anxiety-withdrawal characteristic to preschoolers in Japanese society where 'Hikikomori' is becoming a major social problem. *Early Education and Development*, 13, 187-199.
- Menekşe, F. N. (2019). *3-6 yaş arası okul öncesi çocukların oyuncak tercihleri ve cinsiyet kalıp yargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul
- Murphy, P. A. (2009). *Oyun çocuğun gıdasıdır*. İstanbul: Kaknüs
- Nelson D. A. ve Crick N. R. (2002). Parental psychological control: implications for childhood physical and relational aggression. B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* içinde (s. 168-189). Washington, DC: APA.
- Oktay, A. (2008). *Çocukta oyun gelişimi, beden eğitimi ve oyun öğretimi: oyuna kuramsal yaklaşım*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Olgun, Z.(2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan oyuncakların ve oyun alanlarının ergonomik açıdan incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Österman, K., vd. (1998). Cross-Cultural evidence of female indirect aggression. *Aggressive Behavior*, 24(1), 1-8.
- Özcan, O. (2018). *Çocuklarda sosyal uyum ve uyumsuzluğun yordayıcıları: Saldırganlık ve ebeveyn öfkesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur
- Özdemir, S. (2014). *Okul öncesi çocuklarda görülen saldırgan davranışların incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özkanlı, Z. (2018). *10-11 yaş grubu çocukların duygusal zeka düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun
- Özkara, M. (2018). *Okul öncesi oyun kuramları*. <https://www.okuloncesi.info/2018/08/26/okul-oncesi-oyun-kuramlari/>
- Özkılıç Kabul, N. D. (2019). *Üç yaş çocuklarda teknolojik alet kullanımının sosyal beceri, oyun becerisi ve dil gelişimi üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul
- Papatğa, E.(2012). *Otizmlili çocukların oyun becerileri ile davranış ve sosyal beceri özelliklerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Trakya
- Pişkin, Ü. (1993). Otistik çocuklarda oyun. *Özel Eğitim Dergisi*, s.43
- Roscam, I. , Hoang, T. V. ve Schelstraete, M. A. (2017). A cross-cultural comparison of Belgian and Vietnamese children's social competence and behavior. *Early Education and Development*, 28 (4), 475-487.

- Ross, D. C., Tisak, M. S. ve Tisak, J. (1998). Aggression and conventional rule violation among adolescents: Social-Reasoning predictors of social behavior. *Aggressive Behavior*, 24(5), 347-365.
- Rubin, K.H., Watson, K.S. ve Jambor, T.W. (1978). Free-play behaviors in preschool and kindergarten children. *Child Development*, 49(2), 534-536, doi: 10.2307/1128725
- Rys, G. S. ve Bear, G.G. (1997). Relational aggression and peer relations: Gender and developmental issues. *Merrill-Palmer Quarterly*, 43(1), 87-106.
- Saracho, N.(2003). Young children play and cognitive style. *Journal of Applied Social Psychology*, 726-744.
- Saygı, M. (2018). *Günümüzde oyun sanat oyuncak ilişkisi ile seramik uygulamalar*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Schaefer, C.E. (2013). *Oyun terapisinin temelleri* (2. Baskı). Banu Tortamış Özkaya (Çev.). Ankara: Nobel.
- Senemoğlu, N.(2012). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem Akademi
- Sökmen, A. (2017). *Madde bağımlısı olan ve olmayan 14-17 yaş aralığındaki ergenlerin empati eğilimi ve saldırganlık tutumu açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Sönmez, A.(2014). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kurumlarda kalan ilkökul öğrencilerinin oyuncak tercihleri ve renk algılarının resim çizimleri ile incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Şelimen, M.(2016). *Şiddet içeren bilgisayar oyunlarının 13-14 yaş grubu çocukların saldırganlık davranışı üzerindeki etkileri: Yalova örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Yalova
- Şenol, D., Coşkun, H., Çukur, C. Ş., Cirhinlioğlu, F. G., Talas, M., Köksalan, B. vd. (2012). *Sosyal psikoloji*. H. Coşkun (Yay. haz.).İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- T.C. Resmi Gazete (1995, 27 Ocak), Çocuk haklarına dair sözleşme. Ankara: Başbakanlık Basımevi, Sayı:22184.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S.(2013).*Using multivariate statistics* (Sixth edition). United States: Pearson Education.
- Tiryaki, Ş.(2000). *Spor psikolojisi kavramlar, kuramlar ve uygulama*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayın Evi.
- Todd, B, K., Barry, J. A. ve Thommessen, S. A. (2016). Preferences for gender type toys in boys and girls aged to 9 to 32 months. *Infant and Child Development*, 1-14
- Torun, Z., B. (2016).*Ortaokul öğrencilerinde saldırganlık ve narsisizm düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İstanbul.

- Trawick-Smith J, Wolff J, Koschel M. ve Vallarelli J. (2015) Effects of toys on the play quality of preschool children: influence of gender, ethnicity, and socioeconomic status. *Early Childhood Educ J*,;43, 249-256.
- Troy, M. ve Sroufe, L. A. (1987). Victimization among preschoolers: Role of attachment relationship history. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 26, 166–172.
- Türk Dil Kurumu (2016). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Uysal, H., ve Dinçer, Ç. (2013). Okul öncesi dönemde karşılaşılan fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 328-345.
- Ünver, N. (2005). *Kastamonu il merkezinde yaşayan 0-2 yaşları arasında çocuğa sahip anne-babaların çocukları için oyuncak satın alma durumları ve tercihlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Weisgram, E.S., Fulcher M., Dinella L. M. (2014). Pink gives girls permission: Exploring the roles of explicit gender labels and gender-typed colors on preschool children's toy preferences. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 35 (5), 401-409. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.06.004>
- Winnicott, D.W. (2017). *Oyun ve gerçeklik*. İstanbul: Metis
- Yalçınkaya, T. (1996). *Eğitici oyun ve oyuncak yapımı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Ana baba ve çocuk*, 13. Basım, İstanbul: Remzi
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuk psikolojisi*, 38. Basım, İstanbul: Remzi.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç Atıcı, M. (2012). *Gelişim psikolojisi* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilyaprak, B. (Ed.) (2013). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi
- Yılmaz, L. (2017). *Ardahan'da oyun ve oyuncak*. Yüksek Lisans Tezi, Ardahan Üniversitesi, Ardahan.
- Yurtseven, B. (2017). *Okul öncesi çocuklarda bağlanma ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul
- Zulliger, H. (2017). *Çocukta oyunla tedavi*. (3. Baskı). İstanbul:Cem.

8. EKLER

8.1. Etik Kurulu Onay Belgesi

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	60985328674
ADI VE SOYADI	Gizem GURSOY YILMAZ
OGRENCI NO	201710071
TEL. NO.	5397031782
E - MAIL	gizemqursoy01@gmail.com
ANA BİLİM DALI	Psikoloji
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AIT DÖNEMLIK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2018 / 2019 DONEM KAYDINI YENILEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	60-72 aylık çocukların oyuncak tercihleri-oyun becerileri ve saldırganlık yönelimlerinin incelenmesi
TEZİN AMACI	60-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerine göre oyuncak tercihleri ve oyun becerilerini incelemektir.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	İnsanın yok sayamayacağı bir dürtü olan ve kontrol edilemediğinde birey için büyük probleme sebep olan saldırganlık erken çocukluk döneminde de sık karşılaşılan problem durumları arasında yer almaktadır. Çocuğun oyun ve oyuncacı aktif bir şekilde kullanarak sosyalleşme ve öğrenmeye başladığı 36-72 aylık dönemde bilişsel süreçlerindeki aktiflikten de yararlanarak varsa saldırganlık eğilim ve yöneliminin fark edilmesi, bu dürtüye sebep olabilecek unsurların araştırılması için kritik bir öneme sahiptir. oyun ve oyuncak aracılığı ile duygusal boşalım sağlayabilecek ve problemler ile başa çıkma becerisi kazanıp duygularını yönetme kapasitesine sahip 60-72 aylık çocuklar ile çalışmak, ilerde görülme riski olan kontrolsüz saldırganlık davranışlarından korunmaya yardımcı olacaktır.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	Adana'da ana okuluna devam eden 60-72 aylık çocuklar ve ebeveynleri
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AIT BİLGİLER (KURUMUN ADI-ŞUBESİ/ MUDURLUGU - İLİ - İLÇESİ)	Çukurova ilçesinde yer alan devlet ve özel okulları
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KÖYLERDE/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAKI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	Çukurova ilçesinde yer alan devlet ve özel okulları

UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	Bilgilendirilmiş Onay Formu, Kişisel Bilgi Formu, 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği, Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği, Oyuncak Tercih Formu				
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) Bilgilendirilmiş Onay Formu (1 Sayfa) 2) Kişisel Bilgi Formu (1 Sayfa) 3) 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği. (2 Sayfa 27 Soru) 4) Oyun Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (2 Sayfa 27 Soru) 5) Oyuncak Tercih Formu (1 Sayfa 11 Soru)				
OGRENCİNİN ADI - SOYADI: Gizem GURSOY YILMAZ	ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	TARİH: 26 /04 / 2019			
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLEN DİRME SONUCU					
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.					
2. Anılan konu.....faaliyet alanı içerisine girmektedir.					
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI	A.B.D. BAŞKANININ ONAYI		
Adı - Soyadı: Binnaz KIRAN	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Murat KOÇ (Y.) İbrahim İnan	Adı - Soyadı: Şükrü Uğuz		
Unvanı : Doç. Dr.	Unvanı:	Unvanı: Doç. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.		
İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. ... / ... / 20....	İmzası:	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. 26.04.2019	İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. ... / ... / 20....		
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER					
Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN (Y.) Şenol KANDEMİR	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Ali Engin OBA	Adı - Soyadı: Mustafa Tefrik ODMAN	Adı - Soyadı: .....
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : .....
İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. ..... / ..... / 20.....	İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. ..... / ..... / 20.....	İmzası : Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. 26.04.2019	İmzası :	İmzası :	İmzası : .....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Yedek Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☐	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, 26/04 / 2019 - 30 / 05 / 2019 tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.			
OY ÇOKLUGU İLE	☒				
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRÜNE ONAYLATILARAK ENSTİTÜ SEKRETERLİĞİNE TESLİM EDİLECEKTİR.					

8.2. Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışma Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında Prof. Dr. Binnaz KIRAN danışmanlığında uygulanmaktadır. Toplanan veriler sadece bilimsel amaçlar için kullanılacak olup üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Katılımınız çalışmanın temelini oluşturacağı için formda verdiğiniz bilgilerin doğruluğu önem arz etmektedir. Katılımınız için teşekkür ederim.(Soruları yanıtlarken 60-72 Ay arasında olan bir çocuğunuzu düşünerek yanıtlamanız gerekmektedir.)

Gizem GÜRSOY YILMAZ

Çocuğa Ait Kişisel Bilgiler:

Çocuğunuzun Yaşı:

Çocuğunuzun Cinsiyeti:

Çocuğunuzun Kardeş Sayısı:

Çocuğunuzun Kaçınıc Kardeş Olduğu:

Ebeveyne Ait Kişisel Bilgiler:

Formu Dolduran Ebeveyn:

Yaşınız:

Cinsiyetiniz:

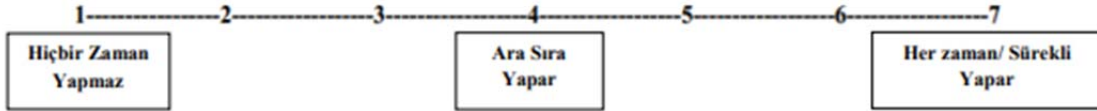
Eğitim Durumunuz:

Çalışma Durumunuz:

8.3. Saldırganlık Yönelim Ölçeği

SALDIRGANLIK YÖNELİM ÖLÇEĞİ

Yönerge: Ölçeği doldururken **sadece bir çocuğa** odaklanınız/düşününüz. Odaklandığınız çocuğun tam amacına ulaşmak üzereyken amacına ulaşamamasına neden olan herhangi bir engelle karşılaşması durumunda yapması muhtemel olan aşağıdaki davranışların o çocuğu ne ölçüde tanımladığını 1 (hiçbir zaman yapmaz) ve 7 (her zaman/sürekli yapar) cevaplarından birini "X" işareti koyarak işaretleyiniz.

... tam amacına ulaşmak üzereyken amacına ulaşamamasına neden olan bir engelle karşılaştığında, ...

Yeni Madde No.	Eski Madde No.	MADDELER	1	2	3	4	5	6	7
1.	1.	Canını yakmak amacı ile bir başkasına (arkadaş, kardeş, yetişkin vb.) vurur.							
2.	2.	Bir başkasının elindeki nesneyi zorla alır.							
3.	3.	Bir başkasına zarar vermek amacı ile tekme atar.							
4.	5.	Canını acıtmak için bir başkasını ısırır.							
5.	6.	Bir başkasının saçını can acıtıcı bir şekilde çeker.							
6.	7.	Canını yakmak amacı ile bir başkasını çimdikler.							
7.	8.	Zarar vermek için bir başkasına yumruk atar.							
8.	14.	Bir başkasının canını acıtacak şekilde zorla çeker/çekiştirir.							

9.	9.	Zor duruma düşürmek amacı ile bir başkasının arkasından konuşur.							
10.	10.	Üzmek amacı ile bir başkasını kasten dışlar.							
11.	11.	Birini küçümsemek için ona hoşlanmayacağı bir isim takar.							
12.	12.	Bir başkasını tehdit eder.							
13.	15.	Bir başkasının dışlanmasını sağlar. (Örneğin arkadaşlarından birinin oyuna dahil edilmesine engel olur)							
14.	16.	Bir başkasına küçümseyici bir şekilde yüzünü buruşturur.							
15.	17.	Bir başkasını üzme için ona küçümseyici bir şekilde omuz silker.							
16.	18.	Kendini canını acıtmak için ısıtır.							
17.	19.	Öfkeli bir şekilde kendi canını yakmak için saçını çeker.							
18.	23.	Canını yakmak amacı ile kendini çimdikler.							
19.	24.	Kendi vücuduna kanatmak amacı ile zarar verir. (Örneğin vücudunu öfkeli bir şekilde kaşıyarak kanatmaya yaklaştırır)							
20.	25.	Kasten başını duvara, yere vb. vurur.							
21.	27.	Eşyaları (Nesneleri) zarar verme amacı ile tekmeler.							
22.	28.	Eşyalara hiddetli bir şekilde yumruk atar.							
23.	29.	Eşyaları kırmak amacı ile fırlatır/yerden yere atar.							
24.	30.	Kapıları öfkeli bir şekilde çarpar.							
25.	31.	Zarar vermek amacı ile eşyaları ısıtır.							
26.	32.	Eşyalara bağırarak kötü söz söyler.							
27.	33.	Eşyalara tükürür.							

8.4. Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği

OYUN BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

“Sayın velimiz; bu ölçek 6 yaşındaki (60 ile 72 ay arasındaki) çocukların oyun becerilerini, aileler ve öğretmenler aracılığıyla belirleyerek ortaya çıkarma amacıyla hazırlanmıştır. Her ifadeyi dikkatli bir şekilde okuyup, cevap kâğıdında bulunan **Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Tarafsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum** cevaplarından size uygun olan cevabın altında yer alan boş kutuya bir çarpı işareti (X) koyunuz. İşaretlenmemiş ifade bulunmamasını rica eder, yardımlarınız için teşekkür ederim...”

Yüksek Lisans Öğrencisi

Öğretmen Erdal PAPTĞA

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Tarafsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1)	Çocuğum oyun oynarken kendini rahatlıkla ifade eder.	☐	☐	☐	☐	☐
2)	Çocuğum oyun oynarken ismi söylendiğinde dönüp bakar.	☐	☐	☐	☐	☐
3)	Çocuğum oyun oynarken vücut kaslarını geliştirici hareketler yapar.	☐	☐	☐	☐	☐
4)	Çocuğum oyun esnasında kişiliğini bütün yönleriyle yansıtır. (oyun esnasında kendisinde var olan bencillik duygusunu ya da cömertlik duygusunu göstermesi gibi...)	☐	☐	☐	☐	☐
5)	Çocuğum oyun oynarken sorumluluk alır.	☐	☐	☐	☐	☐
6)	Çocuğum oyun oynarken arkadaşlarıyla işbirliği kurar.	☐	☐	☐	☐	☐
7)	Çocuğum oyun esnasında oyun kurallarına uyar.	☐	☐	☐	☐	☐
8)	Çocuğum oyun hamuru, kum vb. oyunları oynarken parmaklarını rahatlıkla kullanır.	☐	☐	☐	☐	☐
9)	Çocuğum hareket yeteneğini geliştirici oyunlar oynar.	☐	☐	☐	☐	☐
10)	Çocuğum oyun oynarken yeni arkadaşlar edinir.	☐	☐	☐	☐	☐
11)	Çocuğum oyun oynarken arkadaşlarına dostça davranır.	☐	☐	☐	☐	☐
12)	Çocuğum oyun esnasında kendi yeteneklerini keşfeder.	☐	☐	☐	☐	☐

13)	Çocuğum oyuncaklarını amacına uygun kullanır.	☐	☐	☐	☐	☐
14)	Çocuğum oyuncaklarına rahatlıkla ulaşabileceği yerlere bırakır.	☐	☐	☐	☐	☐
15)	Çocuğum oyun esnasında oyuncaklarını arkadaşları ile paylaşır.	☐	☐	☐	☐	☐
16)	Çocuğum el-göz koordinasyonu gerektirecek oyunlar oynar. (labirent içinden çizgi çizme, kesikli çizgilerin üzerinden çizgiler çizme gibi...)	☐	☐	☐	☐	☐
17)	Çocuğum, oyun başlangıcında arkadaşları ile iletişimi kolaylıkla başlatır.	☐	☐	☐	☐	☐
18)	Çocuğum oyun oynarken eğlenceli vakit geçirmesini bilir.	☐	☐	☐	☐	☐
19)	Çocuğum oyun esnasında oyun içindeki üstlendiği rolleri iyi sergiler.	☐	☐	☐	☐	☐
20)	Çocuğum oyun oynarken pasif duran arkadaşlarını da oyuna katarak onlara yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
21)	Çocuğum bir oyundaki görevi yerine getirebilir.	☐	☐	☐	☐	☐
22)	Çocuğum oyun oynarken hayal gücünü iyi bir şekilde kullanır.	☐	☐	☐	☐	☐
23)	Çocuğum hangi oyuncaklar ile oynayacağını kendisi seçer.	☐	☐	☐	☐	☐
24)	Çocuğum oyun oynarken arkadaşlarını dinlemesini bilir.	☐	☐	☐	☐	☐
25)	Çocuğum oyun oynamaya başlamadan önce kuralları belirlemede rol üstlenir.	☐	☐	☐	☐	☐
26)	Çocuğum oyun sırasında kendisine söylenen yönergeleri yerine getirir.	☐	☐	☐	☐	☐
27)	Çocuğum oyununu kendisi başlatır.	☐	☐	☐	☐	☐

8.5. Oyuncak Tercih Formu ve Resimli Kartlar

Yönerge 1: Aşağıdaki oyuncaklardan hangisi oynamak istersin? (Oyuncak fotoğrafları gösterilecektir.)

Yönerge 2: Bunların dışında eklemek istediğin oyuncaklar var mı?

1. Bebekler, hayvanlar, yumuşak pelüş oyuncaklar
2. Minyatür oyuncak setleri (mutfak-banyo-temizlik-evcilik setleri...)
3. Güncel kahramanlar, prensesler
4. Oyuncak savaş aletleri, silahlar, askerler, tanklar, kılıçlar
5. Müzikli oyuncaklar, müzik aletleri
6. Manipülatif oyuncaklar (lego-yap boz- hamur- kinetik kum)
7. Elektronik oyuncaklar, bilgisayar oyuncakları, uzaktan kumandalı- pilli oyuncaklar
8. El işi oyuncakları boyalar, kalemler, boyama kitapları, oyun hamurları
9. Bisiklet, kaykay, paten, scooter, ip atlama, top oynama gibi açık alanda oynamaya uygun oyuncaklar
10. Eğitici oyuncaklar, puzzellar, eşleştirme, benzer ve farklı olanı bulma, ilişki kurma, gruplama ve sıralama becerilerini destekleyici oyuncaklar
11. Diğer

8.6. Çağ Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
ÇAĞ UNIVERSITY

SAYI : 23867972/ 517-302
KONU: Tez Anket İzini Hakkında

30.04.2019

T.C.
ADANA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

1. Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı olup, programdaki kaydı halen devam etmekte olan ve tez aşamasına geçmiş olan 201710071 numaralı **Gizem GÜRSOY/YILMAZ**, “60-72 Aylık Çocukların Oyuncak Tercihleri, Oyun Becerileri ve Saldırganlık Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” konulu tez çalışmasını Mersin Üniversitesi öğretim üyesi olan **Doç. Dr. Binnaz KIRAN** danışmanlığında halen yürütülmektedir.

2. Adı geçen öğrencinin bu tez çalışması kapsamında Adana İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Çukurova İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki tüm Devlet ve Özel Anaokullarındaki 60-72 aylık arasındaki öğrencileri kapsam üzere kopyası Ek'te sunulan anket uygulamasının yapılması planlanmıştır.

3. Bu kapsamda, adı geçen öğrencinin bu tez çalışması ile ilgili Ek'lerde sunulan anketi uygulayabilmesi için gerekli iznin verilmesi hususunda bilginizi rica ederim.

(Enstitüde Kalan Aslı İmzalıdır)
Pro. Dr. Ünal AY
Rektör

EKLERİ: 6 (Altı) Sayfa Anket Formu Listesi.

A.Yaşar Bayboğan Kampüsü, Adana-Mersin Karayolu 33800 Yenice-Mersin / TÜRKİYE T. +90 (0324) 651 48 00 F. +90 (0324) 651 48 11
www.cag.edu.tr

8.7. İl Millî Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98258552-604.01.01-E.10210754
Konu : Gizem Gürsoy Yılmaz'ın Uygulama İzni

24.05.2019

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : 23/04/2019 tarih ve 9079769 sayıyla kayda alınan yazı.

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Gizem Gürsoy Yılmaz'ın hazırladığı "60-72 Aylık Çocuklarının Oyuncak Tercihleri, Oyun Becerileri ve Saldırganlık Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi " başlıklı araştırma çalışmasını Müdürlüğümüze bağlı yazı ekindeki listede belirtilen okullarda uygulamak istediği ile ilgili ilgi yazı ekte sunulmuştur.

Söz konusu uygulama çalışmasının, İlimiz İl Araştırma Değerlendirme Komisyonu'nun, 23/05/2019 tarihli "Uygundur" raporu doğrultusunda, Müdürlüğümüze bağlı belirtilen kurumda 2018/2019 eğitim-öğretim yılında, eğitim-öğretimin aksatılmasına mahal vermeden gönüllülük esasına göre yapılması Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Muhammet KABACIK
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
24.05.2019
Veysel DURGUN
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

8.8. Saldırganlık Yönelim Ölçeği Kullanım İzni

!
🗑️
✉️
🕒
📧
🗨️
⋮

✕
🖨️

: Saldırganlık Yönelim Ölçeği Kullanım İzni Gelen Kutusu ✕

Busra KAYNAK <kbusrakaynak@gmail.com>

Alıcı: ben ▾

Gizem hanım merhabalar,

Gazi üniversitesinden ayrıldığım için makalede yer alan mail adresimi artık kullanmıyorum. LinkedIn deki mesajınızı da yeni gördüm.

Ölçeğimizi çalışmanızda kullanmanız için ölçeğin makalesini ve de bir ölçek formu ile birlikte puanlama bilgilerini ekte gönderiyorum. Sizden ricamız ölçeğimizi başka kimse ile paylaşmamanız ve de olursa başka kullanmak isteyenleri de bizlere yönlendirmenizdir. İlaveten çalışmanız bittikten sonra bize çalışmanızın yayınlanmış/bitmiş halini gönderebilirsiniz çok sevinir, iyi çalışmalar dileriz.

Saygılarımızla...

Arş. Gör. Dr. K. Büşra KAYNAK EKİCİ
Necmettin Erbakan Üniversitesi
AKEF Okul Öncesi Eğitimi ABD.

***

📧 22 Nis 2019 Pzt 08:31

★

🔙

⋮

2 Ek 📧 🖨️

SALDIRGANLIK Y...

Kaynak, Kan & K...

8.9. Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği Kullanım İzni

Sayın hocam,
Ben Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gizem GÜRİSOY YILMAZ.
Geçerlik güvenilirlik çalışmasını yapmış olduğunuz "Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeğini" Doç. Dr. Binnaz KIRAN danışmanlığında çalışacağım tez çalışmamda akademik amaçlı olarak kullanmak için izninizi almak istiyorum.
Eğer izniniz olursa ölçeğinizin tam halini ve puanlama şeklini de atabilmeniz mümkün müdür?
Şimdiden teşekkür ederim.
Saygılar...

Samsung Galaxy akıllı telefonundan gönderildi.

Samsung Galaxy akıllı telefonundan gönderildi.

erdal papatga <erdalpapatga@hotmail.com>

20 Nis 2019 10:42 ★ ↩ ⋮

Alıcı: ben ▾

Sayın Gizem Hanım
Ölçeği referans göstererek tabii ki de kullanabilirsiniz. Ölçeği ekte yolluyorum. Herhangi bir şey ile ilgili yardıma ihtiyacınız olursa rahatlıkla iletişime geçebilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim.
Dr. Erdal Papatga

[iOS için Outlook](#) uygulamasını edinin

Gönderen: gizemgursoy01 <gizemgursoy01@gmail.com>

Gönderildi: Friday, April 19, 2019 10:36:29 AM

Kime: erdalpapatga@hotmail.com

Konu: Ölçek izni

9. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı- Soyadı : Gizem GÜRSOY YILMAZ
Doğum Tarihi : 20.07.1994
İletişim E-Mail : gizemgursoy01@gmail.com

EĞİTİM

2017-2020 :Çağ Üniversitesi /Psikoloji Bölümü- Yüksek Lisans
2012-2016 : Çukurova Üniversitesi / Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü

İŞ TECRÜBELERİ

2016-2017 : Arı Akademi Montessori Okulu / Anaokulu Danışmanlığı
2019-... : Masal Dünyası Anaokulu /Anaokulu Danışmanlığı
2019-... : Vesta Psikolojik Danışma Merkezi /Oyun Terapistliği